tallennettu
Honke Rekiin
29.7.1999
Jaana Pöchtl

K Y M E N L A A K S O N

HISTORIALLISTEN KIINTEITTEN MUINAISJÄÄNNÖSTEN

INVENTOINTI

Tapani Ahvenisto

1966 - 1968

SISÄLLYSLUETTELO

TIETOJA INVENTOINNISTA

Inventoinnin tarkoituksena oli aikaisempien Voionmaan, Hällströmin, Boströmin, Groundstroemin ja Rosénin suorittamien inventointien täydentäminen, joka osoittautui tarpeelliseksi heidän käytettävissään olleitten karttojen vanhentuneisuuden tai liian suuren mittakaavan vuoksi sekä siksi, että lähdeaineistoa on nyt käytettävissä runsaammin.

Inventoimani alue käsittää Anjalan, Elimäen, Karhulan, Kuusankosken, Pyhtään, Kymin, Ruotsinpyhtään ja Sippolan kunnan kokonaan sekä Iitistä ja Valkealasta eteläosan. Olen myös täydentänyt aikaisemmin suorittamaani Kotkan inventointia, joka käsitti vain Ruotsinsalmen ja Kyminlinnan linnoitukset, ottamalla nyt mukaan myös muunlaatuiset muinaisjäännökset.

Inventoinnin pohjaksi keräsin tietoja Valtionarkiston, Sotaarkiston, ja Kansallismuseon karttakokoelmista, Esihistoriallisen ja Historiallisen osaston sekä Rakennushistoriallisen toimiston topografisesta arkistosta sekä pitäjänhistorioista. Rykmentinhistoriat ja Valtionarkiston joukko-osastojen arkistot, joiden käyttöarvoa olen pistokokeiden avulla yrittänyt selvittää, näyttävät hyvin vähän antoisilta sotilaslaitteiden suhteen, enkä sen vuoksi ole käyttänyt niitä. Kymenlaakson bibliografia ei inventointia valmisteltaessa ollut vielä käytettävissä. Myös Ruotsin arkistoissa lieneen paljon karttoja ja sotilasinsinörien kertomuksia, joista voi paljastua lisää muinaisjäännöksiä ja jotka voivat antaa lisää tietoja jo tunnetuista.

Lähdeaineisto on ilmoitettu kertomuksessa kunkin jäännöksen kohdalla erikseen samoin ottamani valokuvat ja vastaavan 1960-luvulla ilmestyneen peruskartan numero. Kertomuksessa on mainittu myös sen tilan rekisterinumero, jonka alueella jäännös sijaitsee, mutta, koska numero joskus on täytynyt ottaa peruskartasta, ovat tiedot myöhemmin osoittautuneet monissa tapauksissa vanhentuneiksi.

Muinaisjäännösten sijainnin olen ilmoittanut mainitsemalla peruskartan numeron sekä jäännöksen sijainnin koordinaatistossa. Esimerkiksi paikkamerkintä 3113 07 6746 +160 m / 481 +820 m tarkoittaa, että jäännöksen paikka on peruskartan lehdellä 3113 07 koordinaatista 6746 pohjoiseen 160 metriä ja koordinaatista 481 itään 820 metriä.

KYMENLAAKSON HISTORIALLISET KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET

K Ä Y T E T Y T M E R K I N N Ä T:

 kenttälinnoitus

 1700-luvun valli

 1700-luvun patteri

 1800-luvun valli

 1800-luvun patteri

 I maailmansodan varustus

 II maailmansodan varustus

 sotatie

 leiripaikka

 rakennuksen pohja

 luostari

 kirkon paikka

 hautauspaikka

 muistokivi

 pakoluola

 kalliokirjoitus

 kiviladelma, kivikehä

 ryssänuuni

 ryssänkuoppa

ANJALA
inventoinut 1967 Tapani Ahvenisto.
Kertomukseen liittyy valokuvia sekä peruskartat 1:20 000 koko alueelta.

1. I-maailmansodan aikaisia varustuksia Lähdekalliolla

ks. Elimäki kohta 16

2. Viime sotien aikaisia taisteluhautoja

Anjalan kirkonkylässä, tilan 1995 alueella
peruskartta 3024 09 6731+440 m/ 489+740 m

100 m päässä Anjalan-Korian valtatiestä ja 300 m päässä Kymen rannasta olevalla Kirkkokalliolla, noin 5 m korkealla kalliotöyräällä, on maahan kaivettuja taisteluhautoja 20x30 m alueella. Pioneerit ovat uusineet hautojen riu´uista tehdyt tukiseinät muutama vuosi sitten.

3. Kirkonpaikka ja hautausmaa

Anjalan kirkonkylässä, tilan 1995 alueella
peruskartta 3024 09 6731+420 m/489+ 720 m
kertojana Juho Koskivirta

Kirkkokalliolla on II-maailmansodan taisteluhauta-alueen (ks. kohta 2) laidassa 15 m pitkän rakennuksen kivijalka. Se on tehty räjäytetyistä (?) kivistä ja sammaloitunut sekä jäänyt suureksi osaksi taisteluhaudoista nostetun maan alle.
Oppaani piti sitä kirkon kivijalkana. Kallioseinään on kiinnitetty pronssilaatta, jossa on teksti: Tälle kalliolle pystytti Anjalan seurakunta ensimmäisen kirkkonsa v. 1692. Kilven kiinnitti Anjalan seurakunta v. 1955.
Kirkkokallion ja valtatien välisestä pellosta tuli esiin luita, kun suojeluskuntalaiset kaivoivat salaojia rakentaakseen paikalle suojeluskuntatalon. Koska hautaus on tehty niin matalaan lienee kysymyksessä tilapäinen hautaus tai sitten kirkko on sijainnut juuri tällä kohdalla eikä itäpuolella olevalla Kirkkokalliolla.

4. Hävinnyt patteri

peruskartta 3024 09 6732+100-250 m/489+700-800 m

KM. Charta öfver Anjala pass (v. 1790)
KM. Kronqvistin kertomus top.ark. (v. 1933)

Kirkkovuoren juurella on ollut patteri. Mahdollisesti se on Kronqvistin mainitsema v. 1933 hävitetty varustus.

5. Hävinneitä varustuksia

Anjalan kirkonkylä, Tullinmäki
peruskartta 3024 12 30-31/90
Voionmaan inv.kert. kohta 20
Charta öfver Anjala pass (1790) KM

Vallit ovat jääneet asutusalueelle, eikä muuta lienee jäljellä kuin Niinivaaran talosta kaakkoon vievän tien eteläpuolella, tien viertä pitkin kulkeva, leveä ja matala ura, jonka väitetään olevan entistä vallihautaa.

6. Hävinneitä varustuksia

Anjalan kirkonpylä, Pukin talon (1 1104) maalla
peruskartta 3024 12 pisteiden 6731/490+800 m ja 6730+680/491+140 m välissä
Voionmaan inv.kert. kohta 18
Charta öfver Anjala pass (v. 1790)

Pukin talon vanhan päärakennuksen kohdalla ja valtamaantien paikalla on ollut venäläisten varustuksia. Niistä ei ole mitään jäljellä.
Pukin talon uuden päärakennuksen kohdalla (tiestä etelään) mäen laella on ollut venäläinen varustus. Rintasuojasta ei ole mitään jäljellä, mutta mäen reuna lienee entistä eskarpia.

7. Vallituksen jäännökset

Anjalan kirkonkylässä, omistajat Väinö Mäkelä (Mäkelä 1 1044), Viljo Mäkelä (Korkiamäki) ja Yrjö Sirola (Sirola a 1177)
peruskartta 3024 12 6730+280 m/ 490+300 m
valokuva n:o 6
Charta öfver Anjala pass (v. 1790)

Valli on ollut pohjaltaan kulmanmuotoinen. Eheänä siitä on säilynyt vain eteläsivun keskiosa. Itäsivulta on rintasuoja hävinnyt ja jäljellä on ainoastaan eskarpin alaosa. Myös mäen länsisivulla olleet varustukset ovat hävinneet.
Sirolan maalla on vallia jäljellä 30 m pätkä pyöristyneenä ja madaltuneena. Tällä kohdalla valli on mäen alla, ja sen edes-

sä on tasaista peltoa Kymen rantaan asti. Valli on tehty nostamalla taisteluhaudasta maa sen eteen suojavalliksi. Vallihautaa ei ole. Valli on 10 m leveä, eskarp 1,8 m korkea ja rintasuoja 1,2 m korkea. Kaivanto on 4 m leveä. Vallin etusivuun on kaivettu kolme isoa kuoppaa.

ELIMÄKI
inventoinut 1967 Tapani Ahvenisto
kertomukseen liittyy valokuvia sekä peruskartat 1:20 000 koko alueelta.

1. Lauttavalkaman-Ruotsulan lauttauspaikka ja tie

ks. Kuusankoski n:o 4

2. Valli ja taisteluhautoja

ks. Kuusankoski n:o 5

3. Hävinnyt patteri

Elimäen Vilppulassa, Partian maalla (rek.n:o 6[112])
peruskartta 3113 07 6748+540 m/480+260 m
KM Charta öfver Situationerne vid Wärrelä....(1790), ruotsalaisten patteri n:o 7

4. Hävinnyt patteri

Elimäen Vilppulassa, meijerin alueella (rek.n:o 9[26])
peruskartta 3113 07 6748+100 m/480+900 m
KM Charta öfver Situationerne vid Wärrelä....(1790), ruotsalaisten patteri n:o 6. Rakennettiin v.1790 upotettuna venäläisten patteria vastaan suojaamaan kuljetuksia Anjalan-Kausalan tiellä.

5. Maantie

ks. Valkeala

6. Sotatie

ks. Valkeala

7. Patterin jäännökset Vilppulan patteri no 5 1000002046

Elimäen Vilppulassa, Ylätalon (18[44]) maalla, omistaa Kalle Ahola
peruskartta 3113 07 6746+160 m/ 481+820 m
KM Charta öfver Situationerne vid Wärrelä....(1790), ruotsl. patteri n:o 5

Patteri rakennettiin v.1790 suojaamaan Elimäen tietä. Patterista on jäljellä halkaisijaltaan 20 m, puoliympyrän muotoinen tasanne kummun koillisreunassa, peltoaukean laidassa. Rintasuoja on tuhou-

tunut. Eskarp on 1,5 m korkea. Tasanteeseen on kaivettu kellari ja sen päälle on rakennettu riihi.

8. Kolme hävinnyttä patteria

Elimäen Vilppulassa, Mikkolan, Heikkilän ja Suurtalon maalla
peruskartta 3113 07 6747/482
KM Charta öfver situationerne vid Wärrelä ....(1790)

9. Hävinnyt patteri

Elimäen Vilppulassa, Ylätalon (18^{44}) maalla, omistaa K.Ahola
peruskartta 3113 07 6746+300 m/482+200 m
Voionmaan inv.kert. n:o 10
Charta... ruotsalaisten patteri n:o 2; rak.v.1790 hävitetty v.1930 tienoilla.

10. Patteri

Elimäen Vilppulassa, Ylätalon (18^{44}) maalla, omistaa Kalle Ahola
peruskartta 3113 07 6746+280 m/481+700 m
Charta öfver situationerne vid Wärrelä....(1790)
Rakennettu v.1790. Värälän patterista parhaiten säilynyt. Patteri on metsän reunassa, peltoaukean laidassa. Se on pohjaltaan tylpän kulman muotoinen, ja sen siivistä on toinen suunnattu pohjoiseen, toinen länteen. Vallin edessä on 5 m leveä ja 0,7 m syvä vallihauta. Valli on juuresta 5 m leveä, eskarp on 1,7 m korkea ja rintasuoja 1,2 m korkea. 25 m pitkässä pohjoissiivessä on harjalla kolme syvennystä, jotka lienevät sektoreiden paikkoja. 14 m pitkässä länsisiivessä on kaksi samanlaista syvennystä (sektoria).

11. Tilapäinen hautauspaikka

Omistus ks. 10
peruskartta 3113 07 6746+20 m/ 481+600 m

Metsässä on rinnakkain kolme 4 metriä pitkää ja puoli metriä leveää painumaa maassa. Talon vanha emäntä on kertonut, että siihen on haudattu venäläisiä.

12. Vallitus

Elimäellä, Värälässä, Värälän kartanon maalla (1^{101}), omistaa Margit Stigzelius
peruskartta 3113 07 6745+860 m/ 482+780 m
valokuva n:o 3
Voionmaan inv.kert. n:o 11

Charta öfver situationerne vid Wärrelä....(1790). Ruotsalaisten varustus n:o 1

Varustus on rakennettu v.1790. Se sijaitsee Sikomäellä Anjalan-Korian valtatien varrella, sen ja Tolkkilaan menevän tien välissä. Varustus on Sikomäen pohjoissivulla, rinteessä olevan tasaisen alueen reunassa, pohjoispuolella olevaa peltoa muutama metri korkeammalla.
Vallin edessä on 1 m syvä ja 3 m leveä hauta. Valli on juuresta 3-4 m leveä, eskarp 1,3-1,7 m korkea ja rintasuoja 1 m korkea. Vallin suojasivulla lienee ollut matala hauta, Siitä on jäljellä heikosti erottuva ura.
Vallia on säilynyt yhteensä noin 70 m. Se on tuhoutunut päistä ja kahdesta kohdasta keskeltä. Lisäksi on koillispäässä vallin yli kulkeva polku syöpynyt valliin.

13. Värälän rauhankivi

Elimäellä, Värälässä, Värälän kartanon maalla (1^{101}), omistaa Margit Stigzelius
peruskartta 3113 07 6745+920 m/482+660 m
valokuva n:o 4
Voionmaan inv.kert.kohta 11

Kivi on 20 m Anjalan-Korian tien reunasta etelään. Siinä on teksti: "Här afslutade Gustaf III Freden med Catharina II den 19 augusti 1790".

14. Kuninkaan lähde

Elimäellä, Värälässä, kunnan maalla
peruskartta 3113 07 6745+620 m/ 482+500 m
Voionmaan inv.kert. kohta 11

Lähde on kuivunut, kun muutaman metrin päähän siitä on tehty kaivo 4 v. sitten.

15. Kenttälinnoitus

Elimäen Värälässä, Omistajat: Matti Henttonen (Porttila 1^{84}), Impi Etholen (Etola 1^{81}), Emil Kurki (Kurkela 1^{82})
peruskartta 3113 07 6747+60 m/484+120 m
KM Charta öfver situationerne vid Wärrälä....(1790) merkitty kirjaimella R
valokuva n:o 5

Vallialue on noin hehtaarin laajuinen. Pohjois-ja itäsivulla on

vallit tehty mäen laelle, länsi-ja eteläsivun vallit ovat alavalla maalla, eteläsivulla oleva raveliini on pellolla.
Varustuksen kaakkoiskulmassa kalliolla on valli juuresta 2 m leveä, eskarp ~~on~~ 1,2-1,5 m korkea, rintasuoja 1 m korkea. Itäsivulla valli on molemmin puolin 1,2 m korkea ja juuresta 3 m leveä. Maa on otettu itäsivulta, johon on syntynyt 2 m leveä ja 0,3 m syvä vallihauta. Pohjoissivun valli muodostuu kallionkumpareesta ja sen itäpuolelle kumpareen jatkeeksi luodusta 15 m pitkästä, pohjaltaan 10 m leveästä ja 1,5 m korkeasta vallista.
Länsisivun valli on tasoittunut niin, että se erottuu ympäristöstään pelkästään leveänä, matalana harjana. Lounaiskulmassa ja eteläsivulla vallin edessä on 3 m leveä ja 0,5 m syvä vallihauta. Valli on 4 m leveä, eskarp 1,5 m korkea ja rintasuoja 1 m korkea. Keskellä eteläsivun vallia on kulkuaukko ja sen edessä raveliini, kooltaan noin 10x10 m. Raveliinin edessä on vallihauta. ~~Se on~~ Se on täyttynyt v:n muotoiseksi. Nykyisin se on 0,5 m syvä ja 2 m leveä.

16. I-maailmansodan taisteluhautoja

Elimäen ja Anjalan rajalla, Lähdekalliolla, omistajat: Väinö Malin (Haapasuo 1^{115}), Kalle Veijonen (Hakala 1^{113}), Arvo Kurki (2^{91}), Juho Kurki (Siippoo 2^{92})
peruskartta 3024 09 34-35/80-81
Voionmaan inv.kert. kohta 23

Taisteluhauta on maahan kaivettu, 1,5 m syvä ja 1-2 m leveä. Kasvullisuuden ansiosta se on pysynyt melko hyvässä kunnossa, vaikka sen seinämiä ei olekaan tuettu. Hirsiset, maahan upotetut suojahuoneet ovat luhistuneet.

17. Sotatie

Elimäki, Pitkäsilta, Tupaselan (1^{22}), Niemelän (1^{123}) ja Leppäniemen (1^{83}, omistaa Tuomo Hellsten) maalla.

peruskartta 3024 09 pisteet 6732+480 m/480+980 m, 6732+840 m/480+200 m, 3024 06 6732+720 m/ 479+540 m.

Tie on viivasuora keskellä olevaa käännettä lukuunottamatta. Se on metsistynyt, mutta ojat erottuvat vielä matalina urina molemmin puolin. Tie on 6 m leveä. Sitä käytetään nykyisin jonkin verran metsätienä.

18. Keskeneräinen linnoitus

Elimäki, Pitkäsilta, omistajat Tuomo Hellsten (Leppäniemi 1[83]), ja Valde Hellsten (Pitkäsilta 1[84])
peruskartta 3024 09 6732+300 m/ 480+400 m
Voionmaan inv.kert. kohta 22
Wrede, RA, Några uppgifter rörande fästningsbyggnader i Elimä. Historisk tidskrift för Finland 1923 s. 99-109

300 m pitkä ja 200 m leveä vallialue on alavalla maalla Elimäen-Anjalan tien molemmin puolin. Linnoituksen itäpuolella ovat leppäniemen ja Pitkänsillan rakennukset, eteläpuolella Pitkänsillan pellot ja muilla sivuilla suoperäistä metsää. Vallien sisäpuolella on peltokappale.
Linnoitus on keskeneräinen. Itä-ja länsisivuilta puuttuu päävalli kokonaan. Vallihauta on rakennettu ympäriinsä. Itäsivulle on tehty raveliini. Luiskaa ja tukimuureja ei ole.
Vallihauta on 12 m leveä ja 0,5-1 m syvä paitsi länsisivulla, jossa se on 20 m leveä (länsisivun vallihaudan leveys johtunee keskeneräisyydestä -linnoituksen pohjaksi tarvittava lisämaa tuomatta) ja raveliinin edessä oikealla siivellä, jossa se on vain 5 m leveä.
Päävalli on eteläsivulla 10 m leveä. Eskarp on 4-6 m korkea, vallin suojasivu 3 m korkea. Vallin länsipäässä näyttää olleen rintasuoja (2m leveä ja 0,5 m korkea nykyisin).
Vallihaudan ja vallin välissä on 4-6 m leveä kaistale koskematonta maata. Lähellä vallin itäpäätä on ollut autotalli valliin kaivettuna, nyt siitä on jäljellä pelkkä kuoppa. Vallin itäpäässä on ollut viljamakasiini.
Länsisivulla ei ole päävallia. Linnoituksen sisäpuolta näyttää korotetun keinotekoisesti lisämaata tuomalla. Luoteiskulmassa on vallikaudan edessä kivi-ja maakasoja. Samassa kohdassa näyttää vallihaudan poikki kulkeneen tie pitkin sen pohjaa. Pohjoissivulla päävalli on 10 m leveä, eskarp 5-6 m korkea ja vieru 3m korkea. Vallin ja vallihaudan välissä on 5 m leveä koskematon kaista. Pohjoispäähän on vallihaudan reunaan rakennettu viljankuivaamo. Vallissa on useita kuoppia perunakellareiden jäljiltä.
Itäsivulla ei ole päävallia. Vallihaudassa on raveliini. Raveliinin valli on pohjalta 10 m leveä, harjalta 2 m leveä. Eskarp on 2,5-3 m korkea. Raveliinin pohja on 1,3 m takana olevaa vallihautaa korkeammalla. Raveliinin rintasuoja on 2-2,5 m korkea.
Historia: V.1793 linnoitusalueen ostamisesta kuninkaan määräys. Seuraavaksi vuodeksi oli rakennustöihin varattu 15 000 talaria. V.1797 Wrede pyysi saada ostaa alueen takaisin "koska sanotaan

Pitkänillan keskenosäinen vallitus
pohjapiirros sennittäinen

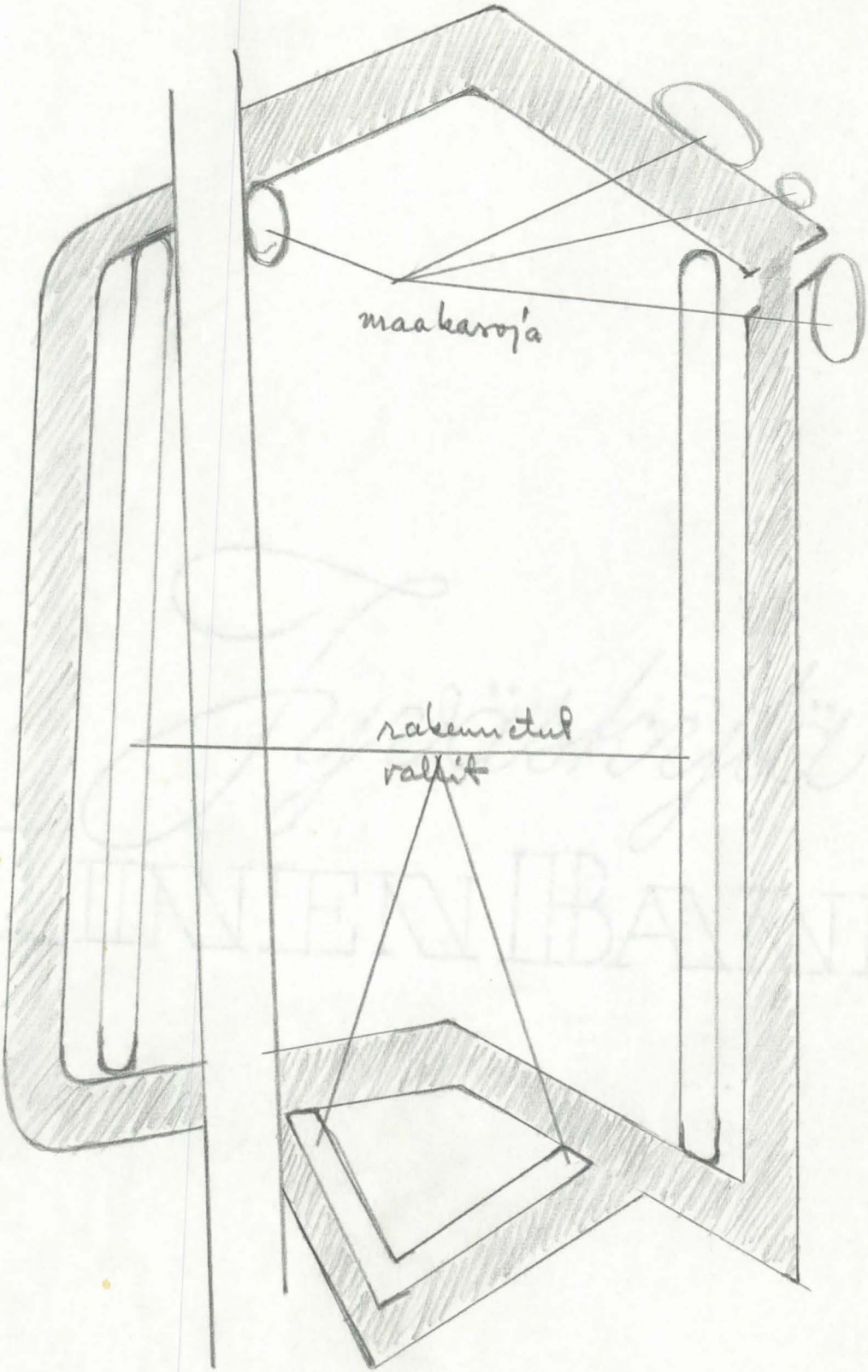

mittakaava ?
pohjoisnuoli ?

ettei sinne meidän aikanamme tulla rakentamaan mitään linnoitusta". V.1800 kuninkaan määräys myydä maa takaisin sekä huutokaupata rakennetut viisi kruunun rakennusta. Rakennustöitä lienee tehty v. 1794, mahdollisesti seuraavanakin vuonna.

19. Valli

Elimäki, Villikkalan kylä, Ukkolan talo (2^3), omistaa Pekka Ukkola
peruskartta 3024 06 6732+900 m/ 475+560 m
Voionmaan inv.kert. kohta 24

Valli on Nikkarinmäen sivuitse kulkevan viljelystien varressa. Se on 35 m pitkä ja melkein itä-länsisuuntainen (ts. suunnattu pohjoiseen). Vallin takana on Nikkarinmäen loivasti nouseva rinne, ~~sen~~ Vallin edessä viettää maa vallista poispäin. Valli on tehty luomalla maa 1 m syvästä ja 3 m leveästä taisteluhaudasta suojaksi sen eteen. Rintasuoja on 4 m leveä ja 1,2 m korkea, eskarp 1m korkea. Rintasuojan ja haudan päät sulautuvat ympäristöön ilman selvää rajaa. Vallin suojasivulla on pari kuoppaa, jotka kuulunevat varustukseen.
Vallin sijainti (aivan tien suuntaisena, sen reunassa, suunnattuna metsään) saa epäilemään, että kysymyksessä voisi olla muukin jäännös kuin sotavarustus.

20. Kirkonpaikka

Elimäen kirkonkylässä, kauppias Onni Niemisen maalla
peruskartta 3024 06 6734+720 m/470+240 m
Rak.hist.tsto ja Hist.os. Petterssonin ja Luhon kertomukset.

60-80 m kirkon kiviaidasta itään on löydetty pintaan haudattuja luita asumattomalta tontilta. Petterssonin mukaan vanha kirkon paikka. Luho päätyy kaivauksessaan samaan tulokseen.

21. Tilapäinen hautauspaikka

Elimäellä, Ratulassa, Joki-Tommolan (17^1) maalla, omistaa Arvo Aholan perikunta
peruskartta 3024 05 6726+920 m/472+160 m
Voionmaan inv.kert.kohta 26

Hautapelto nimisestä kummusta on löydetty luita soraa otettaessa. Paikalla on vielä parikymmentä 2x1 m suuruista painumaa koskemattomina.

22. Tilapäinen hautauspaikka

Elimäellä, Rautulassa, Vanhalan (10^{15}) maalla, omistavat Pauli ja Oiva Kujala
peruskartta 3024 05 6725+900 m/471X580 m

Vanhalan asuinrakennuksen länsipuolella on pitkulaisia painumia, joita sanotaan"venäläishaudoiksi". Luita on myös löydetty. Väitetään, että paikalla olisi jolloinkin ollut kulkutautisairaala.

23. Tilapäinen hautauspaikka

Elimäellä, Raussilassa, Pietilän (8^{20}) maalla, omistaa Reino Kivimaa
peruskartta 3024 05 6728+200 m/ 474+800 m
Voionmaan inv.kert. kohta 25

Männismäeltä hiekkaa otettaessa on noin hehtaarin alalta löydetty luita. Koko hauta-alue lienee jo hävitetty.

IITTI
inventointi 1967 Tapani Ahvenisto
kertomukseen liittyy valokuvia sekä 1:20 000 karttoja

Hautauspaikka

Iitti, Lyöttilä, Ahlström Oy:n maalla (rek.n:o 2[38])

peruskartta 3113 05 6751+800 m/ 473+540 m
Voionmaan inv.kert. kohta 9
Uusi Aura 21.6.1931
Kuulustelupöytäkirja Hist.osasto top.ark.
Halila, Iitin historia s. 379
Kertojana Kalevi Laine os. Kuusankoski, Nirvinen

Kontinkankaalta on Lahden tien ja Tillolan taistelun muistomerkin pohjoispuolelta, mäenrinteestä, kylätien alta löydetty luita ja esineitä. Ensimmäisen kerran niitä oli löydetty tietä tehtäessä. Toisella kerralla oli kertojan isä neuvonut paikan suojeluskuntalaisille, jotka kaivoivat luut ylös. Paikalle oli pystytetty kivistä merkki, jonka kertojakin vielä hyvin muistaa.
Haudatut lienevät Tillolan taistelussa kaatuneita sotilaita.
Voionmaa tarkoittanee tätä, koska Kontjärven ja maantien välissä ei tiedetä olevan hautauspaikkaa ja koska hänen antamansa tiedot sopivat siihen, mitä kuulustelupöytäkirja ja oppaani tästä ilmoittivat.

KARHULA
inventoinut 1967 Tapani Ahvenisto.
Kertomukseen liittyy valokuvia sekä peruskarttoja 1:20 000

1. Hautausmaa

Karhula, Turvala (Kolkkala), Härkävuori
peruskartta 3024 10 6711+140 m/495+170 m
P.Ollilaisen kirjeet v.1903 (hist.top.ark.)
Sulo Pilveläisen ilmoitus 1948 (hist.top.ark.)
Hufvudstadsbladet 12.7.1903

1900-l. alussa on Härkävuoren viereltä, kankaalta löydetty kymmeniä luurankoja sekä esineitä mm.barokkityylisiä hopealusikoita ja kreikk.kat.esineitä hiekkaa otettaessa. V.1948 on edelleen löydetty 14 luurankoa rakennuksen perustaa tehtäessä. Nämä ovat olleet arkussa haudattuja. Luissa on ollut aseiden lyöntijälkiä. Samalla on löydetty sotilasnappeja ja kreikkalaiskatolisia esineitä. Noin v. 1890 on haudoilla ollut puisia hautaristejä. Matti Lukkari (s. 1810-1820) on kertonut, että paikalla on ollut kirkko. Paikkaan liittyvät nimet Kirstukorpi ja Kappelioja.
Hiekkaa otettaessa on luultavasti hävitetty koko hautauspaikka. Mikäli kuitenkin hautausmaa olisi niin laaja, että se ulottuisi edellisestä 200 m länteen päin olevalle kerrostaloalueelle, josta myös on löydetty luita, olisivat noin 100 m levyiselle välialueelle jäävät haudat koskemattomia.

2. Rassun linnoitus.

Karhula
peruskartta 3024 10 6711+400 m/496+0 ?
VA Charta öfver 1789 års Fälttåg i Finland af Roos

Kymen itäisimmän haaran länsipuolella, Kyminlinnasta Haminaan vievän valtatien eteläpuolella on Rassun linnoitukseksi sanottu paikka. Roosin kartan mukaan on näillä tienoilla ollut patteri tai muu varustus v.1789. Mitään jäännöksiä varustuksista en löytänyt.

Kyminlinnan inventointikertomus

inventointi suoritettu kesällä 1966

Tapani Ahvenisto

Historiaa

1803 alussa työt aloitettiin

1809 jälkeen töitä jatkettiin vähän, ja lopetettiin keskeneräisinä

1816 määrättiin ainoastaan kivirakennukset pidettäväksi kunnossa

8.4.1918 Kyminlinnan kahakka

1938 Kymenlaakson museoyhdistys korjauttanut osan muureista (korjatut osat erottuvat selvästi)

Kirjallisuutta

Airola, Olli: Kyminlinna . Moniste. 1950

Kotkan ja Kymin historiat

Ins. arkiston piirustukset

N:o 53, 344, 345

54, 346

55, 347

Liitteet

Asemakaavakartta (voimassa v. 1966)

22 kpl valokuvia

Bastionin 4 kärjessä eskarp-muuri on 4,6 m korkea ja muurattu. Vasemmalle se tulee matalammaksi kahdessa jaksossa, korkeudet 3,7 ja 2,8 m. Kurtiinin keskikohdalla tukimuuri on 3,3 m korkea ja 3. bastionin kohdalla 2,5 m korkea. Paikoitellen se on muurattu laastilla. Muuri on tuskin vajonnut, sensijaan on vallin sivua kulkevan tien penkka peittänyt sen alaosaa n 1 m bastionin kohdalla. Tukimuuri on eheä lukuunottamatta paria pientä pullistumaa 3. bastionin siivessä. Listasta on pari kiveä pudonnut ja muutamat ovat työntyneet ulospäin niin, että korjaaminen olisi tarpeen. Eskarpin tukimuuriton yläosa on suunnilleen alkuperäisen korkuinen ja eheä. Rintamasuojan päällys eheä, muutamia poteroita on kuitenkin kaivettu siihen. Sen tukimuuri on enimmäkseen päältä valuneen maan peitossa. Siellä, missä sitä on näkyvissä, on yläosa rapautunut. Banketti on maan peitossa. Paikoin se on sortunut niin, että rintatukimuurin juuri on tullut näkyviin. Kummankin bastionin kärjessä on tykkejä varten korkeampi banketti: 4. bastionissa 1,3 m korkea, rintasuoja 1,2 m; 3. bastionissa 1 m korkea, rintasuoja 0,8 m. Niihin vievät tykkitiet ovat eheät. Vallien takarinne on suunnilleen alkuperäisen korkuinen. Vallille nousevat tykkitiet ovat eheät. poternista vasemmalle olevaa lukuunottamatta. Sen kohdalla on valliin tehty pari n. 2 m vallin sisään ulottuvaa leikkausta. 2. bastionin ja kurtiinin kulmassa on vallikäytävään tehty kulman poikki 2,5 m syvä ja 4 m leveä kaivanto. Poternin päälle on mätetty maata, niin että se koko pituudelta on vallien harjan korkuinen. Kurtiinin vasemmassa päässä on vallien takarinteeseen tehty pari metriä syvä leikkaus ja vallikäytävään pari n. 1,5 m syvää, halkaisijaltaan 4 m kuoppaa. Eskarp-muurissa kasvaa pensaita, samoin vallihaudassa.

kuva 1

Portti kurtiinin oikeassa päässä on rakennettu tiilestä. Tynnyriholvin limitys muodostuu vuorottaisista juoksu- ja sidetiiliriveistä. Seinissä vendiläistä limitystä. Portin suorakulmaiset fasadit on rapattu (koko 5 x 7 m). Porttiholvin pituus 12 m.

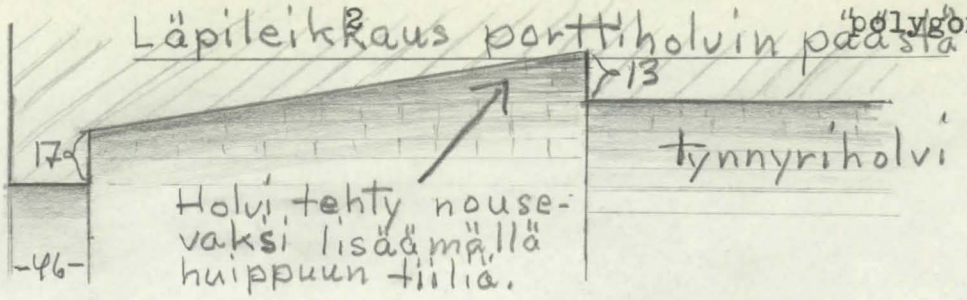

Fasadi

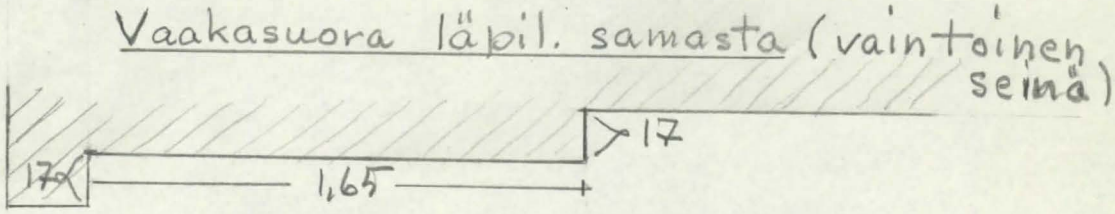

Tiilien kokoja: 26 x 6 x y, 26 x 6,5 x y, 24,5 x 6 x y, 25,5 x 6,5 x y. Portin jatkeena on sisäpuolella molemmin puolin tiiliset 1,2 m korkeat tukimuurit, jotka on limitetty vuorottaisin juoksu- ja sidetiilirivein.

kuvat 2, 3

Keskellä kurtiinia on poterni, joka nykyisin on öljyvarastona ja senvuoksi muurattu umpeen molemmista päistä. Vallin sisäsivulla oleva aukko on kaareva 2,5 x 2,5 m ja tiilestä muurattu (kuva 3). Ulkopäässä (kuva 2) on hakatusta kivestä tehty 0,5 m leveä kehys, aukko 2,45 x 2,3 m. Poternin vasemmalla puolella on samanlainen, mutta sisäpäästä suljettu käytävä, ilmeisesti suojahuone, jonka ulkopäässä ollut aukko on matalampi, korkeus 1,6 m.

Raveliinin eskarp-muuri on 1,5 m korkea, ts. noin puolet alkuperäisestä. Raveliinin valli on tasoitettu sisäpuolen tasolle ja raveliini on nykyisin romun varastointialueena. Kontre-eskarp on pahasti sortunut, korkeus 1 m. Oikeassa siivessä, vallihautaa tukimuureineen on vain noin $\frac{1}{3}$ jäljellä, kärjestä lukien. Oikeassa päässä ei ole mitään näkyvissä.

Etuvalli. Raveliinista oikealle oleva etuvalli ja vallihauta ovat melkein täydellisesti hävinneet. Raveliinista vasemalle ovat vallihauta ja valli rautatien paikalla tuhoutuneet. Raveliinin kohdalla on maa sortunut rintatukimuurin päältä niin, että ~~se~~ tukimuuri ja banketti on peittynyt, vieru on 1,2 m korkea. Rintatukimuuri lienee eheänä maan sisällä. Vallin etusivu on 4 - 4,5 m korkea vieru, kontre-eskarp 2 - 2,5 m korkea rinne. Raveliinista vasemmalle,

vallihauta on jonkin matkaa eheä, mutta eskarpin reunaan on tehty melkein rintatukimuurin kohdalle ulottuvia maaleikkauksia. Rintasuojasta on näkyvissä vain tukimuurin kiviä vallikäytävän tasossa. 3. bastionin kohdalla on vallikäytävän reunassa 2 m korkea kivinen tukimuuri, josta ylipuolet on sortunut. Eskarp on noin 4 m korkea vieru. Rintasuojan päälätä on sortunut maata banketille. Tukimuurista on näkyvissä 1 - 2 kiviriviä ja ylintä kiviriviä lukuunottamatta se lienee eheä. Banketin korkeus 60 cm. Lähellä vasenta päätä vallin läpi menee oja, joka ainakin tukimuurin kohdalla on kulkenut tiiliholvissa, nykyisin avo-oja. Raveliinin kulmassa vallikäytävälle nousevat tiet ovat eheät. Niiden yläpuolella oleva tukimuuri on eheä, alapuolella olevat ovat sortuneet. Vallin päällä ja tukimuureissa kasvaa puita ja pensaita.

Polygoni 2.
Kuvat 4-11

Päävallin vallihauta on matalin sivun keskellä ja vasemmassa päässä, jossa sen pohja on noin 2 m korkeammalla kuin oikeassa päässä. Luultavasti on tarkoituksena ollut louhia sitä syvemmäksi, mutta työ on jäänyt kesken.
kuvat 9-10 Eskarp-muuri on 3. bastionin kohdalla 3,6 - 4 m korkea, kurtiinissa 3,5 m korkea, 2. bastionin kyljen kohdalla 2,3 m, siiven oikeassa päässä 3 m, keskellä 1,4 m ja kärjessä 4 m korkea. Kaponierisyvennyksen molemmin puolin on tukimuuria korotettu 50 cm vasemalle. Reunalistaa on pudonnut tai pullistunut niin, että sitä olisi korjattava noin 50 m. Tukimuurissa ja reunalistan päällä kasvaa pensaita, jotka murtavat muuria juurillaan. Muutamia tukimuurin ylimpiä kiviä on pudonnut, Vallihauta kasvaa paikoin tiheää lepikkoa. Eskarpin tukimuuriton yläosa on alkuperäisen korkuinen. Rintatukimuurin kohdalla noin 0,8m korkea vieru, jossa siellä täällä näkyy tiilistä tehtyä rappeutunutta tukimuuria. Banketti noin 1 m korkea, useimmiten jäänyt vallin päältä sortuneen maan peittoon. Vallin takarinne oikealla 2,5 m korkea, tulee vasemmalle korkeammaksi, korkeus 3,5 m. Vallille nousevat tykkitiet ovat

eheät lukuunottamatta bastionia 2.
3. bastionin siivessä on vallikäytävän ja rintasuojan poikki tehty 1 m syvä, 4 m leveä kaivante. Saman siiven päässä on vallikäytävän poikki, rintasuojaan asti tehty 2 m syvä, 5 m leveä kaivanto, samanlainen on myös kurtiinin oikeassa päässä. 2. bastioniin on tehty ampumarata. Sitä tehtäessä on oikean siiven ja kyljen vallia kavennettu sisäpuolelta, niin että vallikäytävä on enää 3 - 4 m leveä ja että vallille johtavat tykkitie ovat hävinneet. Oikean siiven rintasuojan päälle on vallikäytävältä luotu maata 1 m korkuiseksi, valliksi, jonka tehtävänä on estää harhaluoteja lentämästä vallinen yli. Vallin päällys kasvaa matalaa lepikkoa.

kuvat 4-8

Keskellä sivua on poterni, jonka oikealla puolella on hiukan matalampi samansuuntainen ja samalla tavalla rakennettu holvikäytävä, joka kuitenkin on suljettu sisäpäästä kivimuureilla ja yhdistetty poterniin 1,2 m pitkän, 2,3 korkean ja 2,1 m leveän tynnyriholvin kattaman aukon välityksellä. Seinät tehty vendiläisellä limityksellä, tynnyriholvissa on vuorotellen juoksu- ja sidetiilirivejä.

Poterni

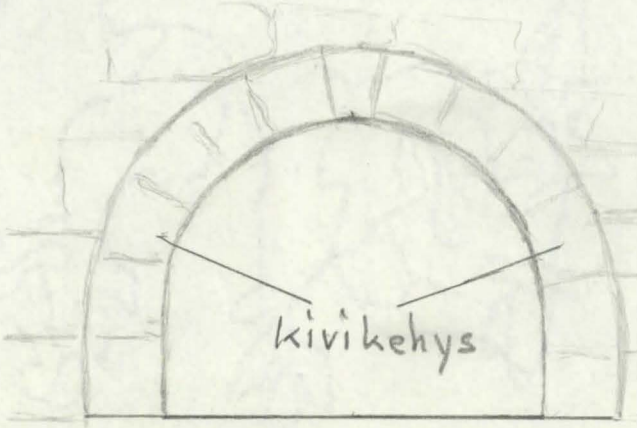

Ulkopää

Tiilien mittoja 26 x 6 x y, 12,5 x 5,5 x y, 25,5 x 5,5 x y, 26 x 12,5 x 7, 26 x 12 x 5,5 cm.
Suojakäytävän katossa on 2 x 1,5 m sortuma, josta maata on vuorynyt sisään. Aukkojen kulmissa on seinän alasa rappeutunut.

Kaponieri on keskeneräinen. Sen oikeassa kyljessä on yhden kivirivin korkuinen tukimuuri, oikeassa siivessä se on 1,4 m korkea ja pääosaltaan eheä, vasemmassa siivessä 80 cm korkea, eheä. Kaponieriin on tuotu maata tukimuurien korkeudelle, ja vallikäytävän kohdalla 2,5 m tukimuurien yläpuolelle nousevaksi raveliinin muotoiseksi valliksi. Matalan lepikon peitossa.

kuva 11

Raveliinin eskarp-muuri on 2,5 m korkea ja eheä. Listasta on joitakin kiviä pudonnut, samoin kärjen hakatuista kivistä ylin. Jotkut listan kivistä työntyneet ulospäin. Siipien päissä on tukimuuria sortunut lähes puolet ja listan kivet puuttuvat. Eskarpin tukimuuriton yläosa on 1,2 m korkea. Rintatukimuuri on ollut tiilestä, nykyisin maan peitossa, samoin banketin yläosa. Korkeus 0,7 m, banketti 0,7 m. Vallin takarinne pyöristynyt harjalta, korkeus 1,4 m. Kontre-eskarp on 1 m korkea ja vain osittain eheä. Vallihauta kasvaa lepikkoa, madaltunut reunoilta. Vallin päällä kasvaa pensaita.

Etuvallin katvetien tukimuurin korkeus 2 - 3 m, 2 bastionin kohdalla 1 - 1,5 m. Sortunut pääosaltaan, eheää vain noin 50 m. 2. bastionin kyljen kohdalla ei tukimuurin kohdalla olevassa vierussa näy olleenkaan kiviä. Raveliinin kohdalla on vallihautaa syvennetty noin 50 cm kontre-eskarpin viereltä. Katvetielle johtavat tykkitiet ovat eheät. Kaponierin oikealla puolella olevassa ovat tukimuurit sortuneet, vasemmalla olevassa on tukimuurien päällä lista. Etuvallin eskarpe 3,5 - 4 m, kontre-eskarp 1,5-2,5 m. Sisäkulmissa eskarp on tehty loivaksi ampumaluiskaksi. Rintasuojan reuna on sortunut banketille ja

peittänyt tukimuurin alaosan. Ehkä noin puolet tukimuurin ylintä kiviriviä on sortunut. Rintasuojan korkeus on nykyisin 0,8 - 1 m, maata on ts. banketilla 20- 40 cm. 3. bastionin kohdalla on vallin poikki tehty 80 cm syvä 4 m leveä kaivanto, luultavasti viemärityö. Eskarp ja sen etupuolella oleva vallihauta kasvavat lepikkoa, samoin koko etuvalli vasemmassa päässä.

Polygoni 1 päävalli.

valokuvat

2. bastionin kärjessä on eskarp-muuri 4 m korkea, jonkinverran päältä sortunutta maata juurella. Eskarpin korkeus on kurtiinin oikeassa päässä 3,7 m, poternin kohdalla 2,5 m, kurtiinin vasemmassa päässä 3,5 m, 1. bastionin siivessä 3,5 m. Tukimuurissa on olkaus 2. bastionin siivessä, jossa oikea puolisko on 0,5 m korkeampi kuin vasen. Piirustusten mukaan näyttää muuri 1. bastionin kohdalla soisen maaperän vuoksi vajonneen, ehkä noin 0,5 m. Poternin vasemmalla puolella on vallin kärki sortunut 1 m korkeudelle. 1. bastionin siivessä on 10 m pitkä 1,5 m korkea sortuma ja 6 m pitkä, 1,5 m korkea sortuma; lista ja muurin yläosa on pullistunut ulos kolmessa kohdassa noin 3 m leveältä ja 2 m korkealta. Yksityisiä kiviä pudonnut muurin yläosasta. Koko vallissa on listaa korjattava yhteensä noin 100 m, edellisten lisäksi, ylintä kiviriviä noin 70 m ja tukimuurissa 2 x 1 m ja 3 x 1 m sortumat sekä 1 x 4 m pullistuma.
Rintasuojan reuna on sortunut, jolloin banketti ja tukimuurin alaosat ovat jääneet maan sisään. Rintasuojan korkeus nykyisin noin 1 m, banketin noin 0,8 m. Paikoin ei bankettia voi erottaa ollenkaan. Poternin kohdalla on rintatukimuuri paljastunut juurta myöten. Sen tiilinen sidelimityksellä tehty yläosa on 1 - 1,1 m korkea. Tiilet ovat eheitä, mutta suuri osa on pudonnut, niin että muuri nyt on täynnä koloja ja putoamaisillaan olevia tiiliä. Muurin alaosa on ulkoneva, louhituista kivistä rakennettu, korkeus 40 cm. 2. bastionin kärkeen on tehty tykille ampuma-asema mättämällä maata rintasuojan päälle kärjen molemmin puolin noin 80 cm korkeiksi ja 3 m pitkiksi valliksi, joiden väliin jää ampumasektori. Siiven keskellä ja

vasemmassa kulmassa on samanlainen asema, mutta viimeksimainitun päähän, kyljen puolelle on jätetty sektori ja tehty 3 m lisää vallia toista tykkiä varten. Samanlainen kahden tykin asema, jossa toinen sektori on kulmassa ja toinen kyljen puolella on 1. bastionin oikean siiven ja kyljen kulmassa. Siiven keskelle on tehty asema yhtä tykkiä varten. Bastionin kärjissä olevat ampumakorokkeet tykkiteineen ovat eheät. Vallikäytävälle nousevat tykkitiet ovat eheät. Vallin takarinne on 2,5 - 3 m korkea. Poternista 1. bastioniin vievä oja on kiveämätön. Vallin päällys ja vieret tiheää lepikkoa.

valokuvat 12, 13

Poternissa on tynnyriholvikatto. Seinien alaosissa on 30 cm korkea kivijalka, sen päällä 1 m korkea vendiläisellä limityksellä tehty seinä ja holviosa on vuorottaista side- ja juoksulimitystä, johon on alapäähän ja holvin huippuun lisätty kiilatiilirivit (alhaalla 2, huipussa 1). Seinän ydin on kokonaan sidelimitystä. Poternin ulkopään tiilinen verhomuuraus on sortunut 0 - 20 cm, sisäpään 30 - 50 cm. Kattoon on syntynyt 2,5 x 2,5 m aukko, joka ulottuu aivan ulos asti. Seinän alaosan verhomuurausta on sortunut n. 20 m^2. Poternin päällä ollut tukimuuri on sortunut. Ojat pitäisi avata poterniin, vyörynyt maa poistaa ja seinän alaosat muurata enempien sortumien välttämiseksi. Tiilien mittoja: 15,5 x 7, 27 x 7,5, 17 x 6,5, 25 x 6,5, 12 x 6,5, 12 x 25. Kiilatiilten ~~peknendit~~ paksuudet 3 - 6 cm ja 3,5- 6,5 cm.

Vallihauta on soista ja kasvaa lepikkoa. Suunnitellun kaponierin vasemman sivun paikalla on 30- 50 cm korkeaa, kiviaidan näköistä rakennelmaa ja maan pinta on noin 50 cm korkeamalla. Poternista 1. bastionin kärkeen vievä oja on kiveämätön. Etummainen vallihauta kasvaa lepikkoa, ja sen vasen pää on hyvin soista. Eskarp on 2,5 - 4 m korkea. Rintasuojan reunasta on sortunut maata banketille (kork. 50 - 80 cm). Eheää tukimuuria on noin puolet koko pituudesta. 1. bastionin kyljen kohdalla menee vallin läpi yläreunasta mitaten 6 m leveä oja. Sen kohdalla nousee vallille, sen ulkosivuun syöpyneenä, kapea metsätie, joka vie sivulla 5 olevalle portille ja kulkee pitkin rintasuojaa.
Kontre-eskarp on 1. bastionin kärjestä ollut noin 10 m matkan tukimuurilla varustettu, korkeus 1,3 m), sortunut. Tästä katveetille nouseviin tykkiteihin asti ei tukimuuria näytä ollenkaan. Tykkiteiden väliin jäävä eskarpin keskiosa on ollut tukimuurilla ja räystäslistalla varustettu, korkeus 1,3 - 1,6 m, eheää ehkä noin $\frac{1}{3}$. Oikeanpuoleisista tykkiteistä 2. bastionin kärkeen ei tukimuuria ole ollut, vierun korkeus 1,3 m.
Vallin päällys kasvaa matalaa tiheää lepikkoa.

Polygoni V

valokuvat 14 ~~- 88~~

Eskarp-muuri on 1. bastionin kohdalla 4 m korkea, kurtiinissa 3 m korkea, vasemmassa päässä kurtiinissa 0,5 m korkea (pohjana olevaa kalliota on ~~mataluuden~~ muurin vuoksi louhittu vallihaudaksi, mutta työ on jäänyt kesken), 5. bastionin kyljessä 1,5 m korkea ja siivessä 4,5 m korkea. Poternin kohdalla muuri tukee olkauksena vasemmalle kahdessa kohdassa 1 m ja yhdessä 0,5 m korkeammaksi.
1. bastionin kohdalla muuri lienee vajonnut 0,5 m. Korjattavaa on 1. bastionissa 4 x 4 m sortuma, 4 x 4 m pullistuma, listaa ja ylimpiä kiviä sortunut yhteensä 35 m, kurtiinissa: 2 x 3 m ja 3 x 3 m pullistumat, 0,7 x 20 m sortuma, 0,7 x 20 m sortumat, listaa ja ylimpiä kiviä pudonnut yhteensä 25 m. 5:ssä bastionissa: siiven ja kyljen välinen kulma sortunut, noin 7 m listaa ja ylimpiä kiviä pudonnut.

Lista 5. bastioni – 4. polyg. kurtiini tyyppi 2.

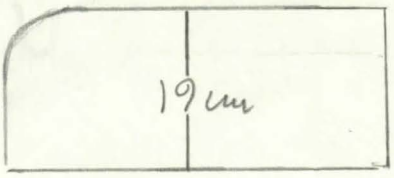

4. polyg. kaponierin lista on muuten samanlainen, mutta vain 15 cm paksu

Eskarpin maasta tehdystä yläosasta on etureunasta luotu maata alas 2 - 3 m leveältä 1. bastionin kohdalta. Vallin päällyksen varustukset ovat tuhoutuneet kasemattien kohdalla. Rintasuojan reunasta on sortunut maata banketille, joka paikoin on peittynyt kokonaan. Banketin korkeus 50 - 80 cm, rintasuojan 1 m. 5. bastionin siiven vasemmassa puoliskossa on banketin ja vallikäytävän kohdalla luotu maata rintasuojan päälle 3 m leveäksi, 1,5 m korkeaksi valliksi, ilmeisesti ampumaradalta tulevien harhaluotien sitomiseksi. Samalla kohdalla on vallin sisäreunaan tehty maaleikkaus, joka toisessa päässä ulottuu lähelle rintasuojaa. Vallin takarinne on 2,5 - 4 m korkea. 1. bastionin vallille vievä tie on varustettu tukimuurilla ja listalla (profiili sama kuin eskarpissa, listan korkeus on 18 cm). 3 listakiveä ja niiden alla olleet ylimmät kivet ovat pudonneet. Kurtiinissa on vallille nouseva tie eheä, 5. bastionin kärjessä se on tuhoutunut ampumarataa tehtäessä.

Lista 4. bastioni – 1. polyg. kurtiini (tyyppi 1.)

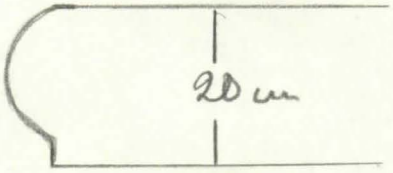

Polygoni V

Kasematit

1. bastionin siivessä on 23 kasemattia, kyljessä 10; kurtiinissa kasematteja on poterniin asti, yhteensä 17kpl. 1. bastionin kasemateista on ins. arkiston piirustus 367 (V.1823). Kasematit ovat ulkopäästä umpinaisia, sisäpäästä avoimia, paitsi viisi ensimmäistä, jotka ovat umpinaisia myös sisäpäästä. Kasematteja yhdistää kaksi vallin sisäistä käytävää. Piirustusten mukaan on kasemattien korkeus 3,9 m, ja vallin suuntaisten käytävien korkeus 2,4 m, nykyinen korkeus 2 m (samassa kasematissa). Kasematit on ~~muurattu~~ numeroitu oikealta vasemmalle. Kasematit 1. bastionin siivessä. Kasemattien päätyseinät on tehty kivestä muuraamalla. Sivuseinien alaosa on louhittua kiveä, yläosa tiiltä. Seinät on tehty vendiläisellä limityksellä, tynnyriholvi vuoroin juoksu- ja sidetiilirivein. Holvin laessa on kiilatiilirivi. Vallinsuuntaisissa käytävissä on tynnyriholvi.

kuva 20

Pitkittäisleikkaus kasematista

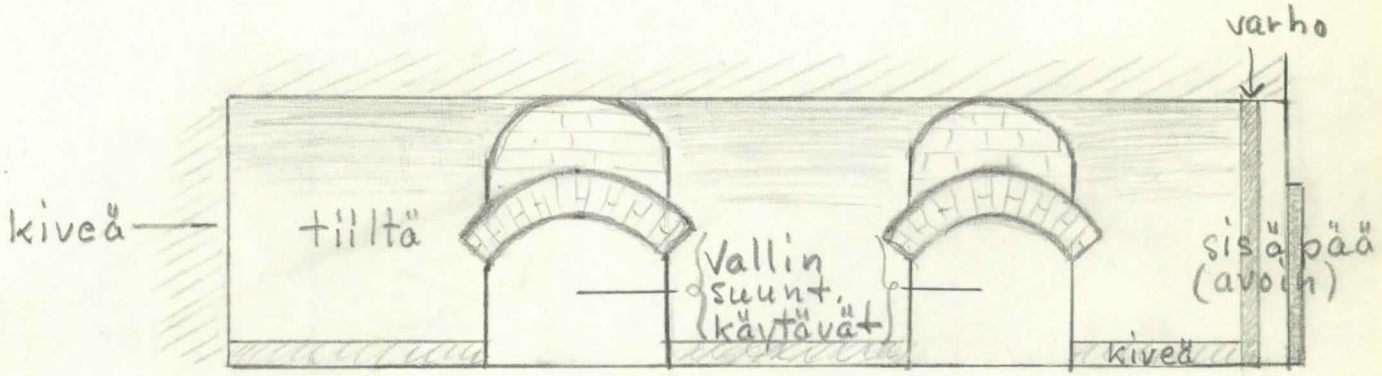

Kasematteja on ehkä ollut tarkoituksena rakentaa 1. bastioniin enemmän, koska 1. kasematissa oikeassa päässä vallinsisäisten käytävien aukot umpeen muurattuna. 4:ssä ensimmäisessä kasematissa ovat vallinsuuntaiset käytävät romahtaneet ja maata on valunut 1 - 2 m sisälle. Kasemattien vallinsuuntaisten käytävien välinen keskiosa on vajonnut noin 1 m sisäpäätä alemmas ja ulkopää vielä 0,5 m enemmän, paitsi 1. kasematissa, jossa kasematin keskiosa

kuva 18

ja ulkopää ovat pysyneet yhdessä ja vajonneet 0,5 m sisäpäätä alemmas. 1. kasemattia lukuunottamatta ovat kasematit täyttyneet maasta. Pienempiä sortumia: 3. ja 4. kasematissa on sisäpäässä sortunut holvia noin 1 m. Seinien alaosissa on verhomuurausta sortunut ja holveissa on halkeamia.

5. kasematissa on ulkopää luultavasti ehjä maan sisällä, kaikki muu on sortunut. 6. ja 7. kasematissa on ulkopää maan peitossa, keskiosasta on ehjänä vain seiniä, sisäpää on sortunut. 8. na on vain oikeanpuoleista keskiseinää jäljellä, 9. on täysin tuhoutunut ja 10:stä on jäljellä vasenta keskiseinää. 11. na voi ulkopää olla eheä maan sisällä, keskiseinistä näkyy yläosaa, 12. na on ulko-osa ja 2 m keskiosaa ehjää. Siitä vasemmalle on ulomman vallikäytävän katto edelleen pystyssä, mutta vajoamisen vuoksi on sen ~~huippeessa~~ laessa halkeama, joka jatkuu 18. kasemattiin asti, tukikaaret romahtaneet. Oikealla on halkeaman kohdalta katon pintaa poissa 1 - 2 m leveydeltä, mutta vasemmalle maa tulee kiinteämmäksi ja katto on säilynyt paremmin. 12. - 19. kasemateissa on ulkoseinän ja kattoholvin väliin auennut rako, joka oikealla on 0,5 m leveä, mutta kapenee vasemmalle, niin että se on täysin ummessa 20. kasematissa. 20. - 23. na on myös ulkopää eheä. Sisemmän vallikäytävän katto on eheä, lukuunottamatta 21. 22. kasematteja, mutta tukikaaret ovat romahtaneet. 22. kasematissa on holvin pään verhomuurausta säilynyt eheänä, viereisissä on holvia päästä sortunut 0,5 - 1 m.

kuva 19-20

kuva 16-17

Sisäpäässä on ollut seinissä ja katossa pystysuora ura, joka luultavasti on tehty oven tms. kiinnitystä varten.

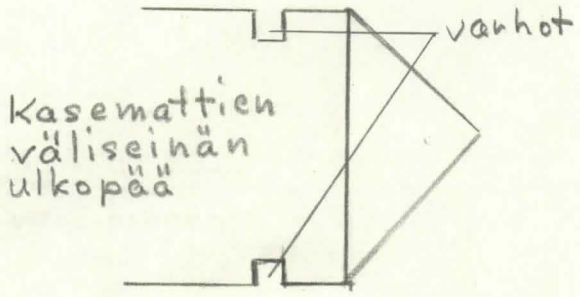

Kasemateissa on sisällä vettä ja liejua. Seinien alaosissa on verhomuuraus rappeutunut. Pieniä sortumia on holveissa useita. Puiden ja pensaiden raivaaminen holvien päältä estäisi niitä hajottamasta muureja juurillaan.

Kasematit 1. bastionin kyljessä:

1. kasematissa on oikean seinän alaosa 2 m korkeudelle kiveä. 1. - 3. kasemateissa on sisäpään holvi sisempään vallikäytävään asti romahtanut. 1. ja 2. n. välisestä seinästä on uloin pilari sortunut 1 m korkuiseksi ja keskipilari on ulkopäästä sortunut noin 1 m. 1. n. on katossa 0,5 x 1 m sortunut aukko. 2. ja 3. kasematin välisen seinän uloin pilari on sortunut. 4. kasematissa on sisempi vallinsuuntainen käytävä ehjä, kasematin kaaret on kuitenkin sortuneet ja oikealla on holvi pahasti rappeutunut. 5. kasematissa on vasemmalla sisemmän käytävän kannatinkaari romahtanut. 6. kasematissa on holviin sortunut 1,5 x 2 m ja 0,5 x 1 m aukko, sekä sisäpäässä 1,5 m leveä sortuma. 7. kasematissa on keskellä 1 x 1 m aukko (sortuma), kaari on pahasti rappeutunut. 8. kasematissa on noin 3 x 6 m kattoa romahtanut keskeltä. 9. kasematti on parhaiten säilynyt. 10. kasematissa on keskellä holvissa 4 x 1 sortuma, josta on valunut sisään maata suuri kasa. Kasematin sisäpää on lähes eheä. 9. kasematissa, 6. - 10. n. se on sortunut 0,3 - 1 m. Pilarien verhomuuraus on syöpynyt juuresta 0,5 - 1 m korkuiselta. Muualtakin on verhomuurausta sortunut useita m^2, kussakin kasematissa. Siellä täällä on maahan juntattujen paalujen päitä näkyvissä 0,5 m maan yläpuolella (luultavasti nousseet ylöspäin alkuperäisiltä paikoiltaan). Kyljen vasemmassa päässä on perustus ollut lujempi ja holvit ovat säilyneet parhaiten. Kasematit pitäisi ojittaa ja raivata päältä puut ja pensaat. Säilytettävissä osissa olisi sortumia korjattava niiden laajenemisen estämiseksi (kysymykseen tulisi 4. vasemman pään kasemattia). Vasemmassa päässä on 20 m vallia ilman kasematteja.

Kurtiinin kasematit ovat edellisiä matalampia, korkeus 2,3 m nykyisin. Mataluuden vuoksi on vallinsuuntaisten käytävien holvien rakenne hiukan erilainen. Kivijalka on 60 - 85 cm korkea.

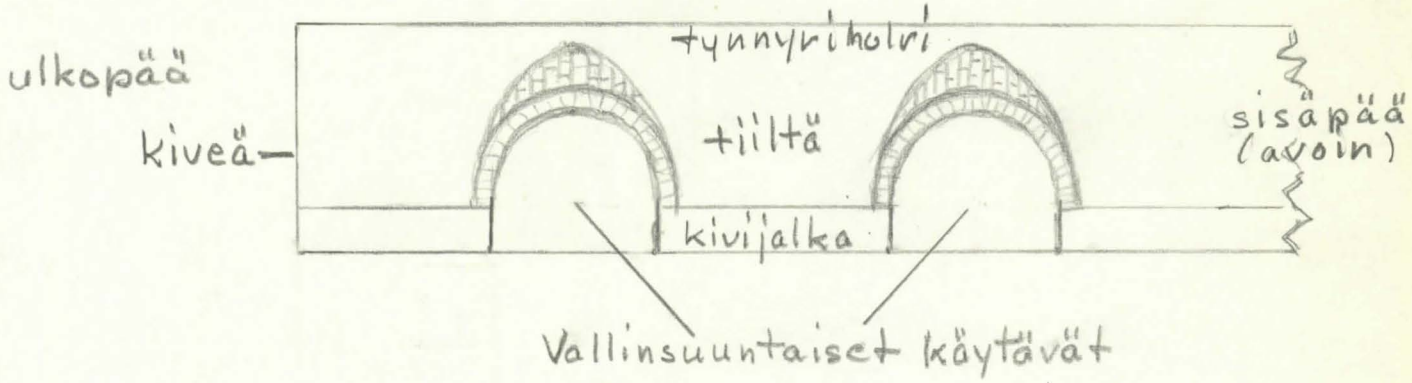

1. ja 2. kasematt~~ia~~ ovat kellarina, suusta sortunut noin 1 m holvia. 3. kasematissa on suupuoli sortunut käytävään asti. 4. kasemarissa on holvia sortunut suulta 0,5 m. 5. kasematissa on keskellä holviin sortunut 0,7 x 0,7 aukko ja lähellä suuta 1 x 1 m aukko. Holvia on sortunut suusta 2 m, mutta seinät ovat eheät. 6. kasematissa on keskellä holvia 2 x 2 aukko, ja ~~sen~~ kasematin suu~~sta~~ on sortunut noin 0,5 m pituudelta. 8. ja 7. kasematit ovat kellarina. 7. kasematin holvia on sortunut suusta noin 0,5 m, 8:n 1 m. Käytävät loppuvat 8:een kasemattiin.

kuva 21-22 Portin holvi on sortunut, seiniä on pystyssä 3 m. Ne on tehty vendiläisellä limityksellä, holvissä on vuoroin side- ja juoksutiilirivi.

Porttiholvissa on pyöreänä, 18 cm syvä ja 16 cm leveä vaho molemmissa seinissä n. 5,5 m sisäpaasta, sisäpaasta ~~ovat~~ reiinnä portin saranat molemmin puolin.

Sisäpäässä on seinien päitä sortunut 0,2 - 1,5 m, ulkopäässä 0,5 - 1,5 m. Sisältä on verhomuurausta poissa 15 - 20 m^2. 9. kasematissa on käytävät vain vasemmalla sivulla. Holvia on sortunut noin 1 m suusta, katon ulointa muurausta on sortunut useita m^2. 10. kasematissa on holvin suuta sortunut 0,5 m, keskellä on 1,5 x 1 m sortunut aukko, josta on vyörynyt maata sisään melkein kattoon asti. 11. - 17. kasemattien kohdalla on vallilta sortunut maata kasematin suulle ja täyttänyt sen lähes kokonaan. 11. kasematissa on holvin suuta sortunut 0,5 m, keskellä on 2,5 x 1 m aukko, josta maata tullut paljon sisään. 12. kasematissa on holvia sortunut suusta 0,5 m, keskellä on 2 x 1 m sortuma ja maata sisällä korkea kasa. 13. kasematissa holvin suuta sortunut 0,5 m. Kasematit 14. - 17. ovat edellisiä korkeampia, korkeus 4 m ja samanlaisia kuin 1 . bastionin kasematit. 14. kasematissa on holvia sortunut suusta 1 - 1,5 m ja keskellä on suuri sortuma, josta tullut maa on täyttänyt keskiosan. Kivijalka on 70 cm korkea. 15. kasematissa on holvin suuta sortunut 1 - 1,5 m. 16. kasematissa on holvia suusta sortunut noin 1 m ja verhomuurausta katosta noin 4 m^2. Vallin suuntaiset käytävät päättyvät 17. kasemattiin. Siinä on keskellä katossa 2 x 1,5 m sortuma, Holvia on suusta sortunut 1 m.

Poternin oikea seinä on yhteinen kasematin kanssa. Poterni on 13,7 m pitkä ja sisältä 3,7 m korkea. Oikea seinä on tiiltä, vasemmassa on 1,3 m korkea hakatusta kivestä tehty kivijalka. Seinä on vendiläistä limitystä, Holvissa on vuorotellen juoksu- ja sidetiilirivejä. Ulkopäässä on hakatusta kivestä tehty kehys (kuten edellä).

Katossa ei näy halkeamia. Noin 10 m^2 seinän ulkopintaa on sortunut. Holvia on sisäpäästä sortunut noin 1,5 m. Katossa on 1 x 1 m sortunut aukko. Maata vyörynyt sisään. Koko kurtiinissa on perustus tukeva siitä päätellen, ettei halkeamia näy. Holvien päällä on maata 2 m ja pensaat ja puut tunkevat juurensa muureihin. Kasemateissa on lammikoita, koska suulle ja sisään vyörynyt maa sulkee aukot. Holvien sisäpäät ovat luhistuneet 1 - 1,5 m pituudelta ja verhomuurausta on murentunut seinien alaosissa. Korjaus voisi tulla kysymykseen kaikissa kurtiinin ja neljässä bastionin kyljen kasematissa.

Tiilien mittoja: 6 x 11,5, 6 x 12,5, 7 x 14,5
6 x 24, 6,5 x 25, 6,5 x 25,5, 7 x 27,5 .

Vallihauta on soista, lukuunottamatta kurtiinin vasempaa päätä ja 5. bastionin oikeaa kulmaa ja kasvaa enimmäkseen tiheää lepikkoa.

kuva 15

Kaponierin eskarp-muuri on vasemmassa kyljessä 2,3 m korkea, siivessä 4 m korkea, oikeassa siivessä muuri tulee 60 cm matalammaksi. Räystäslista (prof. 2) on 15 cm paksu. Muuri ulottuu vallien päihin ~~ylitse~~. Lista peittää sen koko matkalla. Sortumia: vasemmassa kyljessä sortunut 4 m, 1 x 2 m, 1,5 x 4 m, kulmassa 6 m, siivessä 6 m, kärjessä 8 m, oikeassa siivessä 1,5 x 3 m, kyljessä 2m. Listaa ja ylimpiä kiviä on pudonnut noin 40 m. Eskarpin maaosa on 1,5- 1,8 m korkea. Vallikäytävän reuna on 2 m korkea vieru. Kärjessä on 1,2 m vallikäytävää korkempi ampumataso, johon vie kaksi tykkitietä. Kyljissä rintasuoja on 1,5 m korkea ja siihen on avattu 4 + 4 tykkisektoria. Ampumatason kohdalla rintasuoja on 80 cm korkea, ja siipien päissä banketti ja rintasuoja yhteensä 1,8 m korkea. Vallikäytävälle nousee keskellä tykkitie.
Vallilla kasvaa mäntyjä ja matalaa lepikkoa. Vallien juuri on soista ja kasvaa lepikkoa.

Ulompaa vallihautaa on tehty vain kaponierin kohdalle asti. Etuvallin eskarp on 3,5 - 4 m korkea, vallihauta on noin 2 m syvä. Kaporierista vasemmalle on vallihaudan ja etuvallin paikalla luiska. Oikeassa puoliskossa rintasuojasta on valunut maata banketille, niin että tukimuurin korkeus on 0,5 - 0,7 m ja rintasuojan korkeus 0,7- 1m. Banketin korkeus 0,5 - 0,8 m, paikoin on banketti peittynyt kokonaan.

Kaponierin kohdalla tulee luiska vasemmalle 0,7 m korkeammaksi, vasemman puolisen raveliinin oikean siiven kohdalla 1,2 m, 0,8 ja 0,6 m korkeammaksi. Samoissa kohdissa tulee myös katvetie korkeammaksi vasemmalle. Rintasuoja 0,7 - 1 m korkea, siitä tukimuuria 0,5 - 0,7 m. Banketti on paikoin peittynyt kokonaan, korkeus 0,6-0,8m. 1. bastionin kohdalla kulkee etuvallin päällä tie, joka oikeanpuoleisen raveliinin kulmassa laskeutuu katvetielle ja on syövyttävyt rintasuojaan leveän uran. 1. bastionin kohdalla on rintasuojan tukimuuria eheänä suurin osa. Oikean raveliinin oikealla siivellä on tukimuuria sortunut muutamia metrejä ja rintasuojan läpi menevän tien tukimuurit kokonaan. Vasemmalla siivellä on tukimuuria sortunut yli puolet ja sisäkulmaan on luiskan yli tehty tie. Raveliinien välissä on rintasuoja vieruna. Vasemman raveliinin oikealla sivulla on tukimuuri sortunut oikeaa kulmaa lukuunottamatta, vasemmassa siivessä on puolet tukimuurista sortunut ja kärjessä tulee valtatie niin lähelle, että noin 7 m leveydeltä rintasuoja on hävinnyt maan leikkauksen yhteydessä. 5. bastionin kohdalla on rintasuoja sortunut vieruksi, jossa siellä täällä näkyy kiviä. Etuvalli ja luiska on lepikon peitossa ja puita kasvaa myös tukimuureissa.

Katvetien tukimuuri on 5. bastionin siiven vasemman puoliskon kohdalla 2,5 m korkea ja listalla (profiili 2) varustettu. Noin 5 m listaa on pudonnut. Siitä eteenpäin on vallihauta louhittu kallioon. Kurtiinin kohdalla on tukimuuri 1 - 1,5 m korkea, reunalistaa on vain kaponierin kohdalla. Sortumia on 3 m ja 1 m leveät, lisäksi pudonnut yksityisiä kiviä. Siitä eteenpäin ylös ajoteiden kohdalle on tukimuuri hajonnut vieruksi tai peittynyt tien alle. Ylös ajoteiden alapuolisesta tukimuurista on

noin puolet sortunut, yläpuolisesta 1 m korkeasta tukimuurista saman verran. 1. bastionin kohdalla ei näy tukimuuria, ~~sen~~ tukimuurin paikalla on noin 1,5 m korkea vieru. Tukimuureissa ja vallihaudassa sekä katvetiellä kasvaa puita ja pensaita.

Oikeanpuoleisen raveliinin vallihauta on 0,8 m syvä ja sen tukimuuri 0,5 m korkea ja pääosaltaan ehjä. Eskarpmuuri on 2 m korkea. Sortumia: oikeassa siivessä 1 x 20m 1 x 1 m, kärjessä 1 x 3 m, vasemman siiven päässä 2 x 1,5m. Lisäksi on pari pientä pullistumaa ja yksityisiä kiviä on pudonnut siellä täällä.
Eskarpin yläosa on tehty maasta, korkeus 1,5 m. Rintasuojasta on sortunut maata banketille. Nykyisin rintasuoja on 1 m korkea vieru, Banketti 0,8m korkea.
Raveliinin kärjessä on 1 m vallikäytävää korkeampi ampumataso, johon vie keskeltä ajotie. Rintasuoja on sen kohdalla 0,7 m korkea, banketti 30 cm korkea. Raveliinin takasivu on 1 m korkea vieru, ~~ja~~ Keskellä raveliinia nousee vallikäytävälle tie. Muutamat puut ovat tunkeneet juurensa tukimuureihin ja vallilla kasvaa puita ja lepikkoa, samoin raveliinin ympärillä. Raveliinin oikealla sivulla kartaan merkitystä tiestä näkyy pätkä kiveystä.

Vasemmanpuoleisen raveliinin eskarp-muuri on 2,3 m korkea oikean siiven ~~o~~oikeassa päässä, Kärkeen päin se tulee 1 m korkeammaksi. Kärjessä sen korkeus on 2 m. Vasen siipi tulee 2 m päässä kärjessä 1 m korkeammaksi vasemmalle. Vasemmassa päässä muurin korkeus on 2,9 m. Oikeassa siivessä tukimuuri on eheä, Vasemmassa päässä on kärki sortunut 2 m leveydeltä, lisäksi on pari pienempää sortumaa. Vallihauta on 1 - 1,2 m syvä ja varustettu tukimuurilla ja reunalistalla (profiili 2, paksuus 12 cm). Oikeassa siivessä ehjää kontre-eskarp muuria 15 m, muu~~osa~~ sortunut noin 0,5 m korkeaksi. Vasemmassa siivessä eheää muuria noin 10 m, muu osa sortunut. Eskarpin maasta rakennettu yläosa on 1,3 - 1,4 m korkea. Kärjessä olevan ampumatason

kohdalla se on vasemmalla 0,5 m, korkea oikealla 1 m korkeampi. Oikealla sivulla se tulee vielä oikeassa päässä kärkeen päin 1 m korkeammaksi. Banketti on 1 m korkea, rintasuoja 0,8 m korkea. Kärjessä olevan ampumatason kohdalla ei ole bankettia, rintasuoja on 0,8 m korkea. Rintasuojissa ei näy tukimuuria. Raveliinin takasivu on 1,5-1,8 m korkea, ~~ja~~ Vallikäytävälle ja kärkeen nousevat tiet ovat eheät.
Raveliini on ollut kesäteatterina ja sen päällä kasvaa vain suuria mäntyjä. Ulkosivuilla kasvaa tiheässä pieniä kuusia ja lehtipuun vesoja. Tukimuureista kasvavat puut ja pensaat pitäisi raivata pois.

Polygoni IV

Päävallin eskarp-muuri on 4. bastionin kärjessä 4 m korkea ja laastilla muurattu. Se tulee oikealle matalammaksi (korkeus 2 m) maan nousun vuoksi ja keskellä tehdyssä 0,5 m korkeassa olkauksessa. 4. bastionin siivessä lista on tyyppiä 1, kyljessä tyyppiä 2. Kyljessä eskarp on 2 m korkea. Kurtiinin vasemmassa päässä kohoaa maa kaponieriin päin ja muurin harja nousee sen vuoksi vinosti 2 m korkeammalle (korkeus 2 m - 4 m). Lähellä kaporieria muuri on vain yhden kiviririvin korkuinen, mutta alla olevaan kallioon on louhittu 1 m syvä vallihauta. Kaporierisyvennyksen vasemmassa päässä muuri on 2,5 m korkea, mutta tulee vasemmalle olkauksena 90 cm matalammaksi. Keskellä on kalliota louhittu vallihaudassa noin 70 cm ~~muurin osaksi~~ muurudlta, louhitun eskarpinosan päällä on samankorkuinen tukimuuri. Poternista oikealle laskee maa voimakkaasti, niin että tukimuuri tulee 4 m korkeaksi ja sen harja on tehty olkauksena 1 m alemmaksi. Kurtiinin oikeassa päässä on muuri 3 m korkea. 5. bastionin kyljessä se on 3,6 m korkea ja siivessä 3,5 - 4,5 m korkea. Siivessä vallinharja nousee kolmena olkauksena 70 cm, 1 m ja 70 cm korkeammalle oikealle.
Sortumia: 4. bastionin siivessä tukimuurissa 1 x 15 m, listaa ja ylimpiä kiviä 15 m (päällä olevaan maavalliin on samalla syntynyt sortumia), kyljessä tukimuurissa noin 20 m, vasemmassa kurtiinissa on listaa ja ylimpiä kiviä pudonnut noin 20 m,

kulmassa 1 x 1, kaporierin kohdalla 1,7 x 5, oikeassa kurtiinissa 2 x 8 ja 1,5 x 4 m, listaa ja ylimpiä kiviä 30 m. 4. bastionin kyljessä 1 x 10 m, listaa ja ylimpiä kiviä 20 m ja siivessä 1,5 x 5 m, 1 x 4 m, 1 x 1 m ja listaa ja ylimpiä kiviä 5 m.

Vallin päällys tulee 5. bastionin siivessä vasemmalle 0,5 m ja 1 m matalammaksi ja vasemmassa kurtiinissa vielä 1,5 m matalammaksi. Banketti on enimmäkseen täyttynyt rintasuojasta valuneesta maasta. Paikoin sitä on näkyvissä 0,7 - 1 m korkeana ja rintasuojaa 0,8 - 1 m korkeana vieruna. Muualla on banketin ja rintasuojan kohdalla 1,5-1,8 m korkea vieru. Vallin takarinne on 2 - 3 m korkea, vasemmassa pääsä 4 m korkea.

5. bastionin kärjessä ollut ampumataso on tuhoutunut puoliksi ampumarataa tehtäessä. Vasen puolisko ja ajotie ovat eheät. 4. bastionin kärjessä on 1,3 m vallikäytävää korkeampi ampumataso. Sen rintasuoja on 1,2 m korkea ja ajotiet ovat eheät. Bastionin oikeassa siivessä on tykkiasema. Se on tehty luomalla vallin harjalle molemmin puolin maata, niin että väliin on jäänyt ampumasektori. Kaikki neljä vallikäytävälle nousevaa ajotietä ovat edelleen kunnossa.

Poterni on suljettu piikkilangalla ja aidalla molemmista päistä. Sisältä se on noin 2 m korkea. Holvia on sortunut noin 1 m sisäpäästä ja katossa on keskellä 2 x 2 m sortunut aukko. Ulkopäästä on holvia sortunut noin 70 cm. Mikäli kivistä kehystä on ollut, löytynevät kivet vallilta sortuneen maan alta. Poternin päällä on maata aivan valliharjan korkeudelle.

Vallihauta on suurimmalta osaltaan soista ja kasvaa tiheää lepikkoa.

Kaponierin vasemman vallin päässä olleesta tukimuurista on puolet sortunut, puolet eheää. Vasemmassa kyljessä on tukimuuri 1,7 m korkea, oikeassa siivessä on korkeus 4 m ja kyljessä 3 m. Lista on tyyppiä 2. Sortumia: vasemmassa kyljessä yhteensä 1,7 x 15 m, siivessä 2 x 1,7 m ja 1 x 1 m, oikeassa siivessä 1 x 1 m ja listaa yhteensä 10 m, kyljessä 2 x 4 m ja 1 x 10 m. Vallin oikeassa päässä ylimpiä kiviä ja listaa 3 m.
Eskarpin tukimuurittoman yläosan korkeus on 1,3 m, Kärjessä olevan ampumatason kohdalla se on 0,5 m korkeampi. Rintasuoja on kärjessä 0,6 m korkea, muualla 1 m. Banketti on paikoin täyttynyt. Ampumasektoreita on 4 + 4 kyljissä. Kaponierin takarinne on 1,7 - 2 m korkea, ja sen päälle nouseva tie on eheä. Kaponierin päällys kasvaa tiheää lepikkoa.

Luiska varustuksineen.

Oikeassa päässä on rintasuojasta valunut maata banketille. Banketin nykyinen korkeus 1,3 m ja rintasuojan 0,7 m. Rintasuoja on vieruna. Vasemmalle tulevat katvetie ja luiska varustuksineen ensin 0,6 m, sitten 0,5 m matalammiksi kahtena olkauksena. Oikeanpuoleisen raveliinin paikalla on banketti sisäkulmassa 1 m korkea, Kärkeen päin se tulee matalammaksi ja puuttuu kärjestä kokonaan. Rintasuoja on 0,8 m korkea. Siitä on sortunut maata banketille. Vain tukimuurin alin kivirivi on paikoillaan, paitsi kärjessä, kyna on noin 20 m eheää tukimuuria (kärjessä rintasuojan päällys on läpimenevän tien takia tuhoutunut). Kaponierin kohdalla tulevat katvetie ja luiska vasemmalle 1 m korkeammaksi. Rintasuojan tukimuurista on 5 m eheää, muualle se on sortunut vieruksi banketille ja vain joitakin kiviä on näkyvissä. Banketti on 1,2 m korkea. Vasemmalla raveliinin paikalla on rintasuoja 1 - 1,2 m korkea, Pääosaltaan se on vierua, jossa näkyy paikoin 0,5 m korkeaa eheää tukimuuria. Banketti on vain vasemmalla sivulla, korkeus 0,8 m. Oikealla sivulla on rintasuojaan kaivettu poteroita katvetielle tulevine yhdyskäytävineen.

4. bastionin kohdalla on rintasuojan takasivu 1 m korkea vieru. Banketti on 80 cm korkea, osaksi täyttynyt rintasuojasta valuneesta maasta. Katvetien ja luiskan vasempaan päähän on kaivettu noin 10 m leveä kuoppa, luiskan päällä on kaksi 4 x 4 m kuoppaa ja oikeassa päässä on rintasuojan ja banketin läpi puhkaistu tieaukko. Melkein koko matkan luiska ja katvetie ovat metsän ja tiheän lepikon peitossa.

Katvetien tukimuuri 5. bastionin kärjessä tukimuuri on 2,3 m korkea. Se tulee vasemmalle matalammaksi kahtena olkauksena ensin 0,6 m, sitten 0,5 m. Vallihaudasta nousevien teiden kohdalla se on 1 m korkea. Muuri on varustettu räystäslistalla. Vain muutama metri muurista on eheää. Katvetielle nousevat tiet ovat eheät.

Katvetien tukimuuri on kaponierin oikean sivun kohdalla 1 m korkea, kärjen kohdalla 2 m korkea, ja tulee kaponierin vasemman siiven kohdalle olkauksena 1 m korkeammaksi. ja on vasemman puoleisten teiden kohdalla 1 m korkea. Muuria on sortunut noin 100 m. Katvetielle nousevat tiet ja niiden tukimuurit ovat eheät. 4. bastionin kohdalla tukimuuri on 2,5 m korkea. Noin puolet siitä on sortunut. Vasemman pään kohdalla kulkee maantie. Katvetietä pitkin kulkee tie koko sivulla, muu osa siitä on tiheän lepikon peitossa. Tukimuurissa kasvaa vesoja.

KOTKA
inventoinut 1967 Tapani Ahvenisto
kertomukseen liittyy valokuvia sekä peruskartat 1:20 000 koko alueelta.

1. Kirkon muistokivi ja hautausmaa

Kotka, Kyminlinna, valtion maalla
peruskartta 3024 10 6710+980 m/494+520 m
valokuva 22
Kungl.fort.hist.IV:9 kartta s.32-33 (v.1742)

Muistokivessä on teksti:" Tällä paikalla sijaitsi KN Vasen 1430-l. rakennuttama Kyminlinnan kappelikirkko". V.1742 kartassa on samalle kohdalle merkitty "Alte Chapelle". Kiven ympäristöstä on löydetty luita 20x20 m alalta. Hautauspaikka on upseerikerhon rakennuksen päädyn ja joen välisellä alueella.

2. Patteri

Kotka, Kyminlinna, valtion maalla
peruskartta 3024 10 6711/493+450 m
valokuvia
originaalikartta
Airola, Kyminlinna s.8-9,20

170 m pitkä, 8 m leveä ja rintasuojasta 1,5 m korkea valli kapeassa niemessä aivan vedenrajassa. Vallin länsipäässä on 10 m pitkä poikkivalli, jonka tehtävänä on suojata sivustatulelta. Sektoreita on 12. Aluetta käytetään laitumena. Valli on erinomaisessa kunnossa. Rakennettu luultavasti v.1807

3. Patterin jäännökset

Kotka, Kyminlinna, valtion maata
peruskartta 3024 10 10/94 6710+600 m/494+600 m
originaalikartta
Airola, Kyminlinna s.8-9, 20

Patterista on otettu maata niin, että jäljellä on vain 10x10 m suuruinen tasanne, joka on 1 m ympäristöään korkeammalla. Alue on metsässä. Rakennettu luultavasti v.1807.

4. Patterin jäännökset

Kotka, Kyminlinna, valtion maalla
peruskartta 3024 10 6710+340/494+520
originaalikartta
Airola, Kyminlinna s.8-9,20

Patteri on koillinen-lounas suunnassa. Siitä on jäljellä 30 m pitkä tasanne, joka pohjoissivulta mitattuna on 0,5-1 m ympäröivää maastoa korkeammalla. Tasanteen eteläreunassa on 0,5 m korkea ja 5 m leveä valli. Alue kasvaa metsää. Rak.luultavasti v.1807

5. Hävinneitä varustuksia

Kotka, Kaukola
peruskartta 3024 10 10/93
Kungl.fort.hist.IV:9 kartta 32-33 (v.1742)

V.1742 on saarille)Kymen vedenpinnan laskemisen vuoksi ovat uomat nykyisin pelkkiä puroja) rakennettu neljä patteria. Käydessäni en saanut niistä tietoja enkä löytänyt niitä kartankaan avulla.

6. I-maailmansodan ja sitä varhempia varustuksia

Kotka, Langinkoski, valtion maalla.
peruskartta 3023 12 6708/493-494
Hällströmin inv.kert.
Origin.kartta:venäl.insin.kunnan arkisto Kyminlinna n:o 5

Luonnonsuojelualueella on kaksi joen suuntaista pääasiassa kaivettua, osaksi kallioon louhittua taisteluhautaa. Haudat ovat yhdensuuntaisia ja 100-200 m etäisyydellä toisistaan. Betonista hirsialustalle valetut konekivääripesäkkeet ovat sortuneet yhtä lukuunottamatta. Hällströmin mainitsemia vanhempia varustuksia en löytänyt.
Valtatien eteläpuolella on kiveen kiinnitetty Aleksanteri III:n muistolaatta.

7. Ilmatorjuntasuojia v.1939-40

Kotka, Hovinsaari, kaupungin maalla
peruskartta 3023 12 6708+ 400 m/494+300 m
valokuva 23

Korkealla, lähes paljaalla kalliolla on noin hehtaarin alalla 6 hyväkuntoista betonista valettua suojusta. Ne ovat kehässä kallion laen reunalla, kulkuaukot keskustaan päin. Suojat ovat pohjaltaan kahdeksankulmaisia, 8x8 m suuruisia, ja 1,5 m korkeita.

Seinät ovat 25 cm paksut. Ulkopuolen sivuista on joka toinen lyhyt joka toinen pitkä. Lyhyillä sivuilla on 10x25 cm aukko ja sisäpuolella 1,2 m korkuinen komero. Komeroiden pielissä on pielipuut. Keskellä suojusta on maassa rautainen aluslevy pultteineen. Viereisen talon isäntä kertoi suojusten olevan joko v:lta 1939 tai v:lta 1940.
Kotkan Maansiirto Oy:n sepelimurskaamo on 40 m päässä ja varastoröykkiöt ulottuvat lähimmän suojan ympärille. Varustuksia ei ole kuitenkaan vanhingoitettu eikä kalliota louhittu.

8. Hautauspaikka

Kotka, Hovinsaari
peruskartta 3023 12 6707+600 m/495+160 m

Kaupungin rak.tston ins. Tarkiaisen kertoman mukaan löytyi kaivettaessa viemäriä Kottaraisentien kohdalle yli kymmenen vuotta sitten 1-1,5 m syvyydestä luurankoja ja arkkujen jäännöksiä.
Myös tien itäpuolelta, kallion juurelta on löydetty luita hiekkaa otettaessa ja aivan äskettäin pääkallo 0,5 m syvyydestä. Tien ja hiekkakuopan välinen alue on koskematonta maata ja mahdollisesti siinäkin on hautoja.

9. Hautausmaa

Kotka, Hovinsaari, sokeritehtaan alueella
peruskartta 3023 12 6706+800 m/495+620 m
valokuva 24

40 m sokeritehtaantiestä länteen ja 20 m etäisyydellä sokeritehtaan raiteesta on graniitista hakattu hautakivi. Kivessä on kreikk. kat.risti ja nimi Egor Fedorov Tsiganov sekä vuosiluku 1854.

10. Vallin jäännökset

Kotka, Öljysatama, Oy Shell Ab:n alueella
peruskartta 3023 12 6704+220 m/496+600 m
valokuva 25,27

Tontin lounaiskulmassa on 10 m pitkä pätkä 5 m leveää ja 1,5 m korkeaa vallia. Se lienee hakamaisen patterin toinen päätyvalli. Valli on katkaistu länsipäästä, jolloin muurin ydin on paljastunut. Poikkileikkauksessa on alimpana 0,5 m korkea laastilla muurattu kiviosa, sen päällä 0,3 m korkea tiilimuuraus ja ylimpänä peitemaa. Ruotsinsalmen linnoituksen patteri n:o 1

11. Hautausmaa

Kotka, Mussalo, tonteilla 2^{178}(Hiljala, om Kauko Wahlman), 2^{177} (Ainola, om.Veikko Vantola), 2^{200} (om.Matti Pylkkänen), 2^{189},2^{187} ja 3^{17}.

peruskartta 3023 12 6704+220 m/495+100 m

"Martinin mummon" (s.noin 1880) tiedetään kertoneen, että koko Santaniemen takainen tasainen alue on ollut hautausmaana. Siinä on ollut hautakappeli ja kivisiä hautamerkkejä. Wahlmanin talon alta on löydetty kellaria tehtäessä luita 1 m syvyydestä. Santaniemestä on löytynyt luita hiekkaa otettaessa.

KUUSANKOSKI

inventoinut 1967 Tapani Ahvenisto, kertomukseen liittyy valokuvia sekä 1:20 000 peruskartat koko alueelta.

1. Hautauspaikka

Kuusankoskella, Maunukselassa, tilojen rek.n:o 2[96] (Taavila) ja 2[97] alueella.

peruskartta 3113 o5 6752+140m/478+720 m

valokuva n:o 1

Voionmaan inv.kertomus kohta 3

Kuusankosken-Korian valtatieltä Alataloon vievän kylätien alta on päätiestä länteen viettävän rinteen kohdalta tullut esiin luita sekä palmikko tai peruukki, kun sadevesi on kuljettanut tiestä maata mukanaan. Hautauspaikan maa on hiekkaa ja ruskomultaa.

2. Vallitus

Kuusankoskella, Keltissä, Jyrkänkallio (rek.n:o 5[136]) nimisen tilan maalla.

peruskartta 3113 05 6751+600m/478+960m

Voionmaan inv.kertomus kohta 4

Halila, Iitin historia I s.363

Kuusankosken-Korian valtatien ja Keltinkosken voimalaitokselle vievän tien haarassa, mäen päällä, sen lounaissivulla on noin 30 m pitkä vallitus. Valli kulkee pitkin vierun yläreunaa ja se on tehty ampumahaudan tapaan luomalla maa haudasta sen eteen valliksi. Valli on etusivulta 0,8m korkea ja juuresta 3 m leveä. Hauta on 2 m leveä ja 0,5 m syvä.

3. Valli

Kuusankoskella, Keltissä, kansakoulun maalla.

peruskartta 3113 05 6751+620 m-478+700

Voionmaan inv.kertomus kohta 4

Halila, Iitin historia I s.363

Koulurakennuksen koillispuolella, 10 m sen seinästä on 5 m pitkä pätkä samanlaista vallia kuin kohdassa 2. Hauta on vallin etelä-sivulla.

4. Lauttavalkaman-Ruotsulan lauttauspaikka ja tie.

Kuusankosken osaksi Elimäen alueella, maanomistajat: Kuusankosken kauppala (Keltti, rek.n:o 7^{28}), Koria rek.n:o 1^{159}, 1^{159} ja 7^{53} yksityistä maata, Ruotsulan Ulvin (4^{47}) ja Anttilan (1^{106}) omistaa Aleksanteri Heikkinen.
peruskartta 3113 05 6751 + 220 m/478+280 m, 6750+840 m/478+400 m
6750+740 m/478+480 m, 6750+740 m/479+340 m
Voionmaan inv.kertomus kohta 5
Laskovski, taulu 2, piirros 19
Väinö Wallin, Suomen maantiet, s.59-61
Veikko Talvi, Kouvolan historia I, s.34,51,67 kartta s.52-53
VA/MMH kartta v.1783-1804
MMH isojakokartta v.1829-1830

Tie laskeutuu molemmin puolin hyvin jyrkästi rantaan kapean, luultavasti puron syövyttämän rotkon pohjaa myöten. Tie on vielä selvästi näkyvissä joen molemmin puolin valtatiehen asti. Ruotsulan puolella se on keskellä peltoaukeamaa ja on kynnetty v. 1968 pelloksi. Ruotsulassa on tien vierellä sen pohjoispuolella redutti. Keltissä on tien vierellä vallin jäännös.
Voionmaan (Wallin) mukaan tie on ollut käytössä ainakin jo Kustaa Vaasan aikana oikotienä kuljettaessa Ylistä Viipurin tietä. V:sta 1712 lähtien se oli varsinainen valtatie Viipuriin ja vanhempaa, pohjoisempaa tietä käytettiin vähän. Turun rauhan jälkeen oli molemmin puolin jokea rajavartiostot ja tulliasemat. 1810-1 rakennettiin valtatie Alakylään ja Vilppulaan ja, kun lauttapaikka siirrettiin Lauttavalkamasta sinne, jäi tie vähälle käytölle. Sikäli kun kartoista voi päätellä, on tie jo v.1804 ollut nykyisellä paikallaan.

5. Vallit ja taisteluhautoja.

Kuusankosken ja Elimäen rajalla. Maan omistajat: Kuusankosken kauppala (Keltti 7^{28}), Koria 1^{157} yksityisen omistuksessa,
peruskartta 3113 05 6750+920 m/ 478X360 m, 6750+830m/478+320 m.
Voionmaan inv.kertomus kohta 5
Laskovski, taulu 2, piirros 19
Halila, Iitin historia s.363 (kartta)

Kymijoen rantajyrkänteen päällä on Lauttavalkamaan vievän tien pohjoispuolella aivan vierun reunassa n.20 m pituinen, 0,8 m korkea ja 2 m leveä valli. Iitin historiassa olevan kuvan mukaan on myös tien eteläpuolella ollut valli. Nykyisin siinä on I-maailmansodan juoksuhautoja, eikä vallista ole mitään näkyvissä.

Haudat on kaivettu maahan. On epäselvää ovatko seinämät olleet tuettuja.

6. Leiripaikka

Kuusankoski, Ruotsula, Anttila (1^{106}), omistaa Aleksanteri Heikkinen.
peruskartta 3113 05 6750+580 m/ 478+880 m
Voionmaan inv.kertomus kohta 6
Metsää kasvavan Kaivomäen pohjoisrinteessä, metsistyneen pellon vierellä kerrotaan olevan venäläisten leiripaikka. Siellä on laajoja, mutta matalia kuoppia ja tasoitettuja kohtia sekä 50 m pellonreunasta etelään suuri, hirsikehikkoinen kaivo.

7. Venäläisen sotilaskirkon paikka

Kuusankoskella, Ruotsulassa, Ulvin (4^{47}) maalla, omistaa Aleksanteri Heikkinen
peruskartta 3113 05 6750+840 m/ 478+700 m
Voionmaan inv.kert. kohta 6
Kartta v. 1783-1804 (VA/MMH 310 2D 3/3)

Noin 40 m redutista Ulviin päin on Lauttavalkamaan vievän tien varrella, tien pohjoissivulla lato, jonka kerrotaan olevan sotilaskirkon paikalla. 1 m ladon pohjoisseinän ulkopuolella, itäsivun kanssa samassa linjassa näyttää olevan nurkkakivi.
V.1804 kartan mukaan ei tällä kohdalla silloin ole ollut rakennusta (tien eteläpuolella on ollut useitakin ja redutin koilliskulmassa pellolla on ollut vartiorakennus).

8. Ruotsulan redutti

Kuusankosken Ruotsulassa, Ulvin (4[47]) maalla, omistaa Aleksanteri Heikkinen
peruskartta 3113 05 6750+820 m/ 478+620 m
valokuva n:o 2
Voionmaan inv.kert. kohta 6
Laskovski, taulu 2, piirros 19
Kartta v. 1783-1804 (VA/MMH 310 2D 3/3)
Isojakokartta v. 1829-1830 (MMH G 142)

Redutti on aivan Kymijoen rantajyrkänteen reunassa. Maan puolelta se on peltoaukeaman ympäröimä. Sen viereltä kulkee peltojen halki vanha Viipurin-Hämeenlinnan tie, joka on merkitty karttoihin nykyiselle paikalleen jo 1800-l. alussa ja on ehkä ollut siinä jo keskiajalta lähtien. Redutin itäpuolella on pellolla lato, joka sanotaan rakennetun venäläisten sotilaskirkon perustuksille. Redutin koilliskulmassa, pellolla kerrotaan olevan hautausmaan. 200 m redutista koilliseen, peltoaukean takana on perimätiedon mukaan venäläisten leiripaikka.
Redutin länsisivulla ulottuu Kymen parikymmentä metriä korkea ja äkkijyrkkä rantaäyräs aivan vallin juurelle, eikä tälle sivulle ole sen vuoksi tehty vallihautaa, vaan 2 m leveä terassi estämään maan vyörymisen vallista. Pohjoissivun länsipäätä suojaa kapea, mutta jyrkkäseinäinen ja syvä laakso, jonka rinnettä on tuettu 2x5 m suuruisella tukimuurilla. Sivun itäpäässä ulottuu tasainen pelto vallin juurelle. Itä-ja eteläsivuilla on loivasti rantaan päin viettävä pelto. Itä-ja eteläsivuilla on vallihauta, mutta ei luiskaa. Valli on tehty maasta, ilman tukimuuria. Valliin kulkua varten järjestetty aukko on eteläsivulla. Redutin sisäpuolella on rakennuksen jätteitä.
Vallihauta on 8-10 m leveä. Kontre-eskarp on itäsivulla 4 m korkea ja keskellä sivua lähes metrin eskarpia korkeampi (tästä ei liene kovin suurta haittaa, koska tämä sivu on suojan puolella) Eteläsivulla kontre-eskarp on 2-2,5 m korkea, mutta maan viettävyyden vuoksi yli metrin eskarpia matalampi.
Länsi ja pohjoissivuilla eskarp on 2 m korkea, itäsivulla 1 m korkeampi, eteläsivulla 3 m korkea ja länsisivulla ja pohjoissivulla 2 m korkea. Vallin päällys on 2 m leveä. Rintasuojat ovat 1,3-1,5 m korkeat sisäsivulta mitattuna. Rintasuojan vierellä on banketti. Se on eteläsivulla 0,3-0,5 m korkea, muualla 0,7-0,8 m korkea.
Lounais-ja luoteiskulmissa, jotka ovat vastapäätä ruotsalaisia varustuksia joen toisella puolella, on valli tehty kärkeen päin

kohoavaksi. Kärjissä se on o,5 m muuta vallia korkeampi. Sektoreita on lounaiskulmassa yksi kärjessä yksi ja sen molemmin puolin, luoteiskulmassa yksi kärjessä ja toinen sen oikealla puolella. Muualla sektoreita ei ole.

Linnakkeen eteläsivulla oleva kulkuaukko on sortunut V-kirjaimen muotoiseksi. Aukko on 6 m leveä. Kun sen pohja on 1,5 m vallihaudan pohjaa ylempänä ja kun kontre-eskarp on aivan jyrkkä, on vallihaudan ylitse luultavasti ollut silta.

Vallin sisäpuolella, sisään tultaessa oikealla on kaksi kivi-ja maakasaa, jotka lienevät jätteitä rakennuksesta.

Valleihin on syntynyt pieniä sortumia. Vallihautaan on pellolta kuljetettu kiviä. Haudoissa ja valleilla kasvaa puita ja tiheää pensaikkoa.

Ruotsulan reduttiseuranttaimen pohjapiirros

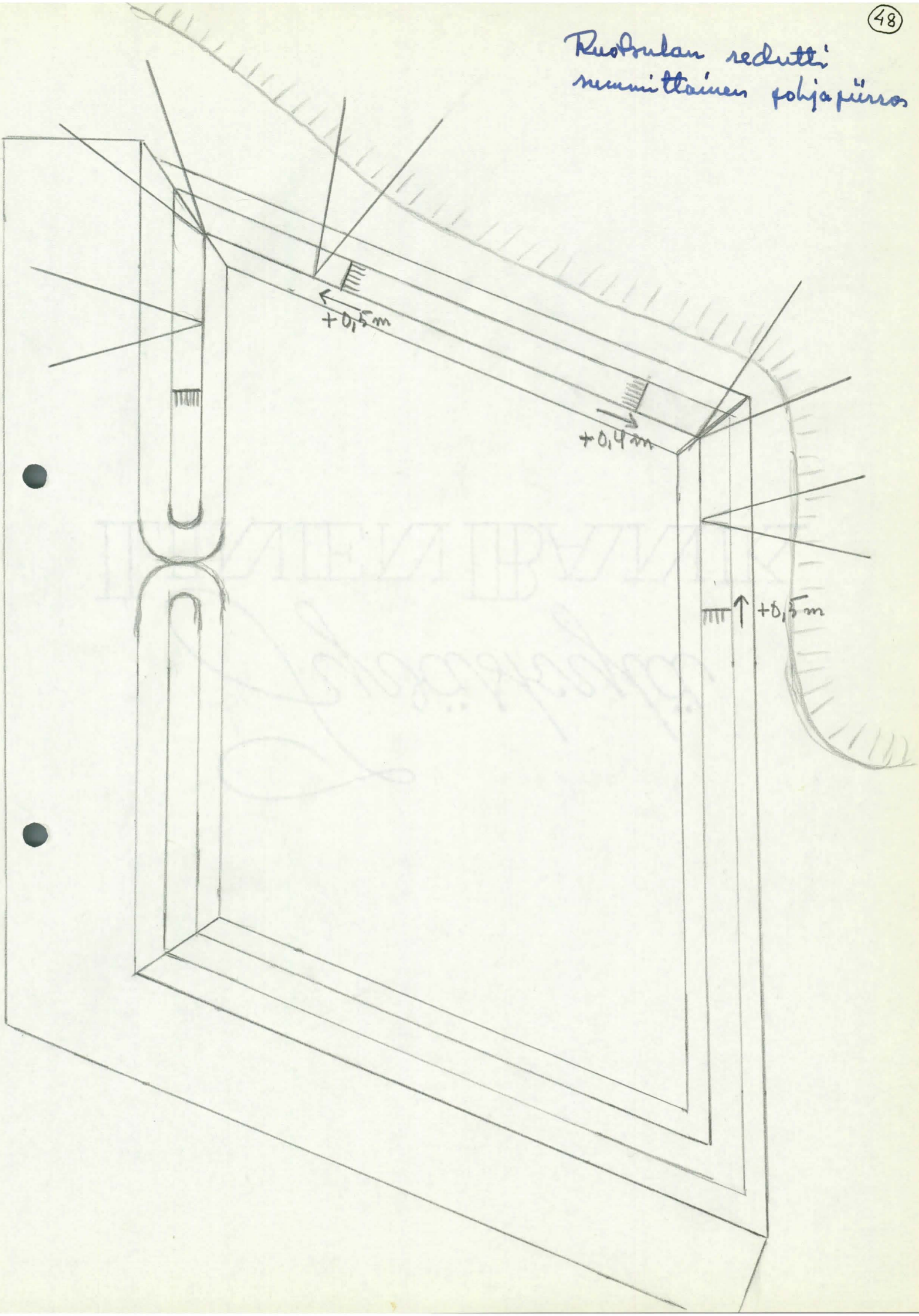

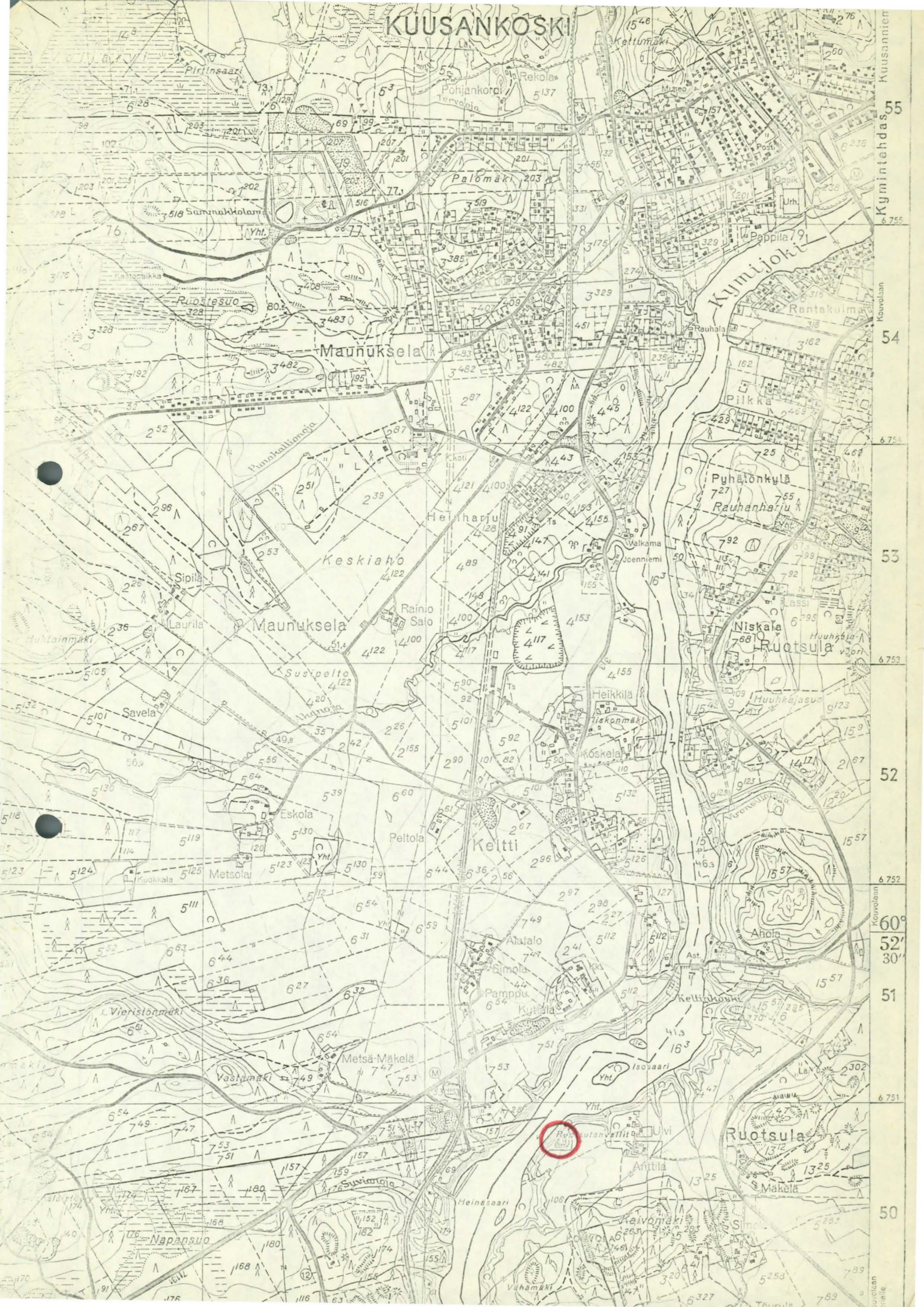
KUUSANKOSKI
Kuusannien
Kymintehdas
Kymijoki
Kettumäki
Pirtinsaari
Rekola
Pohjankorpi
Tervoja
Museo
Posti
Oppik.
Palomäki
Sammakkolam.
Yht.
Pappila
Kaltoaikka
Ruostesuo
Rantakulma
Rauhala
Maunuksela
Pilkka
Punakallionoja
Pyhäjönkylä
Rauhanhaju
Heinhaju
Keskiaho
Valkama
Joenniemi
Sipilä
Rainio
Salo
Laurila
Maunuksela
Huhtainmäki
Susipelto
Niskala
Lassi
Ruotsula
Savela
Ihanoja
Heikkilä
Iiskonmäki
Köskelä
Huuhkajasuo
Eskola
Peltola
Keltti
Metsola
Kuokkala
Alatalo
Ahola
Simola
Pamppu
Kuikkala
Kellinkoski
Vieristönmäki
Metsä-Mäkelä
Vastamäki
Isosaari
Ruotsula
Anttila
Mäkelä
Suviniemi
Heinäsaari
Haivomäki
Napansuo
Vähämäki
Tähtilä
60°
52'
30''
55
54
53
52
51
50
6 755
6 754
6 753
6 752
6 751

KYMI
inventoinut Tapani Ahvenisto 1967.
Kertomukseen liittyy valokuvia sekä peruskarttoja 1:20 000

1. Tyllikivi (rajakivi)

Kymissä, Hurukselassa, jonkin museoyhdistyksen omistuksessa
peruskartta 3024 08 6727+720 m/486+600 m
valokuva 21
Hällströmin inv.kert. 1945
Rosen, Vehkalahden historia s.75

Kivi on sileällä rantakalliolla. Kymin uittoyhdistys on räjäyttänyt sen halki ja ottanut osan puomin ankkurikiis 1800-l.lopulla. Herastuomari Toivolan isä (s.1872) on kertonut pojalleen, että kiven päällä on ollut lyijyllä täytetty kuoppa, josta hän poikana on tovereineen ottanut lyijyä ongen painoksi.

2. Kuutsalon vallit

Kymi, Kuutsalo, Luovi ja Perahonmäki
peruskartta
Rosen Ragnar, inv.1920, s.73, kartta XXI

Rosenin kartan osoittamista paikoista löysin vain melko huolellisesti ladottuja kivikasoja, joiden sanotaan olevan Ruotsinsalmen linnoituksen rakennusaineiksi kerättyjä. Ne eivät voine olla edes keskeneräisiä valleja, koska niiden muotopituus on vain 1,5-2 kertaa leveys (esim.2,5x5 m) tekee ne jokseenkin kelvottomiksi antamaan suojaa. Rosenin mainitsemaa 15 m pitkää vallia en löytänyt. Hyvää opasta ei ollut saatavissa. Jussi ja Heimo Autiota, joita minua kehoitettiin tapaamaan, en saanut käsiini. Oppaana oli Pohjansuun talon emäntä.

Pyhtää
inventoinut v.1968 Tapani Ahvenisto
kertomukseen liittyy 7 valokuvaa ja peruskartat 1:20 000 koko alueelta.

1.Tilapäinen hautausmaa

Pyhtää, Hirvikoski, yhteismaalla
peruskartta 3024 05 6722+120 m/ 470+860 m

Mäen reunalla olevasta hiekkakuopasta löytyi ihmisluita normaalisyvyyten haudattuina. Osa hautausmaasta on mahdollisesti vielä koskemattomana.

2. Hävinneitä varustuksia

Pyhtää, Hirvikoski
peruskartta 3024 05 ja 08
Hällströmin inv.kert.
Grundtidning af den delen utaf Kymmenä Strömmen som flyter igenom Byen Hirfvenkoski ..... KM

Pohjan sodassa venäläiset tekivät 1-3 patteria Hirvikosken länsipuolelle ja 7 sen itäpuolelle.
1788-90 sodassa venäläisillä oli pattereita 5 kpl. Hirvikosken itäpuolella. Kvarnholmenin kohdalla (lienee nyk.Isosaari) venäläiset ylittivät joen rakentamaansa siltaa myöten ja tekivät varustuksia sekä saarelle että Ruotsin puoleiselle mantereelle.

Töyrylän 80-vuotiaan vanhanemännän kertoman mukaan on Jaakonsaaressa ja Hirvikosken puoleisella rannalla ollut kuoppia, joita hänen vaarinsa on sanonut vanhoiksi sotavarustuksiksi. Kaikki nämä on jo aikoja sitten tasoitettu viljelysmaiksi.
Kartan perusteella en löytänyt mitään merkkejä varustuksista, eikä niistä Töyrylän vanhanemännän lisäksi tiennyt kukaan, jolta niitä tiedustelin.

3. Luostarin tai keskiaikaisen kappelin paikka

Pyhtää, Loosaari (Klåsarö), Välisaari
peruskartta 3024 04 6713+450 m/ 474
Henrik Kullbergin ilmoitus 14.11.1931 (Hist.top.ark.)
Lauri Pääkkösen ilmoitus 1926 (Hist.top.ark.)

Groundstroem inv.kert.1938 s.6

50 m pohjoiseen sähkölaitoksesta sanotaan olevan luostarin paikan. Mitään näkyviä merkkejä siitä en löytänyt.

4. Vanha maantie

ks.Ruotsinpyhtää

5. Patterin jäännökset

Pyhtää, Suur-Ahvenkoski, omistaa Stemberg
peruskartta 3024 04 6710+300 m/471+60 m
Hällströmin inv.kert.
Laskovski, osa III, taulu 2, piirrokset 10 ja 23

Kymen itärannalla, vanhan Loviisan-Pyhtään valtatien molemmin puolin on kahden kolmisivuisen patterin jäännökset. Tien eteläpuolella oleva on aivan kiinni tien reunassa. Se on 50x50 m suuruinen ja on ollut alkujaan itäänpäin avoin. Sen pohjoiskulmaan on rakennettu huvila. Huvilan kohdalla vain eskarp on jäljellä. Eskarp on 1-3 m korkea ja ilman tukimuuria. Rintasuoja on tasoittunut niin paljon että se on vain 0,5 m ampumatasoa korkeammalla. 4 m etäisyydellä eskarpin reunasta on rintasuojan tukimuurin kiviä näkyvissä maan pinnassa. Itäsivulla on ampumatasanteen reuna 0,5 m ympäröivää maata korkeammalla. Alueella on ollut aikaisemmin asuinrakennus. Tehty luultavasti pian v.1743 jälkeen.

6. Patterin jäännökset

Pyhtää, Suur-Ahvenkoski, omistaa tri.Bardy
peruskartta 3024 04 6710+400 m/471+100 m
Hällströmin inv.kert.
Laskovski, osa III, taulu 2, piirrokset 10 ja 23

50 m pohjoiseen vanhasta Loviisan-Pyhtään valtatiestä ja 20 m etäisyydellä vesirajasta . Patteri on ollut kolmisivuinen ja itäänpäin avoin. Vallin ydin on kiveä. Eskarp on 1,5 m korkea ja siinä näyttää olleen tukimuuri. Vallin eteläpäässä on sen päällä rakennuksen kivijalka. Rakennus on purettu 10-20 v.sitten. Rakennuksesta länteen on rintasuoja 1 m korkea ja 4 m leveä ja muurilla tuettu noin 20 m pituisella matkalla. Muualla on rintasuoja tasoittunut sisäpuolen tasoon.
Hra Terichoffin kertoman mukaan on Ahvenkosken kartanon omistaja ajattanut maata valleista pellolle (maa on otettu valleista Ahvenkosken kartanon maalta). Punaiset ovat v.1918 korjanneet vallia tämän jäl-

keen tuomalla maata ja kiviä kuormittain. Patteri on siten nykyisessä kunnossaan heidän korjauksensa tulos. Alkuperäistä lienee vain eskarp ja ampumataso. (Kartanon tilanhoitajan poikana hra Terichoff on erittäin hyvä opas).
Samanaikainen kuin varustus 5.

7. Rakennuksen pohja

Pyhtää, Suur-Ahvenkoski, Ahvenkosken kartano
peruskartta 3024 04 6710+280/471+220 m
Hällströmin inv.kert.
Laskovski osa III, taulu 2, piirros 10

Vanhan valtatien ja Kuuskosken tien haarassa 100 m patterista itään on paljaalla kalliolla rakennuksen kivijalka. Se näyttää tuhoutuneen itäpäästä ja sen pituus on nykyisin 13 m. Kivijalan leveys on 6 m. Keskellä näyttää olevan tulisijan kivinen pohja. Hällströmin mukaan on paikalla ollut venäläisten esikunta. Laskovskin karttaan ei rakennusta ole merkitty.

8. Hävinnyt redutti

Pyhtää, Suur-Ahvenkoski, Sairaalasaari
peruskartta 3024 04 6710+900 m/471
Laskovski osa III, taulu II, piirros 10

Laskovskin mukaan on Sairaalasaarella ollut redutti. Terichoffin kertoman mukaan ~~on~~ saari kuitenkin mullistettiin jokseenkin täydellisesti, kun Ahvenkosken kartanon omistaja pani alulle toteuttamatta jääneen sairaalan rakennustyön.

9. Redutin jäännökset

Pyhtää, Hirvikoski, Kaukola (4^{23}), omist.Albert Kottila
peruskartta 3024 07 6718+440 m/483+620 m
Hällströmin inv.kert. (Kottila)

Aivan tien reunassa, tasaisella maalla, metsäsaarekkeessa on 25x 30 m suuruinen redutin jäännökset. 1-0,5 m syvä vallihauta kiertää varustusta ympäriinsä, varustuksen vieman tien kohta pohjoissivun keskellä on kuitenkin jätetty koskematta. Rintasuojaa ei ole näkyvissä. Se on jäänyt tekemättä tai hävitetty myöhemmin. Varustuksen epätasainen päällys on ympäröivää maata 0,5 m korkeammalla.

10. Ryssänuuni

Pyhtää, Hirvikoski, rek.n:o 1^{38}
peruskartta 3024 07 6718+40 m/480+240 m
kuvat 1-3

Uunin jäännökset ovat Munasuohon pistävässä niemekkeessä. ~~Sitä~~ Uunia on myöhemmin muutettu niin, että nykyisin se on pelkästään pohjaltaan soikea, 0,5 m korkea kivikehä. Pohjaltaan se on 2x2,7 m. Muutettaessa on kiviä otettu pesän kohdalta kehäksi suun eteen. Suun molemmin puolin olleet kivet, jotka ovat siis jääneet kehän sisälle, ovat 0,6 m etäisyydellä toisistaan. (Oppaana voi käyttää Vanhalan talon väkeä tai Helvi Merivirtaa).

11. Kivikehä

Pyhtää, Länsimyllykylä, Vähä-Luoma (2^{5}), omistaa Atte Luoma
peruskartta 3024 07 6713+960 m/484+540 m

100 m pohjoispuolisen suon reunasta ja 100 m tiestä on ladottu kivikehä. Oppaanani ollut talon nuori-isäntä ei kuitenkaan löytänyt paikkaa sakean, matalan metsän vuoksi, ja paikkailmoitusta on sen vuoksi pidettävä epätarkkana.

12. Varustuksia Myllykylässä

Hist.os.top.ark: ma on maisteri Pennasen ilmoitus v.1929 Myllykylässä olevista valleista. Kirjeessä olevan piirroksen avulla etsin ne maastosta, mutta vallit olivat luonnonmuodostumia, mihin jo kirjeessä annetut tiedot viittaavat.

13. Hautauspaikka

Pyhtää, Länsimyllykylä, Rokkila (2^{12}), omistavat Paavo ja Alpo Luoma.
peruskartta 3024 07 6713+80 m/484

V.1903 on hiekkakuopasta Palokankaan reunasta löydetty luuranko. Hiekkakuopan vierellä on 2x1-4 m suuruisia painumia, jotka voivat olla yhtähyvin hautojen paikkoja kuin hiekan otossa syntyneitä kuoppia.
Hautauspaikan lounaispuolelta pellolta on löydetty hilpari.
Tietoja on antanut herrastuomari Luoma.

14. Varustuksen jäännökset

Pyhtää, Suurahvenkoski, Kirmusaari, rek.n:o 1^{6}, omist.Oy Abborfors
peruskartta 3023 06 6709+820 m/470+760 m

Laskovski III, taulu 2, piirros 10

Varustuksesta on jäljellä 20x30 m tasanne(rintasuoja on hävinnyt). Koska maasto kohoaa pohjoiseen, on eskarp eteläpäässä 1,5 m korkea, mutta pohjoispäässä tasanne on maanpinnan tasossa. Lounaiskulmassa näyttää olevan yhden kivirivin korkuinen tukimuuri. Vallitasanteen päällä on suurikokoisen rakennuksen kivijalka. Siinä kertoo hra Terichoff olleen kestikievarin vuosisadan vaihteeseen asti. Luultavasti tehty pian v.1743 jälkeen.

15. Hautauspaikka

Pyhtää, Itäkirkonkylä
peruskartta 3023 06 6709+180 m/475+80 m
Pyhtään nimismiehen kirje 1934 (hist.top.ark.)

Autonkuljettaja Emil Laukkasen tontilta on v.1934 löydetty rakennuksen perustaa kaivettaessa 75 cm syvyydestä kolme luurankoa sekä 1700-l. kopeekka ja myöhemmin yksi luuranko 20 cm syvyydestä.

16. Uhrikivi l.rahakivi

Pyhtää, Itäkirkonkylä
peruskartta 3023 06 6707+600 m/476+420 m
Groundstroem inv.kert.1938 s.5, kuvat 12,13

Kivi on räjäytetty v.1949 navettaa tehtäessä, samalla löydettiin kiven vierestä kaksi luurankoa.
Edelläolevan on kertonut viereisen talon, Kotirannan isäntä.

17. Rukan sulku

Pyhtää, Itäkirkonkylä, omistaa Ab Stockfors
peruskartta 3023 06 6706+680 m/476+280 m
kuvat 4-7

Yksi sulkukammio, pituus 40 m, leveys 7 m, laivojen suurin syväys 1,5 m. Seinät suorakaiteisista, lohotuista kivistä. portit puuta ja käsikäyttöiset.
Sulkua käytetään nykyisin vähän, pääasiassa kuljetuksiin Keihässalmen tehtaalle ja sieltä pois.

RUOTSINPYHTÄÄ
inventointi 1968 (Tapani Ahvenisto)
kertomukseen liittyy valokuvia sekä peruskartat 1:20 000 koko alueelta

1. Ryssänuuni

Ruotsinpyhtää, Vahterpää, Bullers (2^{24})
peruskartta 3023 02 6697+260 m/469+840 m
Boström, inv.1940, s.10-12,n:o 4, kuva 4, piirros n:o 3

Uuni on pienen mäen lounaissivulla, aivan sen juuressa, tiheässä kuusikossa n.40 m rannasta. Se on tehty suurta kiveä vasten. Uunin koko on 1x1x2 m, ja se on eheä. Pesän aukko on 0,7x0,7 m.

2. Ryssänuuni

Ruotsinpyhtää, Vahterpää, Bullers (2^{24})
peruskartta 3023 02 6696+760 m/469+180 m
Boström inv.kert.1940, s.10-12, n:o 5, kuva 5, piirros 4

Uuni on metsässä pienen mäen juurella, suuren kiven pohjoissivulla, 5 m itä-länsisuuntaisesta polusta pohjoiseen.
Uuni on ladottu kiveä vasten. Sen mitat ovat 0,7x1x1,5 m.
Pesän katteena olleet kivet ovat sortuneet.

3. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Gäddbergsö, rek.n:o 1^{10}
peruskartta 3023 02 6694+380/468+850
Boström inv. 1940, s.40
Kertojana Adolf Lindholm, Tallbacka

Luita on löydetty Kampuslandetista pellolta (Bakängen) läheltä eteläreunaa. Muistitiedon mukaan Ruotsin ajalta.

4. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Lappom, Hamnvik (2^{55}), Gösta Roos
peruskartta 3023 02 6697+360 m/467+900 m (paikkailmoitus voi olla epätarkka)
Boström inv.1940, s.40
Revsudden nimisellä niemellä, joka kasvaa harvaa mäntymetsää. Tradition mukaan haudattu v.1808-1809 kaatuneita venäläisiä, toisen tiedon mukaan koleeraan kuolleita. Haudoilla on ollut aikai-

semmin puiset ristit.

5. Kivinen silta

Ruotsinpyhtää, Tesjoki, Holmgård (34[1]) omistavat Frej ja Holger Granroth
peruskartta 3023 03 6708+360 m/462+340 m
valokuva 1

Silta vie Holmgårdin talosta länteen leveän ja jyrkkäreunaisen puronuoman ylitse. Silta on kaksiaukkoinen, noin 25 m pitkä ja 8 m leveä. Se on rakennettu lohotuista, suorakaiteisista kivistä.

6. Kivinen silta

Ruotsinpyhtää, Tesjoki, Holmgård (34[1]), omistavat Frej ja Holger Granroth
peruskartta 3023 03 6708+380 m/462+460 m
valokuvat 2-3

Silta vie Holmgårdin talosta itään. Se on kolmiaukkoinen, noin 25 m pitkä ja alkujaan 8 m leveä.
Noin v. 1950 sillasta on sortunut pituussuunnassa yli puolet. Vain 1-2 m leveä kaista sillan toisesta reunasta on jäänyt kulkutieksi.
Silta on tehty suorakaiteisista, lohkotuista kivistä.

7. Ryssänuuni

Ruotsinpyhtää, Lappom, rek.n:o 1[55], omistaa Loviisan kaupunki
peruskartta 3023 03 6703+100 m/463+100 m
Boström inv. 1940, s.10-12, n:o 8, piirros 6

Uuni on 10 m etäisyydellä tiestä ja 5 m etäisyydellä kylärajasta. Se on kaivettu maahan metsäisen kumpareen. Uunin edessä on pitkulainen syvennys. Uunin mitat ovat 0,7x1,7x1,5 m. Se on sortunut yläosasta.

8. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1[46], omist.N.Nykänen
peruskartta 3023 03 6709+940 m/469+460 m
Bränny, Anteckningar on fornläminingar, 1901-1902, Esihist.os.
Kertojana metsänvartija Osenius.

Asuintontilta löydetty luita. Omistaja ei löydöstä tiennyt. Tämä lienee Brännyn mainitsema venäläisten sotilaiden hauta.

9. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1[96], omist.Strömforsin tehdas
peruskartta 3023 03 6709+470 m/469+440 m
kertojana metsänvartija Osenius

Mäenrinteessä, metsänreunassa, 40 m asuinrakennuksesta kaakkoon olevaa perunakellaria syvennettäessä on löydetty luita. Perunakellari on edelleen paikoillaan.

10. Leirialue

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1[78] (om Veikko Peltonen) ja 1[79] (om.Toivo Hotanen)

peruskartta 3023 03 6709+680 m/ 468+940 ja 6709+640 m/468+860 m
Boström inv.1940 s.15,34
Kungl.fort.hist.IV:9 s. 32-33 (kartta v.1742)

Kahdessa kohdassa vanhan Loviisan-Ahvenkosken tien pohjoispuolella, Ruskolammen tien molemmin puolin on kivikehiä ja uuneja. Kehät ovat 1-2 kivirivin korkuisia ja sisämitoiltaan noin 4x4 m. Kehien sisäpuolella on uunin jäännökset.
Mahdollisesti leirialue on peräisin v.1742. Ks.sivu 1-2

11. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Marby, Strandbacka (19[38]), omistaa Walter Haglund
peruskartta 3023 03 6704+380/469+980 m
Boström inv.1940, s.39
kertojana Walter Haglund

Mäen rinteestä, hiekkakuopasta löydetty 7 luurankoa o,5 m syvyydestä. Pääkalloista päätellen haudatut ovat olleet nuoria, mutta täysi-ikäisiä. Yksi löydetyistä esineistä lienee ollut sotilasvyö. Lisäksi on löydetty helmiä.

12. Hautauspaikka

Sundsörn (kalliosaari pohjoiseen Svartholmasta). Paaden alta löydetty luuranko. Ei käyty paikalla.
Boström inv.1940, s.40

13. Leiripaikka

Ruotsinpyhtää, Vahterpää
peruskartta 3023 05 6695+70/474+700 m

Boström, inv.1940, s.12-15, n:o 19

Metsäisellä Vasholmenilla kallioiden välissä kaksi majanpohjaa. Kivistä ladotuista kehistä on viety kiviä pois ja siirrelty ~~niitä~~ paikoiltaan. Kehissä lienee ollut uunit. Ks.sivu 1-2. Huonossa kunnossa.

14. Ryssänuuni

Ruotsinpyhtää, Vahterpää, rek.n:o 1[37]
peruskartta 3023 05 6694+900 m/474+460 m
Boström inv.k/1940, s.10-12, n:o 7, kuva 6, piirros 5

Metsässä 30 m etäisyydellä rannasta, suurten kivien välissä. Uunin sivuja takaseinäksi on käytetty suuria paikalla olleita maakiviä. Mitat 1x1,5x2 m. Eheä v.1968.

15. Kalliokirjoituksia

Ruotsinpyhtää, Vahterpää, rek.n:o 3[27]
peruskartta 3023 05 6694+430 /474+960
Boström, inv.1940, s.44 (piirros)

Keskellä Magasinholmenia

Cappi.....
de.....Honnett
le 24/5 1794

16. Leiripaikka

Ruotsinpyhtää, Vahterpää, Ranas (3[30]), omist.Runar Björkman
peruskartta 3023 05 6693+820 m/530-580 m
Boström inv.1940, n:t 13,14, s.12-15,36-38, kuvat 12-13 piirrokset 11-12

Majojen pohjia metsässä 20, 35 ja 60 m rannasta ja 20-30 m Kungshamn n:o 2:n rajasta (kolmessa kohdassa). Tavanomaisia kehiä kulkuaukkoineen ja uuneineen. Ks.sivu 1-2.

17. Kirjoitusta kalliossa.

Ruotsinpyhtää, Vahterpää, Ranas (3[30]), omist.Runar Björkman
peruskartta 3023 05 6693+820/474+580 m

Kirjoitus on 20 m vesirajasta, polun kohdalla 20 m Kungshamn n:o 1:n rajasta pohjoiseen. Polkua käytettäessä on kirjoitus kulunut osaksi näkymättömäksi.

18. Leiripaikka

Ruotsinpyhtää, Vahterpää, Kungshamn n:o 2 (3^{45}), omist. B. Pesonen
peruskartta 3023 05 6693+750 m/474+660 m
-"- " 6693+720 m/474+720 m
Boström inv. 1940, n:ot 15-16, s. 12-16, 36-38, kuvat 14-16
piirrokset 14-16
Kalliolla lahden pohjassa 10 m rannasta kaksi kivikehää ja uuni. Edellisistä 60 m kaakkoon kivikehä metsässä suuren kiven juuressa. Kehät lienevät majojen pohjia. Ks. sivu 1-2

19. Leiripaikka

Ruotsinpyhtää, Vahterpää, Kungshamn n:o 1 (3^{19}), omistaa Bror Karlsson
peruskartta 3023 05 6693+600 m/474+380 m, 6693+640 m/474+440 m
Boström inv. 1940, n:t 17, 18, s. 12-15, 36-38, valok. 17-18
piirrokset 17-18
valokuva 4

100 m etäisyydellä toisistaan kaksi kiviladelmaa kalliolla. Molemmat majojen pohjia uuneineen. Tehty suurien kivien vierelle. Ka. sivu 1-2

20. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Vahterpää
peruskartta 3023 05 6691+760 m/473+200 m
Boström inv. 1940, s. 40
kertojana Adolf Lindholm, Tallbacka

Lehtisaaren keskellä tien mutkassa hautakumpuja. Yhdessä kerrotaan olevan kreikk. kat. risti. Puolustuslaitoksen hallussa.

21. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää
peruskartta 3023 05 6690+900 m/472+480 m
Boström inv. 1940, n:o 31, s. 40, kuvat 27 a-b

Bojostöstä on kivenjärkäleen kattamasta kallionhalkeamasta löydetty luuranko.

22. Kiviladelma

Ruotsinpyhtää, Marby, Strandbacka (19^{38}), omist. Walter Haglund
peruskartta 3023 06 6704+340 m/470+0

Metsässä, 15 m pellonreunasta suurten kivien väleihin ladottua, 1-3 kivirivin korkuista aitaa yhteensä 10 m pituudelta. Aita on vain yhden kivirivin levyinen.

23. Redutti Vähä-Ahvenkoskella

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1^{66}, omist.Ab Abborfors
peruskartta 3023 06 6709+700 m/470+600 m
valokuva 5
Boström inv.1950, s.2-3 (n:o2)
-"- inv.1940, s.16-17, 35-36, piirros n:o 29(lienee osaksi väärä)
VA Ritning öfver Fält värcken vid Abborfors Gräntz

Kymen rannalla, vesiraja on nykyisin 4 m kontre-eskarpista.Ympäristö metsää. Länteen ja luoteeseen eskarpista maa on nousevaa, muilla sivuilla vesi tai tasainen maa. Vanha valtatie kulkee varustuksen viereltä. Vallihauta ympäriinsä, syvyys 1-1,5 m, leveys 3-4 m. Kontre-eskarpin tukimuuri 0,5 m-1m korkea. Eskarp 2 m korkea, ilman tukimuuria. Suojasivun valli on matalampi, vain 1 m korkea ja 3 m leveä. Sisäpuolelta valli on 2-2,5 m korkea paitsi koillissivulla, jossa on 8 m leveä ja 1,5 m korkea ampumapenkere. Rintasuoja on penkereen kohdalla 1,5 m korkea. Penkereen takasivulla on 1 m korkea suojavalli sekä ajotie penkereelle. Kulkuaukko on keskellä suojasivun vallia.
Redutti lienee alkuperäisessä kunnossa. Rakennettu 1743-1788, luultavasti melko pian 1743 rauhan jälkeen.

24. Suorakaiteinen varustus Vähä-Ahvenkoskella

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1^{66}, om.Ab Abborfors
peruskartta 3023 06 6709+800 m/470+500 m
valokuvat 6/8
Boström inv.1950, n:o 1, s.1-2
-"- 1940, n:o 29,s.16-17,35-36, piirros 28, kuva 26

50 m luoteeseen edellisestä, noin 4 m korkealla harvaa metsää kasvavalla mäellä, keskellä louhikkoa. Vanha Loviisa-Pyhtään valtatie kulkee varustuksen viereltä. Paitsi luoteissivulla maa viettää varustuksesta poispäin. Eskarp on 3,5-2 m korkea. Eskarpin tukimuuri on suurista lohotuista ja pienistä maakivistä, korkeus 0,5-2 m. Vallihautaa ei ole. Rintasuoja on 1,5 m korkea. Koillissivulla on 6 sektoria, kaakkois-ja luoteissivuilla 2 sektoria kussakin. Lounaissivulla on 4 sektoria , ajoaukko ja ainakin yksi myöhemmin valliin tehty aukko. Varustuksen keskellä on ollut jon-

kin rakennelman kiviperusta, luoteispäässä luultavasti ruutivarasto
Boströmin mukaan tehty 1788 (lähdettä ei ilmoitettu)

25. Rakennuksen kivijalka

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1^{66}, omist.Ab Abborfors
peruskartta 3023 06 6709+950 m/ 470+440 m
Kertojana hra Terichoff

Rantatöyräällä 12x14 m suuruinen rakennuksen pohja. o-2 m korkea kivijalka on tehty suurista lohkotuista kivistä samalla tavalla kuin suorakaiteinen varustus.
Terichoffin mukaan posti-ja majatalon perusta.

26. Rakennuksen pohja

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1^{66}, omist.Ab Abborfors
peruskartta 3023 06 6709+980 m/471+400 m
kertojana hra Terichoff

Paikka metsittynyt asumattomana. Pohja on n.20 m etäisyydellä rannasta. Lohotuista ja maakivistä tehty kivijalka on pohjaltaan 6x8 m, korkeus 0-0,5 m. Parin metrin päässä kivijalasta on suuosastaan rikkoutunut kellari. Sen katto on tehty holvaamalla kiilamaisista kivistä. Nykyisin kellari on pohjaltaan 2x2 m ja 0,5 m korkea. Terichoffin mukaan "tullin torppa".

27. Vanha maantie

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1^{66}, omist.Ab Abborfors
Pyhtää, Ahvenkoski rek.n:o 1^{6}, omist.Strömfors Ab
rek.n:o 1^{24}, Ahvenkosken kartano
peruskartta 3023 06 6709/470 ; 3024 04 6710/470-471

Lienee jo keskiajalla käytössä ollut Turun-Viipurin rantatie? Jäänyt veden alle suureksi osaksi. Länsipuolella tie kulkee reduttien välitse, jotka on tehty sitä puolustamaan. Germundössä on tien pohjoissivulla varustuksen jäännökset (venäläinen). Sekä Tirikan että Ahvenkosken rannalla on kivimuurein tuetut siltapenkereet. Ahvenkosken puolella on tien molemmin puolin venäläisten patterit.
Tie on muohottunut mutta ei vielä metsittynyt.

28. Rakennuksen pohja

Ruotsinpyhtää, Viirilä, rek.n:o 2^{42}, omist.Gunnar Ståhls
peruskartta 3024 01 6716+880 m/466+280 m

kertojana Sven Stenvall, Viirilä, Nykulla

Rakennus on purettu n.v.1880. Jäljellä on 4x4 m kuoppa ja sen reunoilla 0,5-1,2 m korkea jätevalli keskellä metsää. Rakennus on ollut takaniityn tupa, jossa on asuttu heinänteossa ja puunhakkuussa oltaessa, koska huonojen teiden vuoksi voitiin kulkea vain ratsain tai jalkaisin näille kauimmaisille maille kylän keskustasta.

29. Rakennuksen pohja

Ruotsinpyhtää, Viirilä, Buddas (2^{44}), omist.Göran Buddas
peruskartta 3024 01 6717+160 m/466+360 m
kertojana Sven Stenvall, Viirilä

Takaniityn tupa ks. edellä,

30. Rakennuksen pohja

Ruotsinpyhtää, Viirilä, rek.n:o 2^{40}, omist.Oiva Niemi
peruskartta 3024 01 6717+380 / 466+120 m
kertojana Sven Stenvall, Viirilä

Takaniityn tupa ks. n:o 28. Saarekkeessa keskellä peltoa.

31. Valli (hävinnyt)

Ruotsinpyhtää, Petjärvi, Vallpisa
peruskartta 3024 01 6713/468
Bränny, Antecningar om fornlämningar, 1901-1902.Esihist.os.

Brännyn mukaan pitäisi Vallpisabackalla olla kulmanmuotoinen patteri. Maanomistajat, jotka ovat muuttaneet paikalle viime sotien jälkeen, eivät tienneet patterista mitään. Myöskään paikalla aikaisemmin asuneet eivät olleet sitä huomanneet. Patteri on voinut jäädä tien alle ja siten tuhoutua. Bränny mainitsee, että jo vuonna 1902 oli tehty tie vallin poikki. Voi myös ajatella, että kysymyksessä olisikin luonnonmuodostuma.

32. Sotatie

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1^{96}
peruskartta 3024 01 6710-6711/468-469
Boström, inv.1940, s.38
Kertojana metsänvartija Osenius

Muistitiedon mukaan rakennettiin v. 1742 tie Kulkujärven ympäri Broängenistä Laspeltoon kuormastoa varten (Finlands svenska folktidning n:o 384, s.72). Roosin kartassa v:lta 1789 (VA Sot.k.)

on merkitty tie Ahvenkoskelta Hindersbyhyn. Kulkujärven päässä tie haarautuu kahdeksi Broängeniin ja Laspeltoon johtaviksi haaroiksi. Kumpikin haara on nykyisin kunnostettuina käytössä. On epäselvää, onko tämä tie rakennettu jo v. 1742 vai vasta vähän ennen v. 1789.

33. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Kuninkaankylä, Mattila (5^{16}), omist.Ture Pettersson, rek.n:o 5^{61} omist. Sven Jönssas
peruskartta 3024 01 6719+260/468+20-60 m
Kertoja Sven Stenvalla, Nykulla, Viirilä

Kuninkaankylän-Mosan tien vierellä sen pohjoispuolella, Vägglusbergetin kohdalla on Rysspottan niminen suonsilmäke, johon kerrotaan haudatun kolme kyläläisten v.1808-1809 surmaamaa venäläistä. Silmäke on alaltaan 30x40 m suuruinen.

34. Hautauspaikka (Ryssgropar)

Ruotsinpyhtää, Kuninkaankylä, Hommas (4^{19}), omist.Olof Hommas
peruskartta 3024 02 6721+80 m/464+860 m
Boström, inv. 1940, s.42

Tinibergsmossen lounaiskulmassa painaumia, jotka voivat olla hautoja mutta myös luonnonmuodostumia tai muuta alkuperää. Painaumia on 15x35 m alueella.

35. Patteri

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1^{96} sekä asuintontti, omistavat Oy Strömberg ja Yrjö Kantola
peruskartta 3024 04 6710+420 /470+580
valokuvat 9-10
Boström inv. 1950,patteri n:o 1, s.3
VA Ritning öfver Fält-Wärcken vid Abborfors Gräntz

Metsän reunassa,tonttien rajalla,rinteessä pohjaltaan kulmanmuotoinen valli ilman vallihautaa. Vallin toinen haara on joen suuntainen ja 16 m pitkä, toinen, edellistä vastaan kohtisuora valli on 12 m pitkä. Eskarp on 1,7 m korkea ja sen tukimuuri 1 m korkea. Tukimuuri on lohotuista ja maakivistä. Valli on 4 m leveä. Rintasuoja 1,2 m korkea. Maan viettävyyden vuoksi on vallin suojasivulle täytynyt luoda noin 10 m leveä tasanne.
Maalta on sortunut tai otettu niin,ettei sektoreita ole näkyvissä. Vallin etusivulla on ollut ulkorakennus aivan tukimuurissa kiinni

Sitä tehtäessä on maata otettu vallin juurelta, ja nyt, kun rakennus on purettu, on paikalla pelkkä syvennys. Vallin vasempaan siipeen on tehty kellari kokonaan vallin sisälle.
Asuinrakennus on vallin lounaissivulla melkein kiinni siinä. Patteri lienee sama kuin yllämainitussa originaalipiirustuksessa.

36. Patterin jäännökset

Ruotsinpyhtää, Vähä-Ahvenkoski, rek.n:o 1^{66}, omist.Ab Abborfors
peruskartta 3024 04 6710+400 m/470+620 m
Boström inv.1950, patteri n:o 2, s.3

Kulmanmuotoinen patteri aivan vesirajassa. Saunan päädyssä oleva siipi erottuu enää matalana kohoumana. Rannan suuntainen siipi on 30 m pitkä ja 1 m korkea, mutta patoamistöiden yhteydessä on siihen ehkä tuotu maata, eikä alkuperäistä ja eheää vallia siten olisi ollenkaan.

37. Hautamuistomerkki

Ruotsinpyhtää, Petjärvi, rek.n:o 1^{96}, om.Strömfors Ab
peruskartta 3024 04 6713+120/470+400
valokuvat 11-12

Muistomerkki on tehty louhituista kivistä. Seinien yläreunassa on hakattu kivilista. Nelilappeinen, hyvin matala katto on valettu sementistä. Muistomerkin päällä keskellä on rautainen risti. Muistomerkin ympärillä on lohotuista kivistä tehty aita. Paikalle on haudattu Hindrik Johan af Forselles ja hänen vaimonsa Christina af F.synt.Carlskjöld.

38. Hautapainumia (ryssgropar)

Ruotsinpyhtää, Niemistö, Brollandsbacken ja Erikas (2^{25})
peruskartta 3024 04 6719/473
omistajat 6719+300/473§640 m, Erikas, omist.Väinö Elfström
sekä Eerola (1^{6}), omist.Kalle Niemelä perik.
6719+380 m/473+480 m, kuten edellä
6719+400 m/473+380 m, Adams (2^{6}), omist.Alf Kullberg
6719+120 m/473+600 m, Erikas Omist.Väinö Elfström, rek. n:o 2^{25}
6719+120 m/473+440 m,

Painaumia metsässä kolmen tilan alueella. Yleensä lienee osa ryssgropar nimisistä painaumista luonnonmuodostumia tai jotakin muuta alkuperää kuin hautoja. Tässäkään tapauksessa ei ole nimenomaista tietoa siitä, että nämä olisivat hautoja. 20-30x30 m suuruisia aloja

hiekka-ja moreenimäissä.

39. Hautapainumia (ryssgropar)

Ruotsinpyhtää, Niemistö, Björkebo (4^4), omist.Nils Mickels, sekä rek.n:o 3^3, omistaa Alf Kullberg
peruskartta 3024 05 6720+140/473+700 m
Boström inv.1940, s.42

Painaumat ovat Bastubacka nimisellä hiekkakangaskaistalla. Alue on noin 100x100 m suuruinen. Ei ole varmaa, ovatko hautoja.

40. Hävinnyt valli

Ruotsinpyhtää, Haavisto, rek.n:ot 2^{29} - 1^2
peruskartta 3024 05 6722+460 m/478+400 m
1799-l. kartta Grundritning

Valli on ollut Kymen rannassa, pellolla noin 25 m etäisyydellä rantaviivasta. Hävinnyt täysin.

41. Hävinnyt patteri ?

Ruotsinpyhtää, Vastila, Pässilä (5^{25})
peruskartta 3024 05 6722+720 m/479+760 m
1700-l. kartta Grundritning
kertojana Lauri Kaivola

Patteri on ollut joutomaalla 20-40 m rantaviivasta ja samanverran itäpuolisen pellon reunasta. Isännän kertoman mukaan patterista on jäljellä heikko painauma, mutta vaikka kävelimme paikalla ristiin rastiin, emme sitä löytäneet. Patteri lienee katsottava hävinneeksi.

42. Kustaan tie

Ruotsinpyhtää, Vastila ja Haavisto

peruskartta 3024 Ø8 6723-6724/480
3024 05 6724/479 ja 6725/478

Tie vie Hirvikoskelta Raussilaan ja yhtyy nykyiseen tiehen Aholan talon kohdalla. Tien kulusta Hirvikosken puoleisessa päässä on kolmenlaisia tietoja: 1) Kotikallion ja Kärmeskallion länsisivua Ämmänkallion eteläpäähän, 2) Kotikallion ja Kärmeskallion välistä Ämmänkallion eteläpäähän, 3) Kotikallion ja Kärmeskallion itäsivua Ämmänkallion eteläpäähän. Tien loppuosan kulusta Ämmänkalliosta Aholan talon luokse ei sen sijaan näytä olevan erilaisia tietoja. Kustaan tieksi tätä on sanonut Aholan 1880-l.syntynyt vanhaisäntä.

42. Patterin jäännökset

Ruotsinpyhtää, Vastila, Koski-Mattila (3^{60}), omist.Manne Tenholan perikunta.
peruskartta 3024 08 6722+800 m/480+740 m
valokuvia
Boströmin inv.kert.n:o 25, s.16-22,33-34, piirros 25,kuva 23
Grundtidning af den utat Kymmenä strömmen, som flyter igenom byen Hirfvenkoski (KM)

50 m etäisyydellä Kymijoen rannasta ja 20 m Hirvikosken lautalle vievän tien länsipuolella on niityllä olevassa harjanteessa tasaisempi kohta, jossa on ollut patteri. Rintasuoja on hävinnyt, mutta eskarp on jäljellä 1,5 m korkeudelle. Tasanteen pituus on parikymmentä metriä. Rakennettu luultavasti 1712, mutta voi nykyisessä kunnossa olla myös v:lta 1742 tai 1788-90.

43. I-maailmansodan aikaista taisteluhautaa

Ruotsinpyhtää, Vastila, Koski-Mattila (3^{60}), omist.Manne Tenholan perikunta.
peruskartta 3024 08 6722+900 m/480+660 m

Koski-Mattilan niityllä, 100 m patterista (kohta 42) luoteeseen on etelä-pohjoinen suuntainen 30 m pitkä, 1 m leveä ja 0,6 m syvä tukematon taisteluhauta.

44. Patteri

Ruotsinpyhtää, Vastila, Tuuliranta (3^{41}, omist.Lauri Kallio) ja Koskipelto (3^{38}, omist. Helmi Konttila)

peruskartta 3024 08 6722+800 m/480+980 m
Boström inv.1940, n:o 26, s.16-22,33-34, piirros 26
KM Grundritning af den delen utaf Kymmenä ....igenom byen Hirfvenkoski.

50 m etäisyydellä Kymijoen rannasta on pohjaltaan 20x20 m suuruinen, Hirvikoskea kohdan suunnattu hevosenkengän muotoinen varustus. Tukematon maavalli on 2-5 m leveä, eskarp on 1-1,5 m korkea ja rintasuoja 0,5-1 m korkea. Vallin päällys kasvaa tiheää metsää.
Rakennettu luultavasti 1712, mutta voi olla myös v:lta 1742 tai 1788-90.

45. Patterin jäännökset

Ruotsinpyhtää, Vastila, Ala-Vilppu (4^{31}, omist.Arvi Sihvola)

peruskartta 3024 08 6722+920/ 481+300 m
Boström inv. 1940, n:o 24, s.16-22, 33-34
Grundtidning af den delen utaf Kymmenä strömmen.....som flyter igenom byen Hirfvenkoski.

Talon rakennusten keskellä on 20x25 m suuruinen tasanne kummun laella. Se näyttää olleen hevosenkengän muotoinen, kaakkoon suunnattu patteri. Rintasuoja on hävinnyt. Tasanne on 1-1,5 m ympäröivää maastoa korkeampi. Luoteissivu on suora ja loiva. Lienee v:lta 1712, mutta voi olla myös v:lta 1742, 1788-90.

46. Valli

Ruotsinpyhtää, Vastila, Koskela (3^{79}, omist. Lauri Koskinen)
peruskartta 3024 08 6723+120 m/481
valokuvat
Boström inv.1940, n:o 27, s.16-22,33-34, piirros 27
Grundtidning af de delen utaf Kymmenä strömmen son flyter igenom byen Hirfvenkoski.

Suora 40 m pitkä, itä-länsisuuntainen valli metsässä tasaisella kalliopohjalla. Vallin eteläpuolella viettää maa etelään, pohjoispuolella on tasaista maata. Valli on 10 m leveä, eteläsivulta 1,5-2,5 m korkea, pohjoissivulta 0,7-1 m korkea. Vallin päällys on tasainen paria kuoppaa lukuunottamatta. 1712 on samalla paikalla ollut Uudenmaan jv.rykmentin majoituspaikka. Valli voi olla myös v:lta 1742 tai 1788-1790.

47. Patteri

Ruotsinpyhtää, Vastila, Koski-Mattila (3^{60},omist.Manne Tenholan perikunta).
peruskartta 3024 08 6723+180 m/480+650 m
valokuvat
Boström, inv.1940, n:o 28, s.16-22, 33-34

Kotikallion paljaalla laella on koillinen-lounassuuntainen, suora 15 m pitkä, kivestä ja maasta rakennettu valli. Vallin edessä kallio laskeutuu äkkijyrkästi kaakkoon. Kun vallissa ei ole tukimuureja, siitä on vyörynyt paikan avonaisuuden vuoksi paljon maata. Sen nykyinen leveys on 5 m, alkujaan se lienee ollut kapeampi. Vallin korkeus on 0,6-1 m, mutta se on syöpynyt kahdessa kohdassa lähes pohjan tasalle. Nämä lienevät sektoreiden paikat.

48. Leiripaikka

Ruotsinpyhtää, Vastila, Mettä-Kaivola (3^{80}, omist. Sulo Kaivola)
peruskartta 3024 08 6723+500 m/480+700 m
valokuvat 13-14
Boström inv. 1940, n:ot 9-12, s. 12-15, 33-34, piirrokset 7-10, valokuvat 7-11

Kustaan tien vierellä metsässä, Kärmeskallion pohjoissivulla, matalan kallion juuressa on neljä suorakaiteenmuotoista kiviladelmaa, joissa kallio muodostaa yhden seinän, muut seinät ovat kivistä. Kahdessa ladelmassa ovat kalliota vastaan kohtisuorat sivuseinät 1,5 m etäisyydellä toisistaan ja etusivu on avoin. Ladelmat ovat vierekkäin ja yksi seinä on yhteinen. Kahdessa muussa ladelmassa on myös etuseinät, mutta toiseen sivuseinään on jätetty kulkuaukko.
10 m etäisyydellä kallioseinästä on 1x1,2x2,5 m suuruinen kuoppa. Siinä on U:n muotoinen tukimuuri ja yhdeltä sivulta (jossa ei ole tukimuuria) on kuopan reuna matala ja loiva. Noin 10 m etäisyydellä kalliosta on kaksi 0,3-0,5x1x1,5 m suuruista painaumaa, joiden reunalla toisessa päässä on pieniä laakakiviä. Kivet lienevät sortuneesta tulisijasta. Lisäksi paikalla on kuopanteita. Lienevät v. 1788-90, koska ruotsalaiset olivat silloin pitkään Hirvikoskella (Boström). Joukkoja on ollut Hirvikoskella myös v. 1712 ja 1742.

49. Valli

Ruotsinpyhtää, Vastila, Hohti (2^{19}, omist. Ahti Hannula)
peruskartta 3024 08 6722+80 m/482+230 m
valokuva
Boström inv. 1940, n:o 23, s. 16-22, 33-34
Grundritning af den delen utaf Kymmenä Strömmen son Flyter igenom byen Hirfvenkoski

10 m Kymen rantaviivasta on sen suuntainen, suora 20 m pitkä, 2 m leveä ja 1 m korkea maavalli. Rakennettu 1712, mahdollisesti nykyisessä kunnossa myöhempien sotien ajoilta.

50. Valli

Ruotsinpyhtää, Vastila, Hohti (2^{19}, omist. Ahti Hannula)
peruskartta 3024 08 6722+60 m/482+300 m
valokuva
Boström inv. 1940, n:o 23, s. 16-22, 33-34
Grundritning af den delen utaf Kymmenä Strömmen som flyter igenom

byen Hirfvenkoski.

Edellisestä vallista (kohta 49) parinkymmenen metrin päässä on 40 m pitkä, suora, koillinen-lounassuuntainen valli. Valli on tehty nostamalla maa taisteluhaudasta sen eteen 4 m leveäksi valliksi. Maata on otettu kuitenkin niin laajalta alalta, että taisteluhauta on pelkästään laakea, matala syvennys (johtunee pohjaveden korkeudesta)l Eskarp on 0,5 m korkea, rintasuoja 1 m korkea.
Samalla paikalla on ainakin jo v.1712 ollut valleja.

51. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Vastila, Hohti (2[19], omistaa Ahti Hannula)
peruskartta 3024 08 6723 +660 m/481+740 m
vrt. Boström inv. 1940 s.39
Kertojana Ahti Hannula

Piiparkallion lounaispuolella on ollut kylän koyhien hautausmaa Siihen haudattiin ne, joilla ei ollut tarpeeksi omaisuutta, jotta ruumis olisi voitu kuljettaa Elimäen kirkolle reellä (kesäiseen aikaan se kului matkalla käyttökelvottomaksi). Siihen tiedetään haudatun kylän viimeinen rakuuna sekä kaksi muuta, joista sanotaan: "Seppä ja Juonas on yhdes muonas". Otettaessa hiekkaa tielle, tuli paikalta esiin luita. Mahdollisesti on osa hautausmaata vielä jäljellä koskemattomana tien vierellä ja sen alla.

52. Hautauspaikka

Ruotsinpyhtää, Vastila, Hohti (2[19], omist.Ahti Hannula) ja Tammela (omist.Antti Tommola)
peruskartta 3024 08 6723+560 m/481+600 m
vrt. Boström inv. 1940, s.39
Kertojana Ahti Hannula

Hohdin pellon ja Tammelan pihamaan rajalta on löytynyt luita läheltä maan pintaa.

53. Uuni

Ruotsinpyhtää, Vastila, Lauri Koskisen maalla
peruskartta 3024 08 6724+980 m/ 482+880 m
kertojana Lauri Koskinen

Lähellä Raishuhtaaon metsässä 1x1,5x1,5 m latomus, joka mahdollisesti on uuni. Latoumuksen päällä on ollut aukko. Latoumuksen

päälle kasvanutta puuta kaadettaessa se on jonkin verran rikkoutunut. En ole käynyt paikalla.

54. Pakoluola

Ruotsinpyhtää, Vastila, Jaakkola (2^{10}, om.Matti Sihvola) tai Ylä-Vilppu (4^{33}, om.Tauno Sihvola).
peruskartta 3024 08 6724+ 100 m/483§400 m
Luolaa kerrotaan käytetyn kirkkona. En ole käynyt paikalla.

Svartholman-Kungshamnin ja Vähäahvenkosken leiripaikat

Inventointikertomuksen kohdat 10, 13, 16, 18 ja 19

Leiripaikoilla on ladottuja kivikehiä, jotka on tehty latomalla 1-2 kivikerroksen korkuista ja 1-2 kivirivin levyistä seinää suurten maakivien väliin, jolloin maakivet muodostavat osan seinää. Kehään on jätetty noin 0,5 m levyinen kulkuaukko. Kehän sisäpuolella on uuni tai kivikasa, joka ilmeisestikin on sortunut uuni.

piirros kivikehästä (inv. kert. kohta 19 läntisempi latoumus)

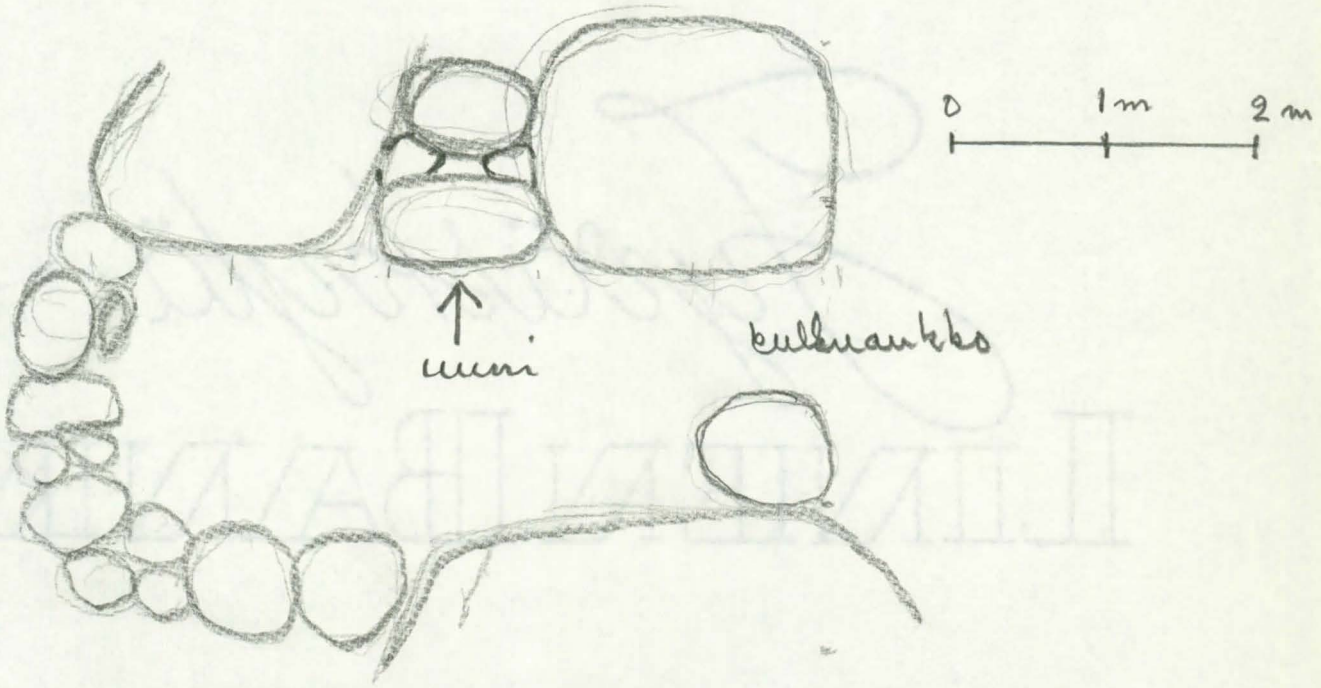

piirros kehässä olevasta uunista (edestä)

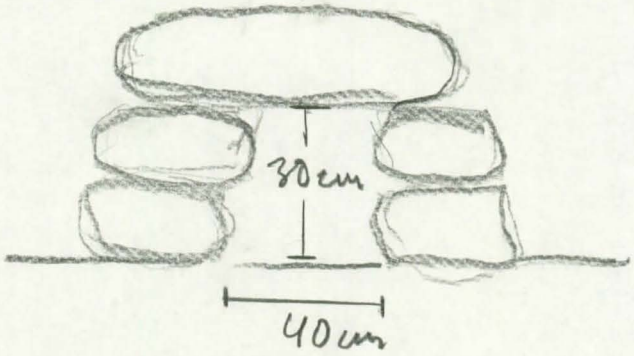

Kehien lisäksi on leiripaikoilla erillisiä uuneja, jotka ovat kuitenkin samannäköisiä kuin ylläoleva uuni. Samanlaisia uuneja on myös metsissä täysin ilman yhteyttä tunnettuihin leiripaikkoihin.

Vähäahvenkoskella on ollut joukkoja leirissä ainakin vuosina 1712-1713, 1742 ja 1788-1790.
Kungshamnin satamassa on ollut sotalaivoja Kaarle IX:n Venäjän sodan aikana (satama sai nimensä Kaarle IX:stä; Starck, Lovisa pastorat s. 49) ja useaan otteeseen 1788-1790 sodan aikana (Boström,inv. kert.1940 s. 30-31). Tuntuu uskottavimmalta, että jäännökset ovat juuri viimeksimainitun sodan ajalta. Tähän nojautuen voitaisiin myös Vähäahvenkosken leiripaikka ajoittaa samaan sotaan. Kuitenkin Kungshamnin satama luultavasti on ollut käytössä useammin kuin tässä on tietoja, eikä jäännöksiä voitaisi tällä perusteella ajoittaa. Minusta ne myös näyttävät sen laatuisilta, että ne voivat olla hyvinkin aivan eri ajoilta. Samassa leiripaikassakin on voitu käyttää jo aiemmin tehtyjä ja rakentaa uusia samanlaisia.
Samanlainen uuni on Savitaipaleen Kärnäkoskella. Se liienee ajoitettavina v:ltä 1788-90. Ks. inv. kert. 1967 n:o 3.

SAVITAIPALE
inv. 1967 Tapani Ahvenisto
valokuvia, inventointi ei käsitä koko pitäjää

1. Kenttävarustuksen jäännökset Sulun talosta louhaaseen

Savitaipale, Koskeinkylä, Sulun talo (1^2)
kartta 1:20 000 Savitaipale
valokuva 1
KM Situations-Charta öfver Parda och Kärnä Koski ...(1788-90)

Varustus on 240 m sulun talosta lounaaseen. Sen sijaitsee vastapäätä Kärnäkosken vuorilinnaketta, 35 m Kärnäkoskelta Savitaipaleelle menevän tien itäpuolella.
Kalliolle, kukkulan laelle tehdystä, etelään suunnatusta hakasenmuotoisesta vallista on jäljellä ainoastaan 30 cm korkea ja 1,5 m leveä ja 30 m pitkä kiviraunio varustuksen itä-ja eteläsivuilla. Sadevesi on kuljettanut maan pois ? Tehty 1788-90. Suunnasta päätellen ruotsalaisten varustus.

2. Kenttävarustusten jäännökset Salmelan talosta etelään

Savitaipale, Ratasalo, rek.n:o 1^8
Savitaipaleen kartta 1:20 000
valokuva 2
KM Situations-Charta öfver Parda och Kärnä Koski....(1788-90)

Varustus on kallioisella mäellä 200 m Salmelan talosta etelään Salmelasta tulevan tien länsipuolella.
Auranmuotoinen valli on mäen laen eteläpäässä. Se on tehty kivensekaisesta maasta. Eskarp on 1,2-2,3 m korkea, rintasuoja 0,8 m korkea, Valli on pohjasta 5 m leveä. Sivut ovat sortuneet laakeiksi vieruiksi. Tehty 1788-90. Suunnasta ja sijainnista päätellen ruotsalaisten varustus.

3. Uuni

valokuva 3

Varustuksen vierellä (kohta 2) mäen juuressa, kallion alla. Tulisija on tehty kuoppaan, sen reunaan. Kivistä ladotun uunin sivuseinien varaan on pantu katteeksi laattakivi. Tehty 1788-90 ? (ajoitus varustuksen n:o 2 mukaan) Ruotsalaisten tekemä varustus ?

4. Epämääräinen jäännös Kärnän myllystä koilliseen

Savitaipale, Koskenkylä, rek.n:o 1^2 (sulku)
Savitaipaleen kartta 1:20 000

300 m Kärnän myllystä koilliseen ja 30 m Saimaan rannasta on metsänreunassa kivensekainen maavalli. Vallin takana on 1 m syvyisiä kuoppia joiden kohdalla valliin on avattu aukko. Mihin tarkoitukseen kuopat on tehty, ei ole tiedossa, mutta ne voisivat kuulua myös Saimaan laivaston tukikohtaan.

5. Varustuksia Partakosken etelärannalla

Savitaipale, Partakoski, kansakoulun ja tilan 4^5 maalla
Savitaipaleen kartta 1: 20 000
KM situations-Charta öfver Parda och Kärnäkoski....(1788-90)

1788-90 sodan aikaiset varustukset ovat tuhoutuneet. I-maailmansodan aikaisia juoksuhautoja on 50-200 m etäisyydellä rannasta. Ne on louhittu kallioon. Joissakin kohdissa on kiviä ladottu tukimuuriksi, muuten verhous puuttuu.
Sillan kohdalla ja siitä 200 m pohjoiseen on joen uoma vain 30 m leveä ja 1 m syvä.

6. I-maailmansodan juoksuhautoja Luotolahdessa

Savitaipale, Luotolahti, Karhula
Savitaipaleen kartta 1:20 000
100 m Karhulan (ent.Parta) talosta luoteeseen on 100 m pitkä, kallioon louhittu juoksuhauta.

7. Tilapäinen hautauspaikka

Savitaipale, Luotolahti, Karhula
Savitaipaleen kartta 1: 20 000
Akiander, Herdaminne II, s.31

200 m luoteeseen Karhulan päärakennuksesta on löydetty perunakuoppaa kaivettaessa luita. Paikka on muutaman metrin etäisyydellä pellonreunasta, ja sen laajuus on tuntematon. Haudatut ovat olleet täysikasvuisia.

8. Hautauspaikka Lapinsalon Matinlahdessa

Savitaipale, Lapinsalo, Matinlahti
Savitaipaleen kartta 1:20 000

A. Suutarilan huvilatontilta, 1 m huvilan koillisnurkasta ja 9 m vedenrajasta löytyi n. 60 cm syvyydestä 5 kpl reisiluita ja luunkappaleita. Haudatut ovat olleet täysi-ikäisiä. Maanpinta on löytöpaikalla vain 1,5 m vedenpinnan yläpuolella.

9. Kotkasaaren hautauspaikka

Savitaipaleen historian mukaan on saarelle haudattu kaatuneita Kustaan sodan aikana. Luita ei ole löydetty, mutta melkein asumattomassa saaren kaakkoiskärjessä on painumia, jotka muistuttavat hautojen paikkoja. Muualla saari on kallioista ja kivistä, eikä liene hautaamiseen sopivaa.

10. Hävinneitä varustuksia kirkonkylässä

KM Charta öfver Savitaipal till uplysande af Attaquen d. 4 Juni 1790.
Varustuksista en löytänyt mitään jälkiä.

11. Hautauspaikka

Savitaipale, kirkonkylä
Savitaipaleen kartta 1:20 000

Savitaipaleen taistelun muistomerkin kohdalta on löydetty luita ja pistimiä (kertojana 80-v. Taavetti Haimi).

Parda och Karna Koski

Belägne i Rysstrand, 1 mil från St Michel på Lands-
vägen till Vilmanstrand
Grav af O. C. von Freandt

Betydande affärer under sidsta kriget
88 de Ryssarne med mångdubbel styrka
man under General Ehrenroths Befal vid Kärna
gränsta lappen förfoar 5 timmar retirerade till
g derpå post nägre dagar därefter samt In
dela Svea- och Armeen samma höst evacuerade

180 Intagande Parda Koski som var nog starkt befäst
ore Ältrupper under Konungens Höga Befal
ga blev dessa Pets efter Ryssarne på alla

JÄRVITAIPALEEN LINNOITUS
inventoinut 1966 Tapani Ahvenisto
kertomukseen liittyy kartta teoksesta Timtsenko-Ruban, Suvorov.....

1. Linnoituksen itäpuolella on noin 10 m leveiden luiskien edessä matalaa mäntymetsää kasvavaa tasaista kangasta. Pohjois-ja länsisivuilla maa laskeutuu melko jyrkästi linnoituksesta poispäin. Pohjoispuolella on 100 m etäisyydellä patterista järvi. Eteläsivulla on 30-50 m tasaista maata luiskien edessä, ja siitä etelään 100 m pitkä vieru eteläpuolella olevaan järveen. Linnoituksen länsisivulla kulkee sen suuntaisena vanha tie. Linnoituksen eteläsivulla kulkee Tuohikotin-Savitaipaleen maantie ulottuen aivan rintasuojan kärkeen. Kun tie on leikattu 1,5 m maanpintaa alemmaksi, on luiskan rintasuojan kärkeä rikottu 3 m pituudelta.
Linnake on pohjaltaan lähes suorakaiteinen. Pohjois-ja eteläsivulla on tenaljirintama, itä-ja länsisivuilla on bastioni sivun keskellä mutta ei päissä. Katvetien keskellä ja päissä on ampumakorokkeet (bonetit). 25 m linnakkeesta pohjoiseen on patteri, jonka yhdistää linnakkeeseen katvetie.

Katvetie varustuksineen, vallihauta

Katvetien rintasuoja on 1,2 m korkea vieru. Piirustusten mukaan siinä ei ole ollutkaan tukimuuria.
Banketti on 1,2-1,5 m leveä ja 0,3-0,5m korkea. Sen etureunassa näkyy paalujen edessä ollut syvennys.
Katvetie on 4 m leveä (banketti mukaanluettuna) ja 1,2 m vallihautaa korkeammalla. Sen tukimuuri on 0,9 m korkea ja pienistä maakivistä tehty. Vallihaudasta katvetielle nousevia tietä ei ole. Luoteiskulmassa ja länsisivulla keskellä on katvetieh ulkokulmassa patteri. Piirustuksiin merkittyjä pattereita kaakkois-ja lounaiskulmassa ei jäännöksistä päätellen ole tehty: niiden kohdilla on tavallinen banketti, rintasuoja ja luiska.
Patterit ovat pohjaltaan ~~kolmikulmaisia~~ suorakaiteen muotoisia. Vallin päällys ei kohoa luiskanharjaa ylemmäksi. Valli on 2 m paksu, etusivulta 0,6-0,7 m korkea. Sen rintasuoja on 1 m korkea ja ilman tukimuuria. Patterin pohja on 0,3 m muuta katvetietä korkeammalla.
Sisäänajotien länsipuolelle piirustuksiin merkittyä asepaikkaa ei ole tehty tai sitten se on tuhoutunut tien vuoksi. Vallihauta on 4 m leveä.

Päävalli

Päävallin korkeus vallihaudan pohjasta on 3,5-4 m. Eskarpmuuri on eteläsivulla vain vallin päissä, mutta muualla ympäriinsä. Se on tehty pienistä maakivistä ja on 1,5-1,7 m korkea. Vallin korkeus sisäsivulta on 1,5-1,7 m. Vallin sisäsivulla ei ole tukimuureja. Banketteja ei ole näkyvissä.
Linnoituksen kulmissa ja sivujen keskellä on 0,9-1,2 m korkeat bonetit. Bonettien kohdalla on valli 0,3 m korkeampi. Bonettien rintasuoja on 0,9-1,2 m korkea, ja näyttää kaikissa pohjoissivun ja eteläsivun keskibonetissa tulevan kärkeen päin korkeammaksi. Bonetteihin nousee keskeltä ajotie (aparell). Luoteisbastionin vallinharjassa oleva syvennys voi olla paitsi sektori myös polun ura.
Ajotietä varten on vallissa 3 m leveä aukko. Tukimuureja ei ole, maata on valutettu vallihautaan. Katvetien reunassa näkyy kiveystä tien kohdalla. Koska tie katkeaa jyrkästi vallihaudan kohdalla, on siinä täytynyt olla silta. Tie menee luiskan poikki matalassa leikkauksessa, joka on ilman tukimuureja. Piirustuksiin katvetielle tien länsisivulle merkittyä asepaikkaa ei ole.

Patteri

Patteriin vievä katvetie on 25 m pitkä ja 5 m leveä (banketteineen ja sen molemmin puolin on luiskat. Molemmin puolin on banketti, leveys 1,2 m, korkeus 0,3-0,5 m. Paalujen edessä olevaa uraa ei ole näkyvissä.
Patterin kaikilla sivuilla on luiskat. Ne jatkuvat vieruina pohjoiseen ja länteen. Kaivanto on takasivulla 1,5 m leveä, muilla sivuilla 4 m leveä. Vasemmalla sivulla kaivanto on 1,2 m syvä ja ilman bankettia, oikealla sivulla se on 1,6 m syvä ja siinä on 0,4 m korkea 1,2 m leveä banketti. Banketin etureunassa on paalu-ura. Tukimuureja ei patterissa ole.
Patterin etusivu on 2 m korkea, rintasuoja 0,9 m korkea ja takavieru 1,3 m korkea. Banketteja ei ole. Takasivulla on ajotie patteriin. On epävarmaa, onko patterin kyljissä ollut sektoreita.

Rakennusten pohjat

1. Piirustusten mukaan rakennuksen paikka. Kivijalan ulkomitat 13 x 41 m. Lisäksi näyttää olevan kivijalan sisäpuolella yksi pitkittäinen ja kolme poikittaista kiveä, jotka lienevät lattiankannattajien tai väliseinien alustoja. Lähellä rakennuksen pohjoispäätä on kivilatoumus, ehkä uunin pohja.
2. Piirustusten mukaan rakennuksen pohja. Paikalla on 4x8 m suu-

ruinen, 0,5 m syvä kuoppa.

3. 1 m syvä, pohjaltaan 6x7 m suuruinen kuoppa. Luultavasti ruutikellarin paikka. Edessä on loivasti kuopan pohjalle laskeutuva tie.

4. 0,5 m syvä, pohjaltaan 4x4 m kuoppa. Piirustusten mukaan rakennuksen pohja.

5. 0,7 m syvä, pohjaltaan 4x4 m kuoppa.

6. 0,6 m korkea valli, jonka keskellä on kuoppa.

7. 1 m syvä, pohjaltaan 4x4 m kuoppa.

Sortumat.

Koska linnoitus on rakennettu hiekkamaahan, on maa sortunut melkoisesti varustuksista.

Katvetien rintasuoja on maantietä tehtäessä rikkoutunut 3 m pituudelta eteläsivun keskimmäisessä ulkokärjessä. Katvetien tukimuuri on sortunut kahdessa kohdassa noin 10 m pituudelta.

Eskarp-muuri on suurimmaksi osaksi sortunut, eheää on ehkä noin 1/5.

Tarvitaijalen linnoitus
pohjapiirros suunnittaimen

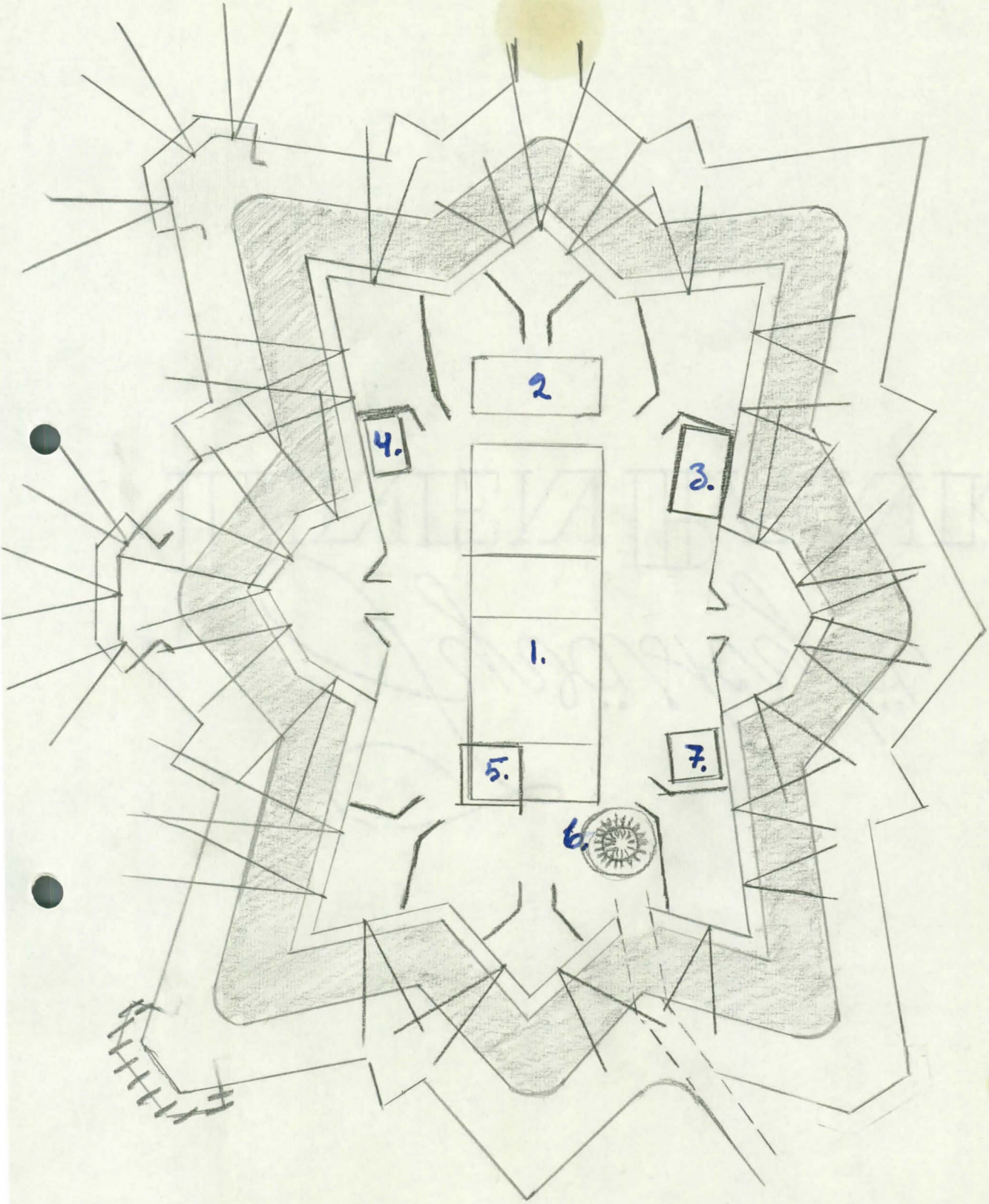

Планъ форта озернаго

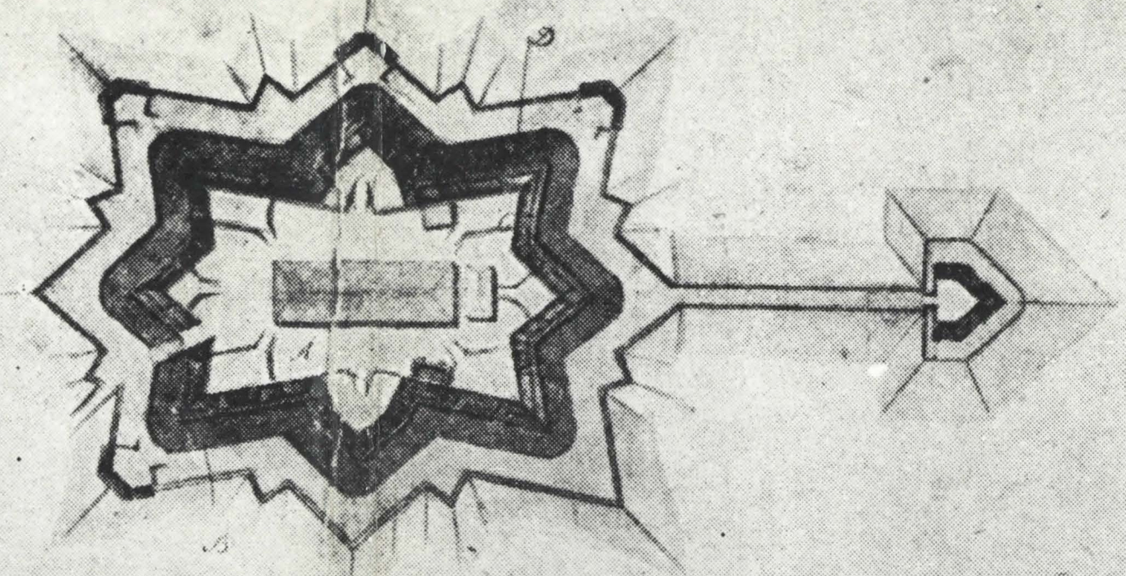

профиль по линіи А—В

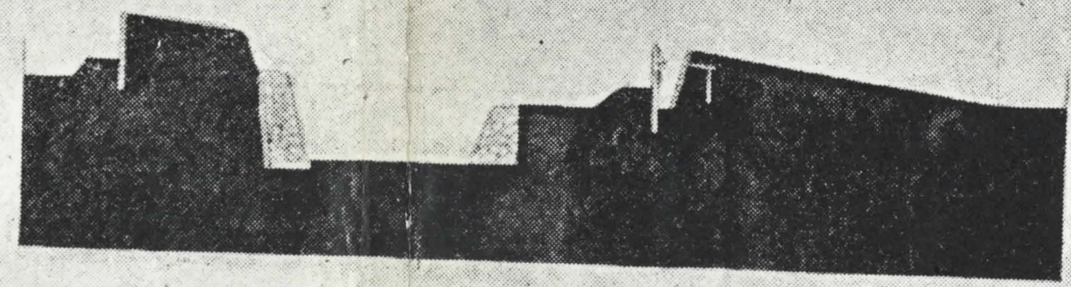

профиль по линіи С—D

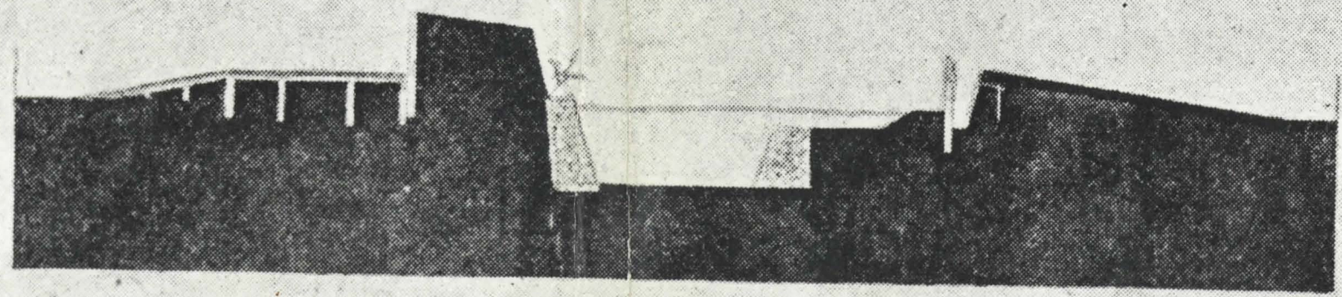

масштабъ
къ плану за сажени и профилямъ за футъ

KÄRNÄKOSKEN LINNOITUS
inventoinut 1966 Tapani Ahvenisto
kertomukseen liittyy 23 valokuvaa sekä piirustukset teoksesta Timcenko-Ruban: Suvorov....

Linnoituksen sijainti

Linnoitus on Savitaipaleen kunnan Ratasalon kylässä Kärnäkosken länsirannalla. Kärnäkoski on eteläisempi ja vähäisempi niistä kahdesta uomasta, jotka yhdistävät Kuolimon järven Saimaaseen. Pohjoisempi uoma, Partakoski, on siitä hiukan yli kilometrin pohjoiseen. Päälinnakkeen eteläsivulla, osaksi leikattuna luiskaan kulkee jo linnoituksen perustamisajalta peräisin oleva Lappeenrannan-Mikkelin maantie. Suvorvin oman lausuman mukaan linnake rakennettiin sulkemaan mainittu maantie ja suojaamaan Saimaan-laivaston satamaa (Timcenko-Ruban).
Päälinnakkeesta 300 m joen vartta etelään on samalla rannalla, mäellä pienempi varustus virran toisen kapeikon kohdalla (uoma on siinä vain 6 m leveä ja 0,5 m syvä.).

Päälinnake

Muoto, materiaali ja alue

Linnoituksen eteläosa muodostuu kolmesta puolibastionista (4-5-6, 8-9-10, 11-12-13)x ja tenaljirintamasta (6-7-8). Sisäkulmassa on raveliinit B ja C. Päävallin ja raveliinien edessä on vallihauta ja luiska, puolibastionin 4-5-6 kohdalla luiskan sijasta etuvalli. Tällä sivulla kulkee maantie linnoituksen ohitse.
Linnakkeen länsi-ja pohjoispuolella on Saimaan lahti. Tämän vuoksi kurtiinin 3-4 suojana olevan raveliinin pohjoispuolella oleva päävalli on ilman vallihautaa. Pohjoissivulla on useampia peräkkäisiä valleja suojaamassa tietä linnoituksesta rantaan, joka on 30 m vallin etupuolella, ja torjumassa vesitse tapahtuvia hyökkäyksiä. Itäsivulla on päävallin suojana vallihauta. Kurtiinissa 13-15 olevan sisääntuloaukon sulkee sisäpuolella hakamainen valli. Ruutikellarin ja vallikäytävän suojaksi rakennettu valli 14-20 jakaa linnoituksen kahteen osaan.
Rintasuojat, vallikäytävät, eskarp ja kontre-eskarp on tuettu kivimuurein. Tukimuurit on tehty hiukan kalteviksi. Järven puoleisella sivulla on käytetty louhittuja kiviä, muualla maakiviä.

kuvat 3,7

x ks. piirros s. 88

Ainakin muurin sisäosissa on käytetty laastia. Linnakkeen etelä-
sivulla on maantie leikattu luiskaan, raveliinin C kärjessä leik-
kaus ulottuu parin metrin päähän kontre-eskarpista.
Kurtiinin 13-15 kohdalla on luiskan vierellä asuinrakennus, joka
kuitenkin kokonaan jää luiskan ulkopuolelle. Luoteiskulmassa,
päävallin 16-17 kohdalla, on vallihaudassa pienikokoinen ulko-
kuva 13 rakennus.

Luiskat ja vallien edustat

Päävalli 23-2 on suojaamaton. Rantaviiva on 20-25 m etäisyydel-
lä siitä. Rannan ja vallin välissä on matala, louhikkoinen kumpu,
kuva 1 joka suojaa pääosan vallia, mutta jättää rantaan katvealueen.
kuva 4 Raveliini A:n kärki ulottuu vesirajaan, lahdelle päin sen tuki-
muurit ovat suojaamattomat.
kuva 5 Sivulla 5-6 on luiskan paikalla matala etuvalli, joka oikeassa
päässä on 10 m etäisyydellä rantaviivasta, vasemmassa päässä on
väliä vain pari metriä.
Raveliinin B kohdalla luiska kätkee hyvin tukimuurit taakseen lu-
kuunottamatta raveliinin vasenta päätä, jossa osa eskarpia jää
suojattomaksi.
Päävallin eskarp jää raveliinin C molemmin puolin sekä kohdassa
11-12 avoimeksi luiskan mataluuden vuoksi. Suojaton on myöskin
raveliinin vasen sivu. Etumaasto on soinen ja ranta melko lähellä.
Kärnäkosken puoleisella sivulla ei luiska kätke eskarpia taak-
seen. Pohjoispäästä puuttuu luiska ja vallihauta.

Etuvalli ja vallihauta varustuksineen

Raveliinin A oikean kyljen ja päävallin välissä on matala luiska
kuva 2 (korkeus ulkosivulta 1m). Luiskan molemmissa päissä on kapea,
muurein tuettu kulkutie jalkamiehille. Luiskan rintatukimuuri
on 1 m korkea.
Raveliinin A vasemman siiven ja etuvallin väliin jää ajotie. Sen
molemmin puolin on tukimuurit.
Etuvalli on oikeassa päässä 6 m leveä, mutta tulee vasemmalle
leveämmäksi: vasemmassa päässä se on 10 m leveä. Etusivulla on
1,5 m korkea tukimuuri. Vallin päällys on ulospäin viettävä. Maata
on tukimuurin päällä 20-30 cm.
kuva 5 Kontre-eskarp on samalla rintasuoja. Siinä on kivinen tukimuuri,
korkeus nykyisin 1 m. Tukimuurin päällä on maata 0,5 m. Edessä
on banketti, korkeus 0,3-0,5 m ja leveys 1-1,5 m. Kärjessä 8,
raveliinin C kärjessä ja sisäänkäytävän edessä vallihauta on
syvempi ja sen mukaisesti banketti korkeampi ja kapeampi: kär-

jessä 8 m leveä ja korkea, raveliinin kärjessä 1,5 m leveä ja korkea, kulmalinnakkeen oikealla siivellä 1 m leveä ja 0,7 m
kuva 14 korkea.
Pohjoissivulla ei vallihautaa ole, se päättyy päävallin kulman 17 kohdalla.
kuvat 4,5 Raveliinin A kärki ulottuu aivan vesirajaan. Sen oikealla sivulla on lyhyt kylki. Siipien tukimuurit ovat päissä 0,5 m korkeat, mutta kärjessä maan viettävyyden vuoksi 3 m korkeat. Vieru on 0,5 m korkea ja muurilla tuettu. Raveliini B:ssä siipien tuki-
kuva 8 muuri on 1,7 m korkea, vieru 1 m korkea ja tukimuurillinen. Raveliini C:n tukimuurit jatkuvat siipien päihin takasivulle. Kärjessä ne ovat 3 m korkeat, siipien päissä 2 m korkeat. Vieru on 1,2-1,5 m korkea ja tukimuurillinen. Tukimuurin päällä on maata (rintasuoja) 1,3-1,5 m kaikissa raveliineissa. Rintasuojan tuki-
kuva 9 muuri on paikoin maan peitossa, mutta lienee eheä. Se on 0,7 m korkea. Tukimuurin päällä on maata rintasuojassa 0,7 m, A-raveliinissa poikkeuksellisesti 1 m.
Raveliineihin vie ajotiet, joiden molemmin puolin on tukimuurit muissa paitsi raveliinissa A (mataluuden vuoksi). Sektoreiden kohdalla on vallikäytävillä 20-30 cm korkeat maakorokkeet. On epävarmaa, onko raveliinin A kärjessä sektori vai sortumisesta syntynyt syvennys.

Päävalli

kuvat 1-3 Eskarp-muuri 1-6 on 2,5-3 m korkea. Raveliinin A vievän tieaukon oikealla puolella tukimuurin harja on 1 m korkeammalla kuin
kuva 7 vasemmalla puolella. Tukimuuri 6-7 on 2 m korkea. Raveliiniin B vievän tieaukon vasemmalla puolella on muurinharja 1 m korkeammalla kuin oikealla puolella. Eskarp-muuri 7-10 on oikeassa pääs-
kuva 11 sä 3,5 m korkea, muualla 2,5 m korkea. Sivulla 10-11 on tukimuuri oikealla 2,5 m korkea, vasemmalla 4 m korkea, sivulla 11-12 4 m korkea, sivulla 12-13 muuri tulee matalammaksi: 3 m korkeaksi.
kuva 15 Välillä 13-14 vallinharja on 1 m matalammalla kuin molemmin puolin. Tukimuuri 13-14 on 2,5 m korkea, kulmassa 14 se tulee
kuva 13 polvekkeena 1 m korkeammaksi, mutta maan nousun vuoksi on taas välillä 15-17 2,5 m korkea. Eskarp-muurien päällä on maata 1,5 m
kuva 18 (rintasuoja). Valli 17-18 on pelkkä sulkuvalli ilman vallikäytävää. Siinä on 2 m korkeat tukimuurit molemmin puolin. Tukimuurin päällä on maata 1 m. Vallin 1-19 eskarp-muuri on 1,5 m korkea. Muurin päällä on maata 2 m.
Kurtiinissa 3-4 on rintatukimuuri maan peitossa. Sen kohdalla on vain 1,5 m korkea vieru. Mikäli bankettia on ollut, se on

peittynyt samalla. Vallikäytävä on 2,5 m leveä.

kuvat 6,21 Vallissa 4-7 on rintatukimuurin paikalla 1,5 m korkea vieru, jossa paikoin näkyy 1 m korkea ja eheää tukimuuria. Bankettia ei näytä olleen, sektoreiden kohdilla on vallikäytävällä maakorokkeet. Vallikäytävä on 7 m leveä.

kuvat 21,22, 23 Vallissa 7-13 on rintatukimuuri 0,8 m korkea. Sen päällä on maata 0,8 m. Puolibastionit ovat täysiä. Raveliinin C vievän tieaukon molemmin puolin vallikäytävä on 4 m leveä. Vallikäytävän 8-7 oikeassa päässä on 4 m pitkä poikkivalli antamassa sivusta suojaa. Poikkivalli on myöskin vallikäytävän 12-13 vasemmassa päässä. Jälkimmäisessä jää rintasuojan ja poikkivallin väliin kapea kulkutie.

kuva 15 Vallissa 13-14 on rintatukimuuri 0,8 m korkea ja sen päällä on maata 0,5 m.

Vallikäytävä on sisääntuloaukon oikealla puolella 3 m leveä, vasemmalla puolella 10 m leveä.

Kohdassa 14 tulevat vallikäytävä ja rintasuojan harja vasemmalle 1 m korkeammiksi. Rintatukimuuri on välillä 14-17 0,8 m korkea, maata on sen päällä 0,5 m, vasemmassa päässä on tukimuurin paikalla 1,7 m korkea vieru (rintasuoja ja banketti) ? Välillä 14-15 on banketti, korkeus 0,5 m. Vallikäytävä on 8 m leveä. Ruutikellarin kohdalla se ulottuu kellarin seinään asti. Kohdassa 14 on korkeammalla olevan vallikäytävän suojana 8 m pitkä poikkivalli.

Kohdalla 19-1 on 1 m vallikäytävää korkeampi ampumataso. Sen rintasuoja on 0,5 m korkea ja ilman tukimuuria. Sektoreita ei näy. Ampumatasolle vie nouseva tie.

Pihataso on korkeimmalla lähellä pohjoispäätä, josta maa laskee sekä etelään että pohjoiseen, jolloin vallien takasivu (vieru) tulee vastaavasti korkeammaksi. Vieru 1-3 on 1 m korkea, siitä tukimuuria 0,8 m. Vasemmalle vieru tulee korkeammaksi: kärjessä 6 se on 2 m korkea.

kuvat 22,23 Eteläpäässä, välillä 6-13 vieru ja tukimuuri ovat 2-3,5 m korkeat. Kurtiinissa 13-14 ovat vieru ja tukimuuri oikealla 2 m korkeat, vasemmassa päässä on vallikäytävä pihamaata 0,5 m korkeammalla. Vallissa 14-17 on vieru 1-1,5 m korkea ja tukimuurilla tuettu.

Kulmassa 2, raveliinin A vievän tieaukon vasemmalla puolella,

kuvat 12,21, 22 kulmassa 1, pääsisäänkäytävän vasemmalla puolella ja kulmassa 16 nousevat vallikäytävälle muurein tuetut ajotiet. Puolibastioneihin 7-10 ja 10-13 vievät ajotiet on upotettu, vallikäytävään. Teiden molemmin puolin on tukimuurit.

kuvat 22,23 Kohdasta 14 lähtevän poikkivallin jatkeena on luultavasti ruutivaraston suojaksi rakennettu valli. Se ulottuu 10 m päähän vastapäisestä päävallista. Se on 3-4 m leveä ja ilman vallikäytävää. Kellarin kohdalla on vallin alaosa 2,5 m korkeudelle rakennettu kivestä ja päällä on maata 1 m. Muualla on valli kokonaan maata.

kuva 10 Raveliinien kohdille on päävalliin tehty ajoaukot. Maata on sortunut vallista niin, että aukot nykyisin ovat V:n muotoisia, 2-2,5 m syviä ja 1-1,5 m pihatasoa ylempänä. Tukimuurien kiviä näkyy tien molemmin puolin vallikäytävän tasossa.

kuvat 15-16 Itäsivulla olevan pääkulkuväylän molemmin puolin on 2 m korkeat tukimuurit. Tieaukon peitteeksi on tehty vallikäytävän jatkeeksi 4 m leveä valli 25-26, jossa tien puolella on 2 m korkeat tukimuurit, takasivulla pelkkä vieru.

Pohjoispäässä päävallin edessä olevat vallit

Vallin 19-1 edessä oleva hakamainen valli 1-23-24 on 1,8 m päävallia matalampi.

kuva 17 Sivulla 1-23 on etusivun tukimuuri 2-3 m korkea ja suurista lohotuista kivistä tehty. Sivulla 23-24 tukimuuri on 2 m korkea ja pienistä maakivistä tehty.

Muurin päällä on maata 0,5 m. Rintatukimuurin kohdalla on 1,5 m korkea vieru. Muuri lienee eheä ja 0,8 m korkea vierussa näkyvistä kivistä päätellen. Rintasuojan yläosa on maata ja 0,7 m korkea. Patterin pohja on 0,7 m maanpintaa korkeammalla ja alaltaan 4x8 m suuruinen. Takasivulla on tukimuuri sekä ajotien patteriin. Sivulla 23-24 on mahdollisesti ollut myös tykkisektori, mutta rintasuojan vyörymisen takia sitä ei voi paikalla todeta.

kuva 18 Kulmanmuotoisen vallin 17-21 etusivun tukimuuri on 1-1,5 m korkea. Muurin päällä on maata 1 m. Päässä 21 ei tukimuureja ole. Rintatukimuuri on 0,7 m korkea ja sen päällä on maata 0,7 m. Vallikäytävä on 8 m leveä ja 0,3-0,8 m pihaa korkeammalla. Takasivulla on tukimuuri ja ajotie. Sektoreiden kohdilla on maakorokkeet.

kuva 17 S:n muotoinen valli 23-24 on 2 m matalampi kuin valli 23-24. Valli peittää linnakkeeseen vievän tien aukon. Vallin vasemmassa puoliskossa eskarp-muuri on pienistä kivistä tehty ja 2 m korkea. Sen ja 0,7 m korkean rintatukimuurin päällä ei ole maata (luultavasti keskeneräinen tai rikkoutunut). Bankettia ei ole.

Vallin oikeassa puoliskossa on tukimuuri tehty 1 m korkeammaksi kuin vasemmassa, mutta maan nousun vuoksi se on oikeassa päässä vain 1 m korkea. Oikeassa puoliskossa on tukimuurin päällä maata 0,7 m. Ulkosivun tukimuuri jatkuu vallin päähän asti, mutta sisäsivulla ei ole tukimuuria vallin yläpäässä.

Rakennusten jäännökset linnoituksen pihalla

kuvat 21,22 Kohdassa H on matala 8 m pitkä jätevalli, joka saattaisi olla rakennuksen päädystä.

Kohdalla K on kaksi 16 m pitkää ja 1 m korkeaa jätevallia. Niissä on maan joukossa tiilenpaloja. Järvenpuoleisessa päässä on 1,5 m syvälle laskeutuva ajotie. Piirustusten mukaan on paikalla ollut ruutikellari. Jätteistä päätellen on kellarin leveys ollut 8 m.

kuvat 19,23

Kohdalla M on neliskulmainen 6x4 m suuruinen kumpu, jossa on tiilenpaloja.

Kohdalla L on suorakaiteinen 6x8 m kumpu.

Kohdalla O on rakennuksen pohja, koko 6x13 m ?

Kohdalla P on rakennuksen pohja, koko 8x18 m ?

Kohdalla S on rakennuksen pohja, koko 9x21 m ?

Kohdassa T on kolme peräkkäistä jäteröykkiötä. Ne lienevät samasta yli 20 m pitkästä rakennuksesta.

Sortumat

Kun maata on vyörynyt valleilta, ovat matalat tukimuurit useissa kohdissa jääneet maan peittoon. Tällaisia kohtia ei ole merkitty muistiin, vaan mukaan on otettu ainoastaan näkyvät tukimuurien sortumat.

Länsisivu (1-6)

Raveliinin A kärjessä on eskarpin tukimuuria sortunut kärjen molemmin puolin, yhteensä 2,5x20 m. Vasemman siiven tukimuurissa on 1x1m sortuma.

Etuvallin etusivun tukimuuria on sortunut noin puolet pituudesta. Rintatukimuuria on sortunut yhteensä noin 20 m. Eskarp-muuria on sortunut välillä 1-4: 2x2 m, 4x2 m, kulmassa 5 2,5x15 m, sivulla 5-6 2,5x6 m, Takavierun tukimuuria on sortunut useissa kohdissa, yhteensä yli puolet sen pituudesta.

Eteläsivu (6-11)

Luiskan rintatukimuuria on sortunut välillä 6-8 yhteenzä 40 m ja välillä 8-11 yhteensä 60 m.

Raveliini B:n etusivun tukimuuria on sortunut: oikeassa siivessä 1,7x6 m, ja 1,7x2 m, kärjessä 1,7x6 m, vasemmassa siivessä 1x2 m, ja 1x6 m. Takasivun tukimuuria on sortunut 1x2 n ja 1x3 m.

Raveliini C:n eskarp-muuria on sortunut: oikeassa siivessä 1x1 m ja 1x1 m, kärjessä 3x3 m, vasemmassa siivessä 3x8 m ja 2x12 m. Rintatukimuuria on sortunut 1x1 m ja 1x1 m. Päävallin eskarp-muu-

ria on sortunut, sivulla 6-7 2,5x15 m, 2x2 m, 2x2 m, sivulla 7-8 3x4 m, 3x2 m, 2x4 m, kärjessä 8 tukimuurin yläosa 1m korkeudelle: sivullza 8-9 2x1 m, 1,5x2 m; sivulla 9-10 2x2 m, sivulla 10-11 3x2 m, 3x10 m, kärjessä 11 3x4 m.
Takavierun tukimuuria on sortunut: puolibastionissa 5-2 2x2 m, vallille vievän tien toinen tukimuuri 2x2 m.

Itäsivu (11-17)

Luiskan tukimuuria on sortunut: pääsisäänkäytävän oikealla puolella yhteensä 30 m (v.1966 korjattu 5 m), kremalierissa yhteensä 20 m (korjattu tien molemmin puolin v.1966), kremalierin vasemmalla puolella yhteensä 20 m.
Päävallin eskarp-muuria on sortunut: sivulla 11-12 2x10 m, 2x8 m; sivulla 12-13 3x8 m, 1x4 m; sivulla 13-14 on tukimuurit korjattu 1966; sivulla 14-15 1x3 m, 2x14 m; sivulla 15-16 1x1 m, 1x1 m; sivulla 16-17 2x2 m, kulmassa 16 2x2 m.
Takavierun tukimuuria on sortunut välillä 8-6 2x2 m, tien toinen tukimuuri 2x4 m, sivulla 13-14 on korjattu oikea puolisko v. 1966, välillä 14-17 sortunut 1x3 m.

Pohjoissivu (17-1)

Vallissa 17-18 sortunut 2x6 m, ja 3x2 m, vallissa 19-1 tukimuuri vajonnut ja sortunut 2x2 m.

Korjaukset

Linnoituksen länsisivu on sen näkyvin osa, siksi pidän kulkutien vierellä olevien tukimuurien korjauksen jälkeen tärkeimpänä raveliinien B ja C kärkien ja päävallin kärjen 8 sekä sivun 11-12 korjausta.

Vuorilinnake

Vuorilinnake on 300 m päälinnakkeesta etelään ja 50 m Kärnäkosken uomasta länteen. Joki on tällä kohdalla 10 m leveä ja 0,5 m syvä. 80 m varustuksesta etelään on Kuolimon lahti, johon joki laskee.
Maasta ja kivistä rakennettu varustus on kallioisella mäellä. Etelään maa laskee tasaisesti. Itäpuolella on matala kalliojyrkänne ja sen alapuolella jyrkkä rinne, jossa on suuria osittain lohottuja (poraamalla) kivilohkareita.
Varustuksen pohjakaavasta on kuva Timcenko-Rubanin teoksessa (kuva n:o 11). Pohjoissivu on suora, muut sivut taitteiset.

Sisäänkäynti on koillissivulla, ja se on suojattu raveliinilla. (Jo sodan 1788-90 aikana on paikalla ollut varustus ruotsalaisilla.) Vallien näkyvä osa on maata. Tien molemmin puolin näkyy kiviä vallin sisuksessa. Valli on ulkosivulta 1,7-2,5 m korkea ja juuresta 4 m leveä. Rintasuoja on 1,7 m korkea. Valliin on tehty ampumakulmat ja niiden kohdille sisäpuolelle maakorokkeet. Sisäänkäynnin kohdalla on raveliini. Sen siivet ovat 10 m pitkät ja 1,5 m korkeat. Ainakin vallin alaosa on kiveä.

Varustuksen sisäpuolella on neliskulmainen 4x6 m suuruinen kivi- ja maaröykkiö. Se on luultavasti rakennuksen pohja.

Linnakkeen länsisivulla, 20 m etäisyydellä vallista on patterin muotoinen kivilatoumus, kooltaan 0,7x2x10 m. Keskellä on syvennys, joka voisi olla ampumakulma. Latoumuksen vieressä on toinen suorakaiteinen latoumus. Nämä voivat myös olla pelkästään rakennusmateriaalia, joka on jäänyt käyttämättä.

Kartta, josta selviää päälinnakkeen osien numerointi ja rakennusten pohjien merkintä kirjaimilla

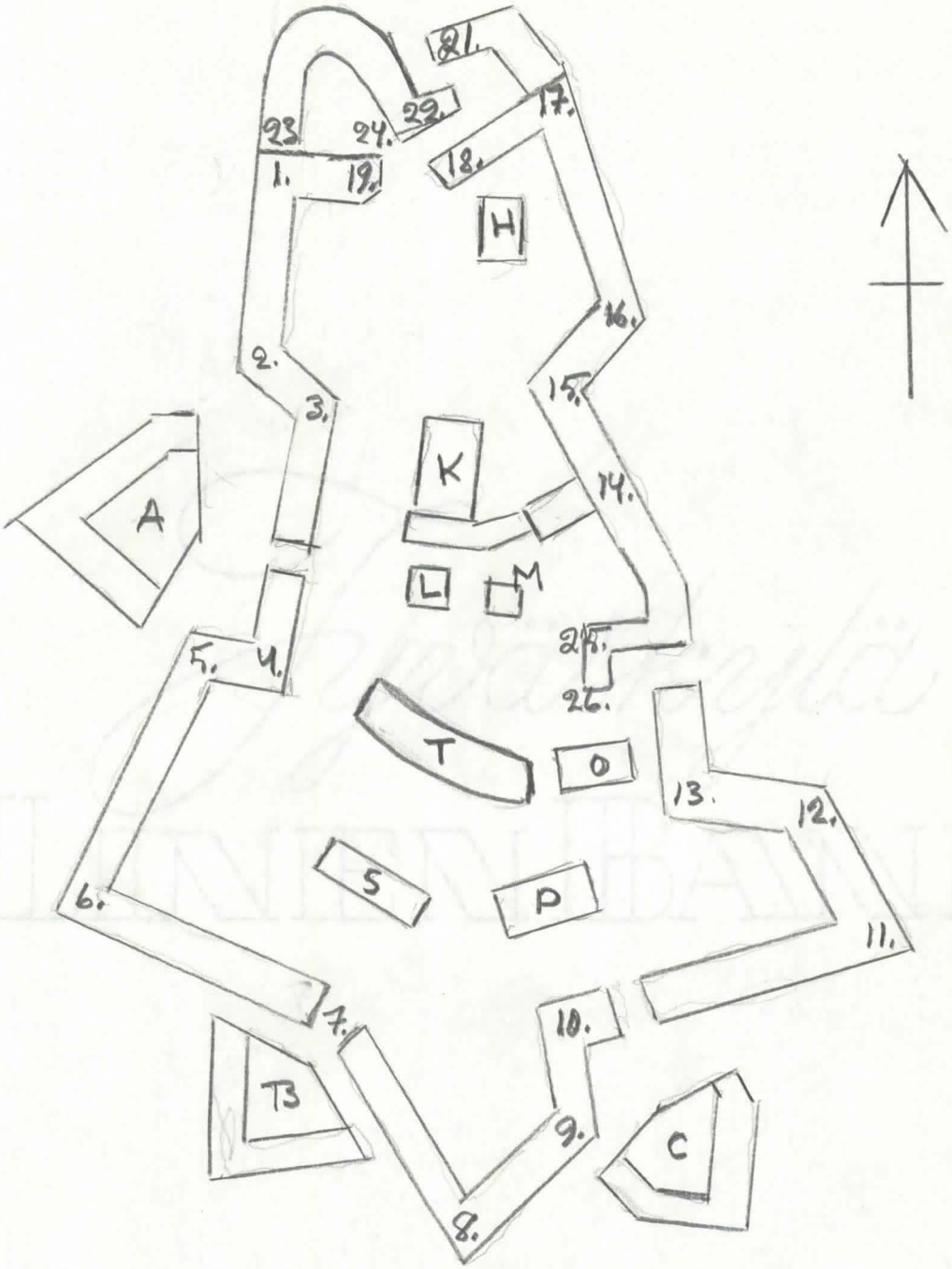

88а

ПЛАНЪ КРѢПОСТИ КЯРНЫ

SIPPOLA
inventoinut 1967 Tapani Ahvenisto
kertomukseen liittyy valokuvia sekä peruskarttoja 1:20 000

1. Hävinnyt redutti

Sippolassa, Myllykoskella, tilan rek.n:o 5^{411} alueella
peruskartta 3024 09 38/88 6738+560 m/C88+460 m
Laskovski, kuva 17

Laskovskin kartan mukaan redutti lienee ollut Pirilän töyryn kohdalla. Sieltä on löytynyt mitali, ja paikka on ollut aikaisemmin epätasainen. Töyry on jäänyt etäälle rannasta, kun veteen on ajettu täytemaata.

2. Hävinneitä varustuksia

Sippola, Inkeroinen
peruskartta 3024 12 30-31/90-91
Voionmaan inv.kert. kohta 19
Charta öfver Anjala pass (1790) KM

3. Kasarmien pohjia

Sippola, Liikkala, Oja-Huovilan, Hykkyrän ja Pihlajamäen maalla.
peruskartta 3042 03 6731+30 m-501+600 m, 6731/501+560 m
valokuva n:o 13, 14
Voionmaan inv.kert.kohta 13

Noin 50 m Oja-Huovilan asuinrakennuksesta etelään on Sippolasta Haminaan vievän maantien molemmin puolin, 10 m etäisyydellä siitä, 230 m pitkät, 20 m leveät ja 0,5-1 m korkeat jätevallit entisten kasarmien kohdalla.
22.5.1803 annettiin määräys rakentaa kasarmit vuoden loppuun mennessä kahta jalkaväkipataljoonaa varten. (VA 5/65 BD 1820)

4. Kasarmien pohjia

Sippola, Liikkala, Kumpulan (om.Aino Huovila), Jokirannan (om. Paavo Huovila), Raunion (om.Tilda Niemi), Mäntylän (om.Arvo Ahola), Harjulan (om.Jalmari ja Oiva Ahola) ja Kuuselan (om. Saima Ahola perik.) maalla.
peruskartta 3042 03 6730+480 m/502+160 m, 6730+500 m/502+200 m
Voionmaan inv.kert.kohta 13

Noin 10 m etäisyydellä Sippolasta Haminaan vievän maantien molemmin puolin on 230 m pitkät, 20 m leveät ja 0,5-1 m korkeat jätevallit entisten kasarmien kohdilla.

5. Liikkalan linnoitus

Sippola, Liikkalan kylä, valtion, osaksi yksityisellä maalla
peruskartta 3042 03 6732+800 m/500+500 m
valokuvat 15-20
Voionmaan invlkert.kohta 12

Kaksi linnaketta ja niitä yhdistävän katvetien käsittävä linnoitus on pohjois-etelä suuntaisella harjanteella. Harjanteen eteläpäässä on linnake, siitä harjanne kohoaa pohjoiseen mentäessä niin, että kalliolla, harjanteen pohjoispäässä oleva linnake on edellistä huomattavasti korkeammalla.

Eteläpään linnake

Linnake muodostuu neljästä puolibastionista. Kun maa laskeutuu siitä ulospäin, on linnakkeen ympärillä luonnollinen luiska. Vallihauta kiertää linnaketta ympäriinsä. Kontre-eskarpissa ei ole katvetietä. Vallit on tehty maasta ilman tukimuureja. Länsisivun pohjoispäässä maa laskeutuu loivasti ulospäin vallihaudasta. Kun luiskan kohta on peltoa, on luiska maanviljelyksessä madaltunut alkuperäisestä. Vallihauta on 4 m leveä ja kontre-eskarp 1 m korkea.
Länsisivun eteläpäässä, palokunnantalon kohdalla on luiskan ja vallihaudan kohdalta otettu maata. Tämän vuoksi eskarp jatkuu jyrkkänä rinteenä aina leikkauksen pohjalle asti. Sivun keskikohdalla vallihaudassa olleista varustuksista on jäljellä vain kolme kumpua, kaikki muu on tuhoutunut maata otettaessa.
~~5/2~~

Eteläsivulla viettää maa ensin loivasti, sitten jyrkemmin vallista ulospäin. Eteläsivun länsipäässä alkaa pelto vallihaudan ulkoreunalta. Vallihauta on 4 m leveä, kontre-eskarp 1 m korkea.
kuva 15 Vallin keskikohdalla ja itäpäässä ulottuu pelto vallin juurelle. Vallihaudasta on näkyvissä vain ura. Kun luultavasti luiskanreunaa osoittava harjanne kulkee sivun keskikohdalla pellossa kulman muotoisesti ulospäin on tällä kohdalla voinut olla kulmalinnake tar raveliini.
Itäsivulla on luiskan kohta eteläpäässä pelto$_a$, pohjoispäässä pihamaata. Vallihauta on 5 m leveä, eskarp 1,3-1,5 m korkea. Sivun keskellä on vallihaudassa kaivo.
Pohjoissivulla on luiskan kohdalla itäpäässä piha-alue, sivun keskeltä lähtee katvetie toiseen linnakkeeseen, länsipäässä on peltoa. Vallihauta on 6 m leveä, eskarp on 1,5-1,7 m korkea. Katvetien länsisivulla on vallihaudassa kontre-eskarpiin asti ulottuva poik-

kivalli. Vallihaudan reunassa menee katvetien poikki vanha, nurmettunut tie.
Eskarp on koilliskulmassa 2,7 m korkea vallihaudasta mitattuna. Keskellä olevan kulkuaukon ja luoteisbastionin välinen vallin keskiosa on sitä 1 m matalampi. Luoteisbastionin oikealla sivulla päävalli on keskiosaa 1 m korkeampi, mutta vallihaudan pohjan laskeutumisen vuoksi on eskarpin korkeus 3,2 m.
Länsi-etelä-ja itäsivuilla on eskarp 4 m korkea.
Luoteisbastionissa on ampumasektoreita: 1 oikeassa kyljessä ja siivessä. Bastionin kärjessä on kuoppa. Sen vierellä on ollut sektori tai syvennys on syntynyt samalla kuin suurempi kuoppakin. Kärjen vasemmalla puolella on vallin poikki menevän polun uoma syöpynyt vallinharjaan, paikalla on voinut olla myös sektori. Lounaisbastionin kärjestä palokunnantalolle menevä polku on syöpynyt vallin harjaan ja eskarpiin, eikä selviä onko kärjestä ollut sektori. Bastionin vasemmalla sivulla on vallinharjalla kuoppa. Kaakkoisbastionin oikealla sivulla on kyljessä on vallinharja madaltunut tai siitä on viety maata pois, siksi ei sektoreita ole näkyvissä.

~~5/3~~

Bastionissa on ollut sen vasemmalla sivulla ruutikellari. Kun se on ulottunut vallin sisälle, on sen sortuessa runtasuojan maa vyörynyt oikeassa siivessä ja kyljessä sekä vasemmalla sivulla
kuva 16 sektori. Rintasuoja on ampumakorokkeiden kohdalla 1,3-1,5 m korkea paitsi eteläsivulla (bastionia lukuunottamatta), jossa se on vain 1 m korkea. Itäsivun keskiosassa, jossa ampumakoroketta ei ole, on vallin sisäsivun korkeus 3 m. Koillisbastionin ampumakoroke on 0,8 m korkea ja kärjessä on lisäksi parikymmentä cm korkea lisäkoroke. Pohjoissivun koroke on 0,5 m korkea, länsisivun 0,3m korkea ja eteläsivun 1 m korkea. Kaikille ampumakorokkeille luoteisbastionia lukuunottamatta on tehty aparellit. Lounais-ja luoteisbastionien oikeassa sisäkulmassa on 2 m pitkä poikkivalli. Pohjoissivun kulkuaukko on sortunut v:n muotoiseksi, yläosasta se on 6 m leveä. Aukon takana, linnoituksen sisäpuolella on 1 m korkea poikkivalli, jonka molemmin puolin pääsee kulkemaan. Kaakkoisbastionissa on 6 x 8 m suuruinen, 2 m syvä kuoppa. Paikalla ollut noin 60-v. mies kertoi siitä hänen lapsuudessaan löytyneen tiilenpaloja. Tämä lienee ruutikellarin paikka. Kuoppa ulottuu aivan itäsivun vallin keskelle. Etelä-ja länsisivulla on kuopan reunalla matala valli. Kuopan pohjoissivu on loiva ajon helpottamiseksi. Luoteisbastionin ampumakorokkeella näyttää olleen

3 x 4 m suuruinen rakennus jätteistä päätellen. Korkean heinikon vuoksi ei linnakkeen sisäpuolella ole rakennusten jätteitä nähtävissä. Alue näyttää myös jolloinkin olleen viljelyksellä.

Kuva 17 Itäsivulla on vallihaudassa vallin sisäkulmassa kaivo. Se on kooltaan 2x3 m ja tehty osaksi poraamalla kallioon osaksi on seinät tuettu tukimuurilla.

Linnakkeita yhdistävä katvetie on harjanteen länsireunassa. Länsipuolella maa viettää loivasti poispäin, itäsivulla on harjanteen tasainen laki,pohjoispäässä sen korkeimmat kohdat ovat luiskareunaa ylempänä.

Katvetien eteläpäässä on länsipuolella peltoa, itäpuolella pihamaa, katvetien pohjoispää on metsän keskellä.

Kaivannon molemmin puolin on 10 m leveät luiskat. Eteläpäässä luiskat ovat loivat, pohjoispäässä ne on jyrkän nousun vuoksi tehty jyrkemmiksi.

Katvetien pohjoispuoliskon luiskat näyttävät ainakin oskasi rakennetun kuljettamalla maa muualta.

Kuva 18 Katvetie on 1-1,5 m syvä ja 7 m leveä. Sen itäsivulla on lähes koko matkan 1 m leveä ja 0,3 m korkea ampumakoroke. Länsisivulla banketti on selvästi näkyvissä vain yhdessä kohdassa, jossa se on samanlainen kuin itäsivullakin.

Katvetielle on sen pohjoispuoliskossa tehty neljä poikkivallia. Pohjoisin on korkein, 1,8 m korkea, etelään päin vallit tulevat matalammiksi: eteläisin on 1,3 m korkea. Poikkivallien ohitse pääsee niiden molemmista päistä 2-3 m leveitä hautoja myöten. Poikkivallien eteläpuolella on katvetien molemmille sivuille, vastakkain tehty kulmalinnakkeet.

Aivan katvetien eteläpäässä kulkee sen poikki nurmettunut tie, itäpuolella olevaan taloon.

Katvetien pohjoispäässä on sen itäreunaan tehty ajotie alas hautaan. Kartanon omistajan kerrotaan ajaneen siitä ja katvetietä myöten ylös linnakkeeseen, jossa hänellä oli huvimaja.

Pohjoislinnake on rakennettu alkujaan luultavasti lähes paljaalle kallion laelle, tuomalla maa muualta. Kallion lähes tasainen päällys ulottuu kaikilla muilla paitsi eteläsivulla muutamia metrejä vallin etupuolelle. Eteläsivulla mäki jatkuu tasaisesti laskevana harjanteena etelälinnakkeeseen asti, muilla sivuilla mäen laen katkaisee muutaman metrin korkuinen kallio tai maajyrkänne. Linnakkeen koillispuolella olevasta suunnilleen samankorkuisesta mäestä sen erottaa notkelma.

kuva 29

Vallit on rakennettu maasta. Maata on vyörynyt vallin juurelle siinä määrin, että vain tukimuurien ylimpiä kiviä näkyy 0,5-0,7m

korkeudella vallin juuresta. Miten eheät tukimuurit ovat, ei voi päätellä, koska ne suurimmaksi osaksi ovat maan sisällä.

kuva 19

Eskarp on 1,7-2,3 m korkea, vallinharja on 1,5 m leveä, ampumakorokkeiden kohdalla on rintasuoja 1,5 m korkea. Itäsivulla on 0,7 m korkea ampumakoroke, jolle vie aparelli eteläpäästä. Pohjoispäässä on 0,8 m korkea ampumakoroke, jonka reuna on niin loiva ettei aparellia ole. Sen kaakkoiskulmassa on pieni 0,3 m korkea ampumakoroke. Linnakkeen lounaissivulla on pitkä 0,6 m korkea ampumakoroke. Sen aparelli on eteläpäässä.

Lükkala eteläinen linnake (~~pää~~linnake)
pohjapiirros summittainen

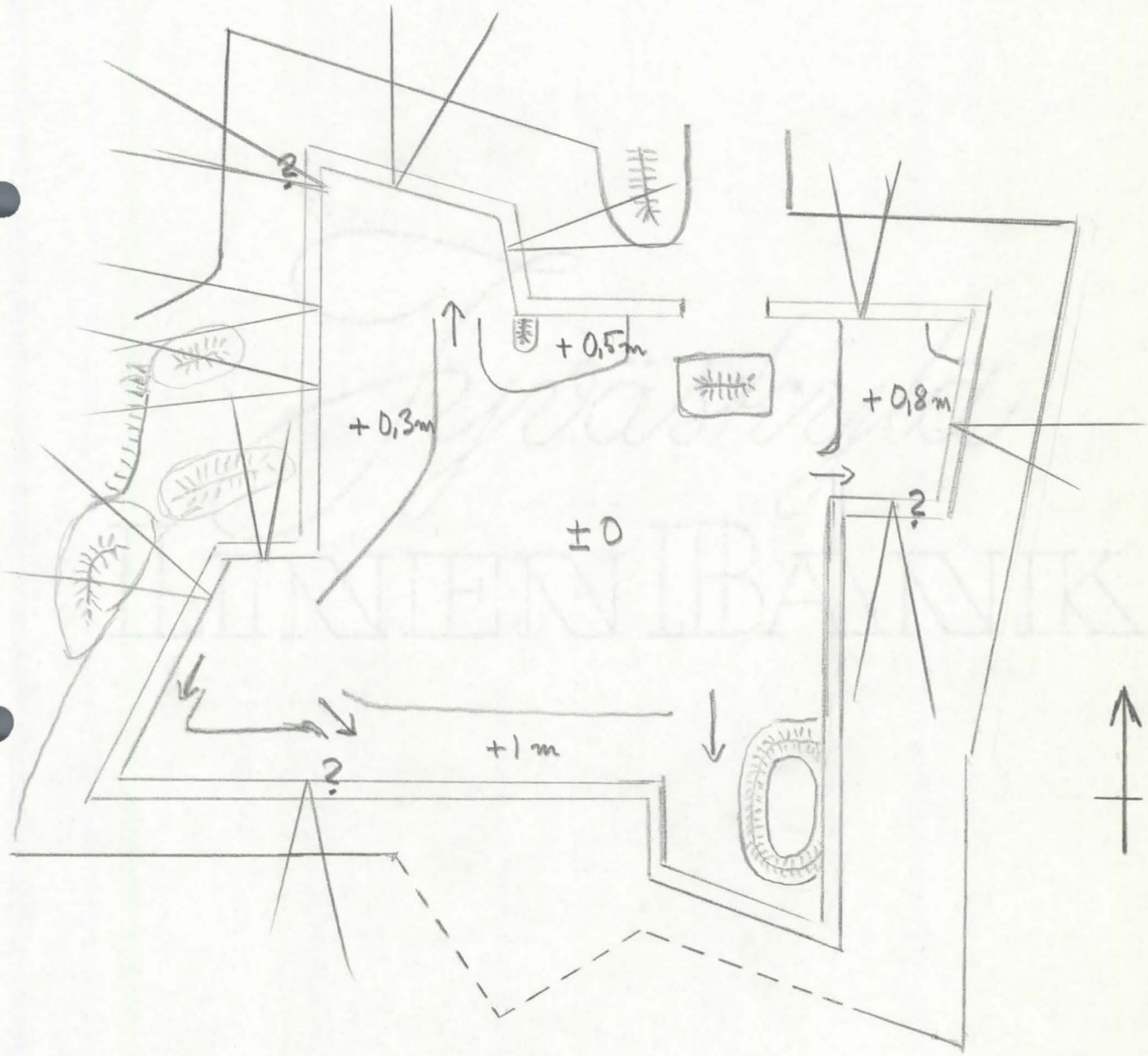

Liikkala, Pohjoislinnake
summittainen pohjapiirros

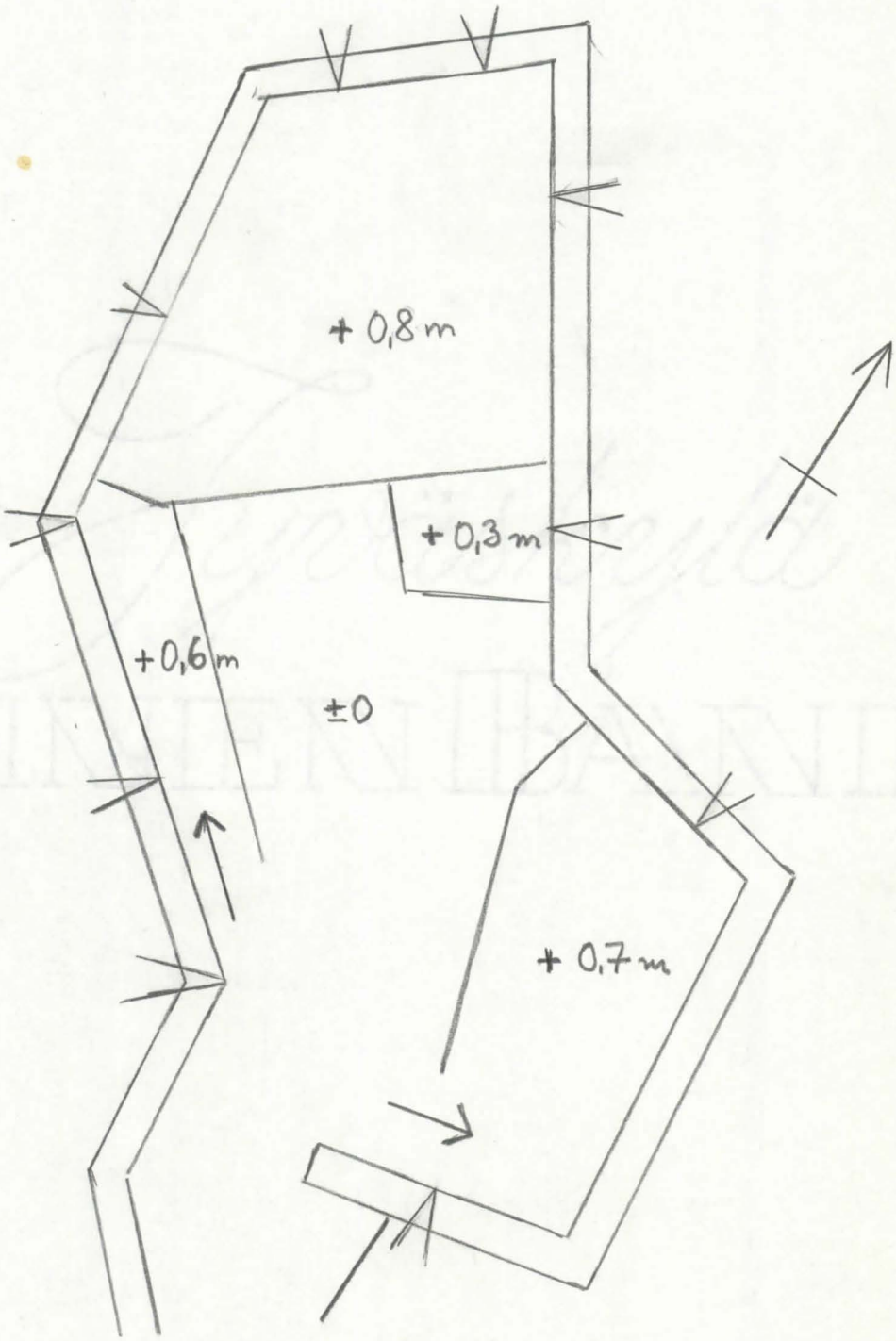

VALKEALA
inventoinut 1967 Tapani Ahvenisto
kertomukseen liittyy valokuvia sekä peruskarttoja 1:20 000

1. Patteri

Valkealan Alakylässä, Ristolan (8^{78}) maalla, omistaa Uuno Taiminen
peruskartta 3113 07 6748+ 800 m/480+400 m
valokuva n:o 7
KM Charta öfver Situationerne vid Wärrelä (1789-90). Venäläisten patteri n:o 9.

Rakennettu v.1790 estämään joen ylitystä.
Patteri on 50 m etäisyydellä Kymen rannasta, rannasta nousevan vierun yläpäässä. Pelkästä maasta rakennettu valli on suoran kulman muotoinen, vasen siipi 8 m pitkä ja oikea siipi 12 m pitkä. Valli on 4 m leveä ja 1,5 m korkea paitsi itäpäässä, jossa se on vain 2 m leveä. Vallin lounaiskulmassa on ampumakulma. Vallin edessä on 1-2 m leveä ja 0,3 m syvä kaivanto, joka eteläsivulta jatkuu patterin taakse.

2. Hävinnyt patteri

Valkealan Alakylässä, Ristolan (8^{78}) maalla
peruskartta 3113 07 6748+300 m/ 481+ 100 m
KM Charta öfver Situationerne vid Wärrelä (1789-90).Venäläisten patteri n:o 8

3. Maantie ja lauttapaikka

Valkealan Alakylässä ja Elimäen Vilppulassa
3113 07 6747+900 m/482, 6747+500 m/481+840 m, 6747+680m/481+840 m
valokuvat n:o 8,9
Charta öfver Situationerne vid Wärrelä....(1790)KM
Talvi Veikko, Kouvolan historia, s.66-68

1810-l. lähtien kulki Loviisan-Lappeenrannan valtatie Vilppulan ja Alakylän kautta. Silloin korjattiin nimittäin vanha Alakylän kylätie valtatieksi. Kymijoki ylitettiin lautalla. Tie on ollut käytössä 1930-l. asti. Tie kulkee Tommolan ja Kosolan talojen vierestä ja Elimäen puoleinen lauttaranta on Valkealan puoleista

katsottuna ylävirran puolella. Tie on edelleen kunnossa ja on jonkinverran nurmettunut.

4. Hävinnyt patteri

Valkealan Alakylässä,
peruskartta 3113 07 6747+900 m/482+150 m
Charta öfver Situationerne vid Wärrelä....(1790)KM

Venäläisten patteri n:o 7, joka rakennettiin v. 1790 estämään joen ylitystä.

5. Sotatie

Valkealan Alakylässä ja Elimäen Tolkkilassa.
peruskartta 3113 07 6746+420 m/482+120 m, 6747+920 m/482+960 m
6749+200 m/482+650 m
valokuvat 10,11,12
Voionmaan inv.kert.kohta 10
Talvi, Kouvolan historia s.69-70

Rakennettu Itämaisen sodan aikana? Joen ylitse vei sodan aikana uiva silta.
Elimäen puolella on tie joen rantaan asti hyvässä kunnossa. Valkealan puolella on Alakylän-Mäkikylän tien ja Kymen välinen osa jäänyt rakennusten alle suurimmaksi osaksi.
Joen molemmin puolin on veteen tehty lyhyt tiepenger, jonka ympärillä on yhden hirsikerran korkuiset arkun jätteet. Arkun tekoaika on tuntematon.

6. Hävinnyt patteri

Valkealan Mäkikylässä, Huovilan (5^{28}) ja Masalan (5^{49}) maalla
peruskartta 3113 07 48/83 6748/483+350 m
Charta öfver situationerne vid Wärrelä....(1790), venäläisten patteri n:o 6.

7. Patterin jäännökset

Valkealan Mäkikylässä, Ylätalon (2^{77}) maalla, omist.Martti Haimi
peruskartta 3113 07 6747+800m/483+520 m
Charta öfver Situationerne vid Wärrelä....(1790) KM

Venäläisten patteri n:o 5, rakennettu v.1789. Kymijoen ja puron välisessä niemessä, korkeimmalla kohdalla 40 m kärjestä on ollut

puoliympyrän muotoinen etelään suunnattu valli. Sen itä-ja länsipäästä on jäljellä kapea, noin 5 m pitkä, etusivulta metrin korkuinen terassi. Vallin sisäpuolelta on kuoppaisuudesta päätellen kuljetettu maata pois. Rintasuoja on luultavasti tuhoutunut samalla tavoin. Vallia tehtäessä on sen eteen syntynyt matala hauta tai terassi, joka on vieläkin näkyvissä koko pituudeltaan (40 m).

8. Hävinnyt patteri

Valkealan Mäkikylässä, tilan rek.n:o 2^{65} maalla
peruskartta 3113 07 47/83
Charta öfver Situationerne vid Wärrelä....(1790), venäläisten patteri n:o 4, rakennettu v. 1789.

9. Patterin jäännökset

Valkealan Mäkikylässä, Imprehtilän ja Loikalan (13^{35}) maalla, edellisen omistaa Arvo Isohaka, jälk. Matti Loikalan perikunta.
peruskartta 3113 07 6747+780 m/484+100 m
Charta öfver Situationerne vid Wärrelä....(1790), venäläisten patteri n:o 3 , rakennettu v. 1789

Kallioisen mäen laella on ollut lähes puoliympyrän muotoinen etelään suunnattu patteri. Nykyisin siitä on jäljellä 1-1,5 m korkea terassi. Rintasuoja on tuhoutunut, kun sen maata on käytetty perunakellarin rakentamiseen ja viime sotien aikana kellarin kohdalla olleiden valonheittäjien suojaamiseen.

Utin linnoituksen inventointikertomus

Inventoinnin suorittanut kesällä 1966
Tapani Ahvenisto

Liitteenä valokuvia 20 kpl

Linnoituksesta on tehty samanaikaisesti
mittauspiirustukset

Linnoituksen sijainti

Linnoitus on rakennettu harjulle. Sen varustukset katkaisevat harjun tasaisen päällyksen ja sitä pitkin kulkevat tiet ja ulottuvat jonkinverran rinnettä alas molemmin puolin. Harjulla kulkee maantie vanhassa paikassa linnoituksen pohjoispuolella, valtatie linnoituksen eteläpuolella ja jälkimmäisen oikaisu hiukan siitä pohjoiseen.

Muoto

Itä- ja länsisivulla bastionirintama. Kurtiinit ovat taitettuja, ja ne on suojattu itäsivulla kulmalinnakkeella ja länsisivulla raveliinilla ja kulmalinnakkeilla.

Pohjois- ja eteläsivulla on tenaljirintamat (Timčenko-Ruban pitää lähinnä tenaljirintamina).[1]

Puolibastionien ja kaponierien kärkeen on rakennettu bonnetti.

Ampumapenkereitä on vain itä- ja länsikurtiinissa ja vallin sisäkulmissa.

Katvetie puuttuu. Kulmalinnakkeissa on ampumapenkereet. Itä- ja länsisivulla on teiden suojaksi rakennettu vallihautaan molemmin puolin luiskat.

Varsinaisen linnoituksen pohjois-ja eteläpuolelle on rakennettu linnakkeet ja patterit, jotka on yhdistetty linnoitukseen katveteillä. Katvetiet on varustettu poikkivalleilla ja luultavasti myös ampumapenkereillä. Katvetien molemmin puolin on ollut luiska.

Kiveä on käytetty vain eskarpeissa. Vallihaudassa on ollut paaluvarustus.

Keskiosasta käytän nimitystä kaponieri (koska se funktioltaan vastaa sitä) ja päistä nimitystä kurtiinit, jotta saataisiin lyhyet nimitykset.

Päävalli

Eskarp lienee ollut n. 8 jalkaa korkea. Sen nykyinen korkeus vaihtelee 2-2,4 m. Muuri on tehty luonnonkivistä hiukan viettäväksi, ja se on ilman räystäslistaa.

kuvat 1-6 Muuri on pullistunut kautta linjan. Itäsivulla on seuraavat sortumat ja korjaukset oikealta vasemmalle: korjattu oikean bastionin kärki 1x1 m, siiven ja kyljen välinen kulma, kyljessä 2 m leveältä, ja oikeassa kurtiinissa 2 m leveältä; oikean kurtiinin vasen pää sortunut 7 m leveältä; vasemmasta kurtiinista korjattu noin puolet ja vasemmasta bastionista kyljen ja siiven välinen kulma; siivessä sortumat 1x5 m , 1x4 m ja 1x2 m bastionin kärjestä sortunut 1x4 m.

kuva 7 Eteläsivulla (vasemmalta oikealle) : korjattu vasemman kurtiinin kärki 1x1 m ; sortunut vasemmassa kurtiinissa 1x2 m , 1x4 m, 1x1,5 m;,korjattu kaponierin vasemmalla sivulla 1x1 m, 0,5x1 m ja kärjen yläosa ja oikealla sivulla 1 x 2 m ; oikeassa kurtiinissa korjattu kärki 2 m leveältä.

kuvat 8 - 14 Länsisivulla (vasemmalta oikealle) : korjattu bastionin kärki, ja siivessä 1 x 3 m ja 1 x 2 m ; korjattu vasemmassa kurtiinissa 1 x 2 m, 1x 2 m ja 2 x 1 m ; korjattu oikeassa kurtiinissa 1 x 1 m oikeassa bastionissa korjattu kyljen ja siiven välistä kulmaa 2 m molemmin puolin, siivessä sortuma 1x 2 m, kärjen yläosa korjattu.

Pohjoissivulla (vasemmalta oikealle) : vasemman kurtiinin kärki korjattu yläosasta; kaponierin vasemmalla sivulla 1 x 2,5 m sortuma, kaponierin kärki sortunut yläosasta 1 m molemmin puolin, oikealla sivulla 1 x 1 m, 1 x 1 m ja 1 x 1 m sortumat;

oikeassa kurtiinissa on sortunut 1x 2 m , kolmessa kohdassa 1 x 1 m ja kärjessä 1 m korkuiselta 1,5 m molemmin puolin.

Bonettien kohdalla on maavalli eskarpin päällä 1,8 - 2 m korkea, bonettien väleissä 1,4 m korkea.
Boneteissa on 1 - 1,2 m korkea rintasuoja ja niiden molemmilla sivuilla suojavallit (pituus 3 - 4 m, korkeus 0,6 - 0,9 m)
Koillisbastionista suojavallit puuttuvat, samoin kaakkois- ja luoteisbastioneista vasemmanpuoleinen suojavalli. Ne ovat uskottavasti tuhoutuneet myöhemmin.
Bonettien takarinne on 1,2 - 1,5 m (3 - 4 jalkaa) korkea maapenkka, jonka päälle nousee keskeltä tie.
Rintasuojan päältä sortunut maa on peittänyt banketit, niin että vallin takasivu on 1,8 - 2 m korkea yhtenäinen rinne.
Banketit erottuvat heikosti:eteläisen kaponierin oikeassa sisäkulmassa (banketti 50 cm, rintasuoja 1,5 m korkea), pohjoiskaponierin vasemmassa sisäkulmassa (mitat samat) ja länsisivun kurtiinissa kaksi päällekkäistä bankettia (korkeus 40 cm ja 40 cm, rintasuoja 1 m korkea)
Hiekkamaasta rakennetun vallin päällys on sortunut pyöreäksi harjanteeksi. Itäsivulla on kurtiinin oikeassa puoliskossa tehty vallin päälle useita matalia kuoppia. Oikeanpuoleisen bastionin päältä on kärjestä kuljetettu pois tai sortunut maata n. 30 cm korkuiselta. Eteläsivulla on vallin etusivulle tukimuuririn sortuman kohdalla uurtunut matalaan polku. Kaponierin kärjen vasemmalla puolella on rintasuojasta luotu maata katvetielle 0,5 m syvyiseltä ja 4 m leveydeltä. Kaponierin kärjessä on rintasuojan päältä kaivettu maata, niin että se on jonkinverran muuttanut muotoaan. Länsisivulla on vasemman bastionin kyljessä tehty vallin sisäsivuun 2 m syvä ja 4 m leveä leikkaus. Oikean bastionin siivessä on rintasuoja tuhoutunut 4 m leveältä, luulta-

vasti on sillä kohdalla ollut silta vallihaudan ylitse. Bastionin kärjessä on vallin päältä kaivettu maata ja se on tullut kuoppaiseksi. Pohjoissivulla on kaponierin bonettiin kaivettu 1 m syvä phjaltaan 2 x 3 m kuoppa ja luotu maata kaikille puolille, myös rintasuojan päälle. Bastionissa on rintasuojaan tehty bonetin kohdalla 3 m leveä aukko tietä varten.

Linnoituksen sisäpuolella on epäselviä jälkiä rakennusten pohjista ja kolme suurenpuoleista kuoppaa, ruutikellarin tms. paikalla.

kuvat 14 - 18

Raveliinin tukimuuri on 2 - 2,3 m korkea. Vasemmassa siivessä on sortunut vasen kulma ja keskeltä n. 8 m leveydeltä. Raveliinin kärjessä on tukimuuri sortunut metrin korkeudelle ja siiven oikeassa kulmassa samanverran.

Vallin maaosa on 1,2 m korkea. Rintasuojan harja on pyöristynyt ja tukimuurin sortumakohdissa maata on vyörynyt alas melkoisesti. Mikäli bankettia on ollutkaan, se on täyttynyt, niinettä rintasuoja jatkuu yhtäjaksoisena katvetiehen asti.

Raveliinin takarinne on n. 2 m korkea jyrkkä maavieru.

Raveliiniin vievän tien molemmille puolille on tehty vallihauttaan suojavallit (korkeus n. 1 m), joiden ulkosivu on hyvin loiva.

Raveliinin kärjessä on rintasuojaan puhkaistu tie,

Kontre-eskarp on 2 - 2,5 m korkea ja ilman tukimuuria. Luiskan harja on n. 0,5 m ympäröivää maastoa korkeammalla.

kuva 19

Raveliinin molemmin puolin on kontre-eskarpiin tehty kulmalinnakkeet. Niistä oikeanpuoleisessa on 1 m korkea banketti ja 1,2 m korkea rintasuoja, vasemmanpuoleisessa ne ovat melkoisesti sortuneet.

Länsisivulla on ollut kulmalinnake, jonka toisen sivun läpi tie on kulkenut. Siitä on viety pois maata, niin että banketti on näkyvissä vain oikeassa kulmassa (tehty kahtena portaana kork. 0,5 m alempi ja ylempi sen päällä 0,5 m korkea). Rintasuoja on tuhoutunut melkein kokonaan. Kulmalinnakkeen oikealla puolella on samanlainen suojavalli vallihaudassa kuin raveliiniin vievän tien molemmin puolin, vasemmanpuoleinen suojavalli näyttää jääneen tien alle.

Pohjoisenpuoleinen puolustushauta

Tien eteläpuolella hauta on 1,5 - 1,8 m syvä, 6 - 7 m leveä ja tasapohjainen ja ilman tukimuureja. Sen molemmilla sivuilla on noin 30 cm korkeat banketit tai seinien sortumisesta syntyneet penkereet. Vähän ennen tietä haudassa on 1 m korkea poikkivalli, jonka molemmin puolin hauta on laajennettu kulkuteiksi.

Tien pohjoispuolella hauta on 1,8 m syvä. Sen pohjalla on pitkin itäsivua 30-80 cm korkea, leveä penger, joka mahdollisesti on tehty myöhemmin sotaharjoituksissa tms. Haudan molemmin puolin on 1 - 1,5 m korkea luiska. - Puolustushaudan seinämiin ja luiskiin on pitkin matkaa kaivettu myöhemmin hautoja ja syntynyt polkuja.

Haudan pohjoispäässä olevaan varustukseen on rintasuojan kohdalle kaivettu ampumahauta, jolloin maata on mätetty rintasuojan päälle ja banketille (kork. nykyisin 1,2 m, rintasuoja 0,7 m korkea). Lisäksi on varustuksen oikeaan kylkeen puhkastu tie.

Etelänpuoleinen puolustushauta

kuva 20 Hauta on pikatiehen asti 1,5 - 1,8 m syvä. Sen itäsivulla on samanlainen penkere kuin pohjoispuolisessakin haudassa, ja se on ilman luiskia. Seinämiin on myöhemmin kaiveltu asemia.

Pikatien ja vanhan valtatien välinen hauta on samanlainen kuin alkuosakin lukuunottamatta noin 30 m pituista pätkää eteläpäässä, jossa on molemmin puolin 0,5 m korkeat luiskat.

Vanhan valtatien eteläpuolella on haudassa yksi poikkivalli ennen hevosenkengän muotoista varustusta ja vanha, kapea tie kulkee haudan poikki. Haudan molemmilla sivuilla 30 cm korkea penger, joka on syntynyt joko seinämistä vyöryneestä maasta tai on alkuperäinen banketti. Rintasuoja 1,3 m korkea; luiskat molemmin puolin, korkeus noin 1 m.

Hevosenkengän muotoisessa varustuksessa on 30 cm korkea banketti ja 1,2 m korkea rintasuoja sekä haudasta mitattuna 2 m korkea, kaarenmuotoinen selkävalli. Varustuksen päitä yhdistää selkävallin läpi kulkeva tie. Selkävalliin on myöhemmin kaivettu hautoja ja asemia.

Varustuksen eteläpuolella rintasuojat ovat 1,8 m korkeat, mutta tulevat eteläänpäin matalammiksi (kork. 0,8 m). Molemmin puolin on 1 m korkeat luiskat. Hauta on melkoisesti sortunut ja sen poikki on kaivettu ampumahauta.

Haudan eteläpäässä olleeseen, suorakaiteen muotoiseen varustukseen on tehty betoninen suoja ja täytetty sisäpuoli maalla. On epävarmaa, ovatko edes rintasuojien päällykset ja luiskat alkuperäisiä vai "restauroituja".

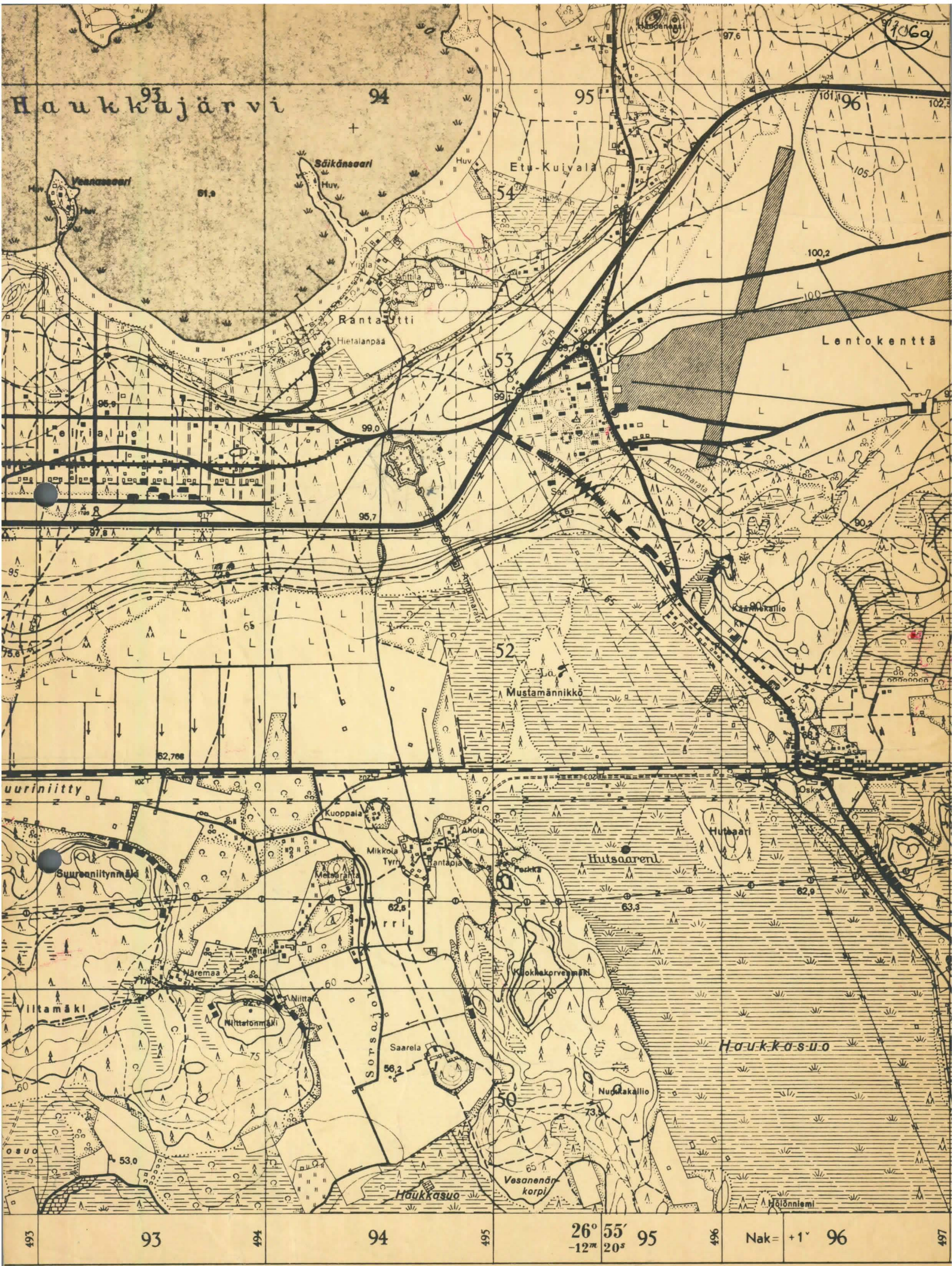

Mitattu v. 1946. Karttarunkona ilmakuvakartta, kuvaus vuodelta 1941.

Valkeala: Uttin linnoitus

Selitys:

neg.89743: 1-26 Kymenlaakson inventointi v.1967 (Tapani Ahvenisto)

Kuusankoski

1. Kuusankoski, Keltti, hautauspaikka Taavilan ja Peltosen maalla. Kuvattu etelästä. (inv.kert.n:o 1).

2. Kuusankoski, Ruotsulan redutti, vallin lounaiskulma lounaasta. (inv.kert.n:o 8)

Elimäki

3. Elimäki, Värälä, Sikomäen vallitus v.1790 (inv.kert.n:o 12)

4. Elimäki, Värälä, Rauhankivi Sikomäellä (Inv.kert.n:o 13)

5. Elimäki, Värälä, kenttälinnoituksen pellolla oleva osa (inv. kert.n:o 15)

Anjala

6. Anjala, kirkonkylä, varustuksen jäännökset Sirolan maalla. Kuvattu lännestä (inv.kert.n:o 7).

Valkeala

7. Valkeala, Alakylä, venäläisten varustus v:lta 1790 Ristolan maalla. Kuvattu etelästä. (inv.kert.n:o 1)

8. Elimäki, Vilppula, entinen Loviisan-Lappeenrannan valtatie. Lauttauspaikka. Kuvattu Valkealan puolelta. (inv.kert.n:o 3)

9. Sama. Lauttauspaikka Valkealan puolella. Kuvattu pohjoisesta.

10. Valkeala, Alakylä, sotatie Markkulasta pohjoiseen. (inv.kert. n:o 5).

11. Sotatie Valkealan Alakylässä. Kuvattu Kymen rannasta. (inv. kert.n:o 11).

12. Sama, Elimäen Tolkkilassa. Kuvattu Korian-Anjalan tieltä.

Sippola

13. Sippola, Liikkala, kasarmien pohjia Oja-Huovilan maalla, valtatien itäpuolella. Kuvattu kaakosta. (inv.kert.n:o 3)

14. Sippola, Liikkala, kasarmien pohjia Oja-Huovilan kohdalla tien länsipuolella. Kuvattu kaakosta. (inv.kert.n:o 3)

15. Sippola, Liikkalan linnoitus, eteläinen vallihauta. Kuvattu länsipäästä. (inv.kert.n:o 5)

16. Sama. Eteläsivun vallikäytävä ja rintasuoja. Kuvattu lännestä. (inv.kert.n:o 5)

17. Sama. Kaivo itäsivun vallihaudassa. (inv.kert.n:o 5)

18. Sama. Linnakkeita yhdistävän katvetien eteläpää. Kuvattu etelästä.

19. Sama. Pohjoislinnakkeen eteläsivu sisäpuolelta.

20. Sama. Pohjoislinnakkeen länsisivu etelästä.

Kymi

21. Tyllikivi Kymin Hurukselassa. (inv.kert.n:o 1)

Kotka

22. Kotka, Kyminlinna, kirkon muistokivi (inv.kert.n:o 1)

23. Kotka, Hovinsaari, ilmatorjuntasuoja v:lta 1939-40 Soravuorella. (inv.kert.n:o 7)

24. Kotka, Hovinsaari, hauta Sokeritehtaan alueella (inv.kert.n:o 9)

25. Kotka, Öljysatama, valli Shell Oy:n alueella, länsipää (inv. kert.n:o 10).

26. Sama. Länsipää.

Reg.89744:
1-22

Kyminlinna, inventointi v.1966 (Tapani Ahvenisto)

1. Portti sivulla 3 linnoituksen sisäpuolelta.

2. Poternin ulkopää sivulla 3

3. Poternin sisäpää sivulla 3

4. Poternin ja suojakäytävän suu vallin ulkopuolella, sivu 2.

5. Poternin suu vallin ulkopuolelta, sivu 2.

6. Poterni vallin sisäpuolelta, sivu 2.

7. Poterni vallin sisäpuolelta, sivu 2.

8. Kyminlinna, sivu 2, poternin sisäpää sisältä.

9. Valli poternistä oikealle, taustalla bastioni 3:n kylki.

10. Etuvalli 3:n bastionin päältä kuvattuna, sivu 2.

11. Raveliinin oikea siipi sisäpuolelta kärjestä kuvattuna, s.2.

12. Poternin ulkopää, sivu 1.

13. Poternin sisäseinää, sivu 1,

14. 5:n polygonin kurtiinia kaponierista oikealle.

15. 5.polygoni, kaponierin kärki ja oikea siipi.

16. 22.kasematti ulkoa. Tämä on ainoa kohta, missä holvin pää on eheä. Holvien välissä näkyy vesikourun pää, 1.bastionin siipi, sivu 5.

17. 22.kasematti sisältä, sivu 5, 1.bastionin siipi.

18. Vallinsisäinen käytävä 1. bastionin siiven vasemmassa päässä

19. 1.bastionin siipi kasematti 13 ulkopää. Holvin ja seinän välissä 0,5 m leveä rako.

20. 1.bastionin siipi kasemattien 13-14 välisen seinän ulkopää.

21. 5. polygoni, portti linnoituksen ulkopuolelta.

22. 5. polygoni, portin vasenta seinää.

neg.n:o 89746 Pyhtää, inventointi v.1968 (Tapani Ahvenisto)
1-7

1. Pyhtää, Hirvikoski, ryssänuunin jäännökset Munasuon laidassa (inv.kert.n:o 10)

2. Sama

3. Sama

4. Pyhtää, Rukan sulku, alempi sulkuportti (inv.ker.n:o 17)

5. Sama, sulkukammion seinää

6. Sama, näkymä sululta ylävirtaan.

7. Sama, sulun vierellä oleva pato.

neg. 89758
1-3

Savitaipale, inventointi 1967 (Tapani Ahvenisto)

1. Savitaipale, Koskeinkylä, varustuksen jäännökset Sulun talosta lounaaseen. Itävallin jäännökset pohjoispäästä.

2. Savitaipale, Ratasalo, kenttävarustuksen jäännökset Salmelan talosta etelään.

3. Savitaipale, Ratasalo, tulisija Salmelan talosta etelään olevan kenttävarustuksen vierellä.

neg. 89745: 1-23

Savitaipale, Kärnäkosken linnoitus, inv. 1966 (Tapani Ahvenisto)

1. Linnoituksen lounaissivu, päävalli 2-23. Kuvattu pohjoisesta.

2. Sivu 4-23 ja raveliini A. Kuvattu vallilta 5-6.

3. Sivu 2-3 eskarp-muuri.

4. Raveliini A, oikea siipi. Kuvattu vallilta 2-1.

5. Sivu 3-6 sekä raveliini A. Kuvattu vallilta 2-1.

6. Päävalli 5-6 päältä. Kuvattu koillisesta.

7. Päävallin eskarp muuri 6-7.

8. Raveliini B:n oikea siipi kuvattuna päävalliltal

9. Raveliini B:n vasen siipi ja päällys. Kuvattu päävallilta.

10. Päävallin yli raveliiniin B menevä tie. Kuvattu linnakkeen pihalta.

11. Vallihauta päävallin 7-8 ja raveliinin B välissä. Kuvattu pohjoisesta.

12. Ajotie puolibastioniin 10-7. Kuvattu linnanpihalta.

13. Linnoituksen itäsivun päävalli ja vallihauta (etualalla kulmalinnake). Kuvattu etelästä.

14. Päätien kulku luiskan läpi kulmalinnakkeen oikeassa siivessä. Kuvattu kulmalinnakkeen sisältä.

15. Päätien kulkuaukko päävallissa. Kuvattu linnanpihalta.

16. Päätien kulkuaukko päävallissa. Kuvattu ulkopuolelta.

17. Pohjoispää vallilta 17-18. Vasemmalla valli 23-24, keskellä valli 22-23, oikealla valli 17-21.

18. Kuvattu kohdasta 23-24. Oikealla päävalli 17-18, takana valli 17-21, sen edessä valli 22-23.

19. Ruutikellarin paikka. Kuvattu pohjoisesta.

20. Päävalli, vallihauta ja etuvalli välillä 3-7. Kuvattu pohjoisesta.

21. Päävalli 3-9 ja linnanpiha. Kuvattu pohjoisesta.

22. Päävalli 8-11. Vasemmalla ruutikellarin suojavallin pää. Kuvattu pohjoisesta.

23. Päävalli 9-14. Edessä ruutikellarin paikka ja sen takana suojavalli. Kuvattu pohjoisesta.

neg.89751: 1-14 Ruotsinpyhtää, inv.1968 (Tapani Ahvenisto)

1. Ruotsinpyhtää, Tesjoki, Holmgårdin talosta länteen vievä silta (inv.kert.kohta 5)

2. Ruotsinpyhtää, Tesjoki, Holmgårdin talosta itään vievä osaksi sortunut silta (inv.jert.kohta 6) Kuvattu pohjoisesta.

3. Sama, kuvattu etelästä.

4. Ruotsinpyhtää, Kungshamn, kivikehä leiripaikalla Kungshamnista lounaaseen olevalla kalliolla (Kungshamn n:o 1) (inv.kert.kohta 19)

5. Ruotsinpyhtää, Vähäahvenkoski, redutti kuvattuna pohjoisesta, kuvassa koillissivu (inv.kert.kohta 23)

6. Ruotsinpyhtää, Vähäahvenkoski, suorakaiteenmuotoinen varustus kuvattuna kaakosta (inv.kert.kohta 24)

7. Sama, eteläkulman tukimuuria.

8. Sama, itäkulman tukimuuria.

9. Ruotsinpyhtää, Vähäahvenkoski, patteri hautausmaan pohjoispuolella, kuvattu koillisesta (inv.kert.kohta 35)

10. Sama, kuvattu koillisesta.

11. Ruotsinpyhtää, Petjärvi, Hindrik ja Christina af Forsellesin hautamuistomerkki (inv.kert.kohta 37)

12. Ruotsinpyhtää, Petjärvi, Hindrik ja Christina af Forsellesin hautamuistomerkki (inv.kert.kohta 37)

13. Ruotsinpyhtää, Vastila, Kärmeskallio. Tulisija.(inv.kert. kohta 48)

14. Sama.Tulisija.

neg.89752: 1-42 Ruotsinsalmen linnoituksen inventointi 1966 (Tapani Ahvenisto)

1. Redutti Kotka, koillissivun eskarp-muuria.

2. Patteri n:o 3, keskivallin vasen pää sisältä.

3. Patteri n:o 3, vasemman siiven oikea pää etupuolelta.

4. Fort Katarina, linnakkeen pohjoisosa, sivu 2

5. Fort Katarina, bastionin vasenta siipeä etupuolelta.

6. Fort Katarina, bastionin kärki.

7. KenttäpatteriPuistolassa.

8. Ruutikellari n:o 82 Puistolassa, lounaiskulma ja eteläsivu.

9. Ruutikellari n:o 82 Puistolassa, kaakkoisnurkka

10. Ruutikellari n:o 82 Puistolassa, länsisivu (keskellä tuuletusaukko.

11. Ruutikellari 83 Puistolassa, kaakkoiskulma ja itäsivu.

12. Ruutikellari Puistotien varrella.

13. Sama.

14. Majakka, länsiseinä ulkoa.

15. Majakan sisäseinää.

16. Majakka, eteläseinän aukko.

17. Fort Elisabeth,

18. Sama, valli n:o 2:n oikea puolisko.

19. Sama.

20. Sama valli n:o 6:n oikea siipi länsipäästä

21. Sama. betoninen tykkiasema vallien 4 ja 5 kulmassa.

22. Pieni Varissaari, patterin vasen nurkka, rintasuojan tukimuuri paljastunut.

23. Sama, patterin vasen nurkka ulkoa.

24. Fort Slava, ulkomuuri portista vasemmalle.

25. Sama, portista vasemmalle olevien kolmen kasematin ulkoseinä sisältä.

26. Sama, portista vasemmalle olevien kasemattien ulkomuuri sisältä.

27. Sama, 5:n ja 6:n kasematin ulkoseinää ulkoa.

28. Sama, vasemmalla 17:n kasematin oikea kulma, oikealla 15 kasematti.

29. 29. Pirköyri, patterin vasempaa siipeä sisältä.

30. Patteri n:o 8, oikean siiven rintatukimuuria.

31. Redutti Ruotsinsalmi, lounaisvallia ulkoa.

32. Sama, eteläsivun rintasuoja keskellä sivua.

33. Redutti Majasaari, itäsivun eskarp.

34. Sama, luiska lounaiskulmassa.

35. Majasaari, patteri 7:n sisäsivu.

36. Redutti Pitkäsalmi, päävallin kulkuaukon sortunutta tukimuuria.

37. Sama, alkuperäinen kulkuaukko, jota on laajennettu. Takana itäistä päävallia.

38. Sama, eteläsivun päävallia sisältä.

39. Sama, paljastunutta rintatukimuuria valliin avatusta kulkuaukosta oikealle.

40. Sama, eteläsivun sisältä, rintatukimuuri paljastunut.

41. Sama, pohjoissivun päävalliin avattu uusi kulkuaukko.

42. Fort Slava, portin kohdalle syntynyt aukko sisäpuolelta.

neg. 89764:
1-20

Utin linnoitus, inventointi 1966 (tapani Ahvenisto)

1. Itäsivu ja kulmalinnake ulkoa. Keskellä tie linnoitukseen.

2. Itäsivun oikea bastioni ja vallihauta sen kohdalla. Kuvattu sivun keskeltä.

3. Itäsivun oikean bastionin siipi. Kuvattu sivun keskeltä.

4. Itäsivun oikeanpuoleista kurtiinia. Eskarp-muuri.

5. Itäsivun oikean bastionin kylki.

6. Itäsivun vasemmanpuoleinen kurtiini ja bastioni sisältä. Kuvattu oikeanpuoleiselta kurtiinilta.

7. Eteläsivu, oikean bastionin kylki ja "kaponieri".

8. Lähsisivun päävalli ja vallihauta. Kuvattu sivun vasemmasta päästä.

9. Länsisivun vasen bastioni ja vallihauta. Kuvattu sivun keskeltä.

10. Länsisivun vasemman bastionin kylki.

11. Länsisivun vallissa oleva ajoaukko ulkoa.

12. Länsisivun valli linnoituksen sisäpuolelta eteläpäästä.

13. Länsisivun oikea kurtiini ja bastioni keskeltä kurtiinia.

14. Raveliinin takasivu ja vallihauta vasemmasta bastionista.

15. Raveliini vasemmasta bastionista kuvattuna.

16. Linnoituksesta raveliiniin vievä tie päävallin aukosta.

17. Raveliini päävallin vasemmasta päästä.

18. Länsisivun raveliinin vasen siipi ja vallihauta päävallilta.

19. Länsisivun kulmalinnake päävallin vasemmasta päästä.

20. Eteläisen katvetien pää ja linnoituksen "kaponierin" kärki.

~~Helsingin maalinnoitus, inventointi 1966~~
~~neg 89734:1-23~~

Kymenlaakson inventointi 1967
neg 89743:1-26

Kyminlinna, inventointi 1966
neg 89744:1-22

Savitaipale, Kärnäkosken linnoitus, inv.1966
neg 89745:1-23

Pyhtää, inventointi 1968
neg 89746:1-7

Ruotsinpyhtää, inventointi 1968
neg 89751:1-14

Ruotsinsalmen linnoituksen inventointi 1966
neg 89752:1-42

Savitaipale, inventointi 1967
neg 89758:1-3

Utin linnoitus, inventointi 1966
neg 89764:1-20

Tapani Ahvenisto

Kymenlaakson inventointi v.1967
(Tapani Ahvenisto)

1 Kuusankoski, Keltti, hautauspaikka Taavilan ja Peltosen maalla. Kuvattu etelästä
(inv.kert.n:o 1).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:1

2 Kuusankoski, Ruotsulan redutti, vallin lounaiskulma lounaasta
(inv.kert.n:o 8)
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:2

3 Elimäki, Värälä, Sikomäen vallitus vlta 1790
(inv.kert.n:o 12).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:3

4 Elimäki, Värälä, Rauhankivi Sikomäellä
(inv.kert.n:o 13).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:4

5 Elimäki, Värälä, kenttälinnoituksen pellolla oleva osa
(inv.kert.n:o 15).
valok. T.Ahvenisto/neg 98743:5

6 Anjala, kirkonkylä, varustuksen jäännökset Sirolan maalla. Kuvattu lännestä
(inv.kert.n:o 7).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:6

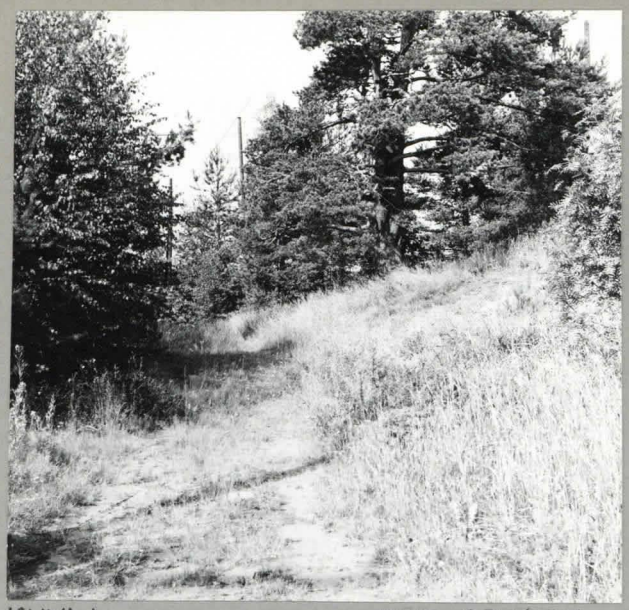

KUVA 1 NEG 89743:1

KUVA 2 NEG 89743:2

KUVA 3 NEG 89743:3

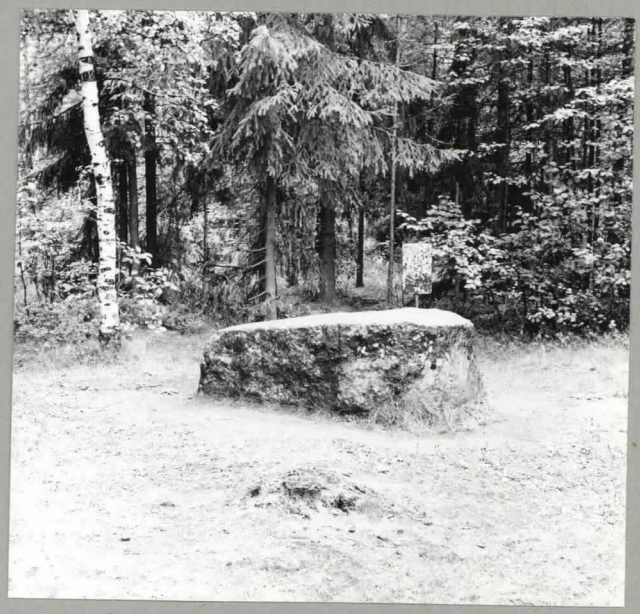

KUVA 4 NEG 89743:4

KUVA 5 NEG 89743:5

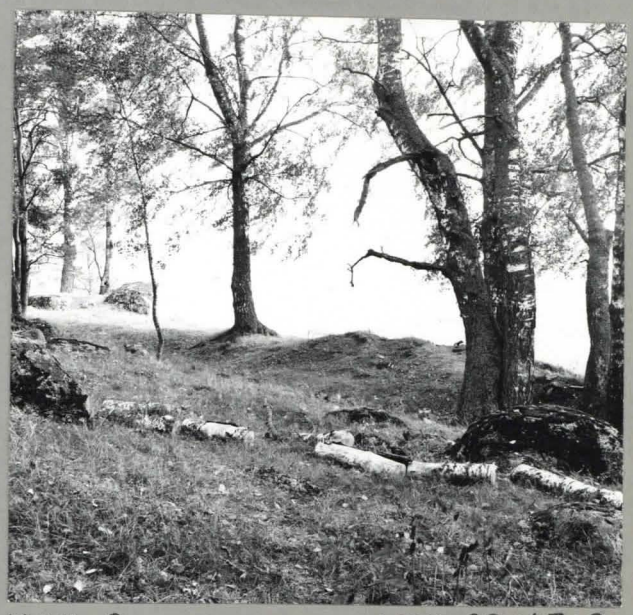

KUVA 6 NEG 89743:6

(Kymenlaakso ...)

7 Valkeala, Alakylä, venäläisten varustus vlta 1790 Ristolan maalla. Kuvattu etelästä (inv.kert.n:o 1)
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:7

8 Valkeala, Elimäki, Vilppula, entinen Loviisan-Lappeenrannan valtatie. Lauttauspaikka. Kuvattu Valkealan puolelta (inv.kert.n:o 3).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:8

9 Sama (kuva 8). Lauttauspaikka Valkealan puolella. Kuvattu pohjoisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:9

10 Valkeala, Alakylä, sotatie Markkulasta pohjoiseen (inv.kert.n:o 5).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:10

11 Valkeala, sotatie Alakylässä. Kuvattu Kymen rannasta (inv.kert.n:o 11).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:11

12 Sama (kuva 11). Elimäen Tolkkilassa. Kuvattu Korian-Anjalan tieltä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:12

KUVA 7 NEG 89743:7

KUVA 8 NEG 89743:8

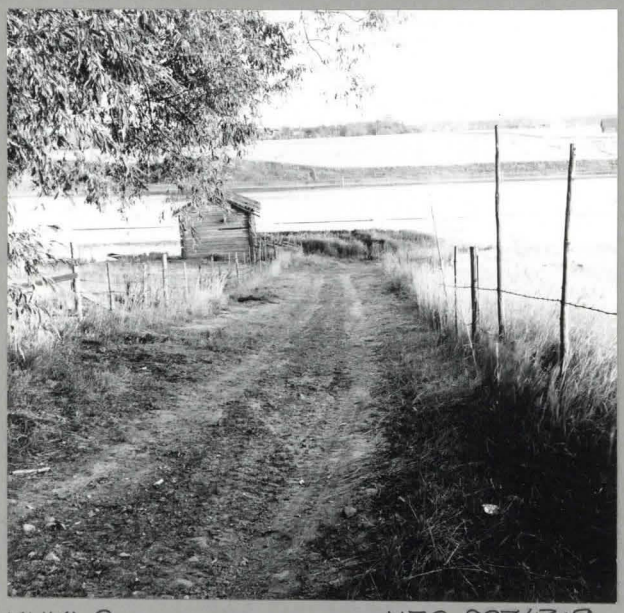

KUVA 9 NEG 89743:9

KUVA 10 NEG 89743:10

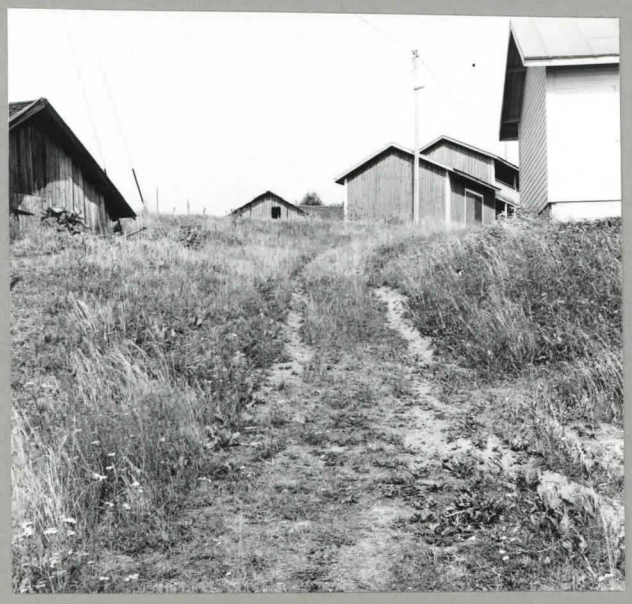

KUVA 11 NEG 89743:11

KUVA 12 NEG 89743:12

(Kymenlaakso ...)

13 Sippola, Liikkala, kasarmien pohjia Oja-Huovilan maalla, valtatien itäpuolella. Kuvattu kaakosta. (inv.kert.n:o 3).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:13

14 Sippola, Liikkala, kasarmien pohjia Oja-Huovilan kohdalla tien länsipuolella. Kuvattu kaakosta (inv.kert.n:o 3).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:14

15 Sippola, Liikkalan linnoitus, eteläinen vallihauta. Kuvattu länsipäästä
(inv.kert.n:o 5).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:15

16 Sama (kuva 15). Eteläsivun vallikäytävä ja rintasuoja. Kuvattu lännestä
(inv.kert.n:o 5).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:16

17 Sama (kuvat 15, 16). Kaivo itäsivun vallihaudassa
(inv.kert.n:o 5).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:17

18 Sama (kuvat 15,16,17). Linnakkeita yhdistävän katvetien eteläpää. kuvattu etelästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:18

KUVA 13 NEG 89743:13

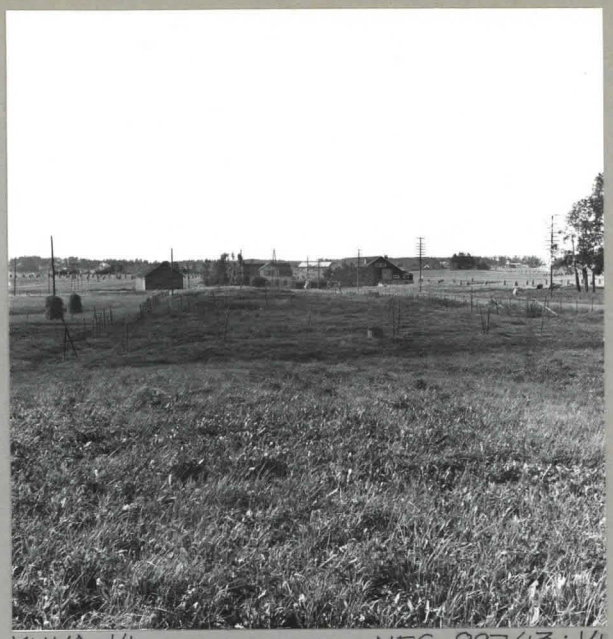

KUVA 14 NEG 89743:14

KUVA 15 NEG 89743:15

KUVA 16 NEG 89743:16

KUVA 17 NEG 89743:17

KUVA 18 NEG 89743:18

(Kymenlaakso ...)

19 Sippola, Liikkalan linnoitus.
Pohjoislinnakkeen eteläsivu sisäpuolelta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:19

20 Sama (kuva 19). Pohjoislinnakkeen länsisivu etelästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:20

21 Kymi, tyllikivi Kymin Hurukselassa
(inv.kert.n:o 1).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:21

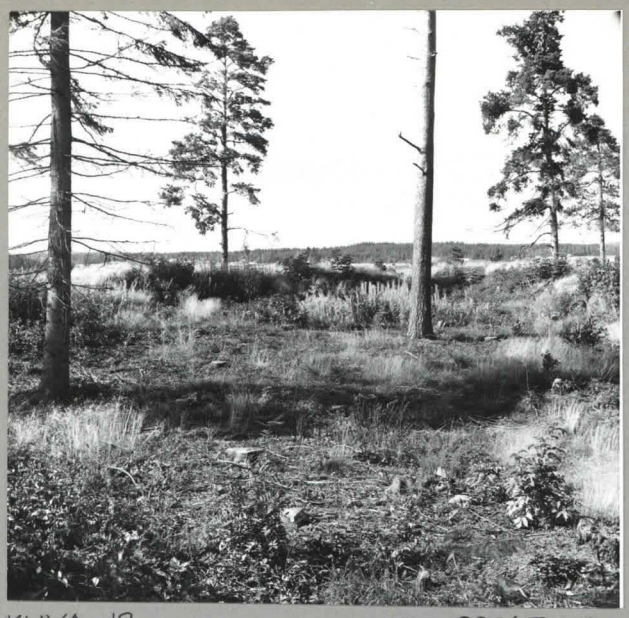

KUVA 19 NEG 89743:19

KUVA 20 NEG 89743:20

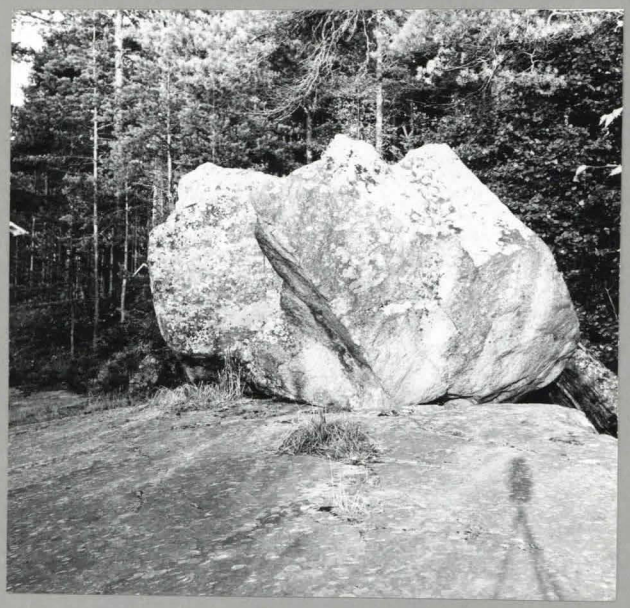

KUVA 21 NEG 89743:21

(Kymenlaakso ...)

22 Kotka, Kyminlinna, kirkon muistokivi
(inv.kert.n:o 1).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:22

23 Kotka, Hovinsaari, ilmatorjuntasuoja vlta 1939-40 Soravuorella
(inv.kert.n:o 7).
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:23

24 Kotka, Hovinsaari, hauta Sokeritehtaan alueella
(inv.kert.n:o 9).
valok. T. Ahvenisto/neg 89743:24

25 Kotka, Öljysatama, valli Shell Oy:n alueella, länsipää
(inv.kert.n:o 10).
valok.T.Ahvenisto/neg 89743:25

26 Sama (kuva 25). Länsipää.
valok. T.Ahvenisto/neg 89743:26

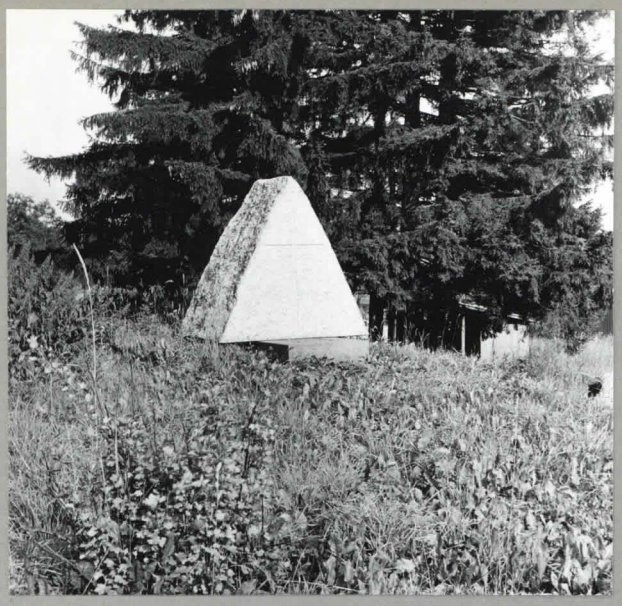

KUVA 22 NEG 89743:22

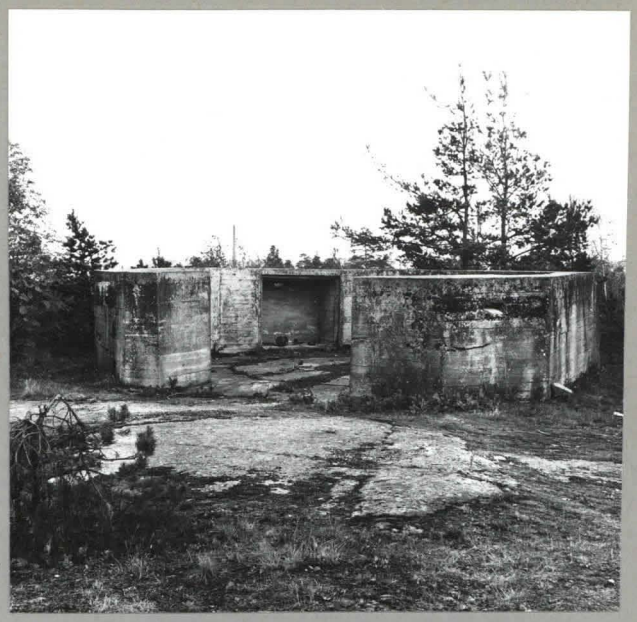

KUVA 23 NEG 89743:23

KUVA 24 NEG 89743:24

KUVA 25 NEG 89743:25

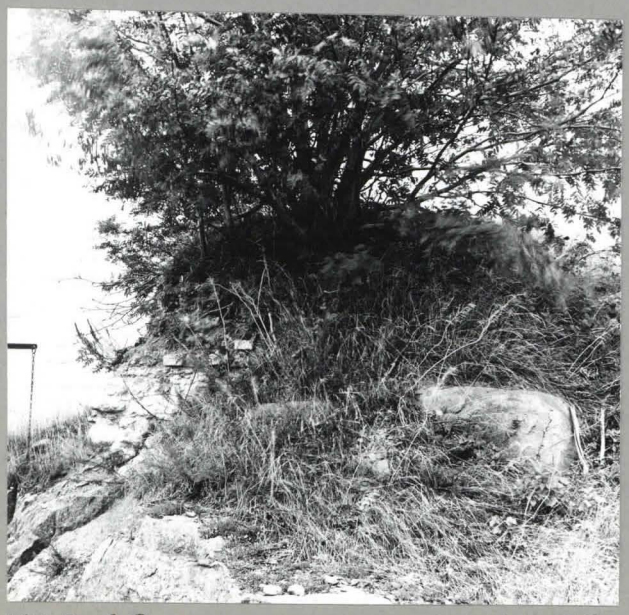

KUVA 26 NEG 89743:26

Kyminlinna, inventointi v.1966
(Tapani Ahvenisto)

1 Portti sivulla 3 linnoituksen sisäpuolelta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:1

2 Poternin ulkopää sivulla 3.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:2

3 Poternin sisäpää sivulla 3.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:3

4 Poternin ja suojakäytävän suu vallin ulkopuolella, sivu 2.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:4

5 Poternin suu vallin ulkopuolelta, sivu 2.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:5

6 Poterni vallin sisäpuolelta, sivu 2
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:6

KUVA 1 NEG 89744:1

KUVA 2 NEG 89744:2

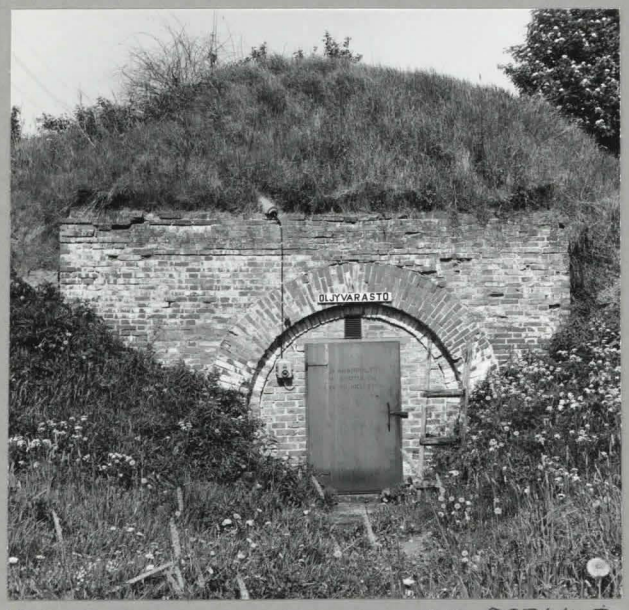

KUVA 3 NEG 89744:3

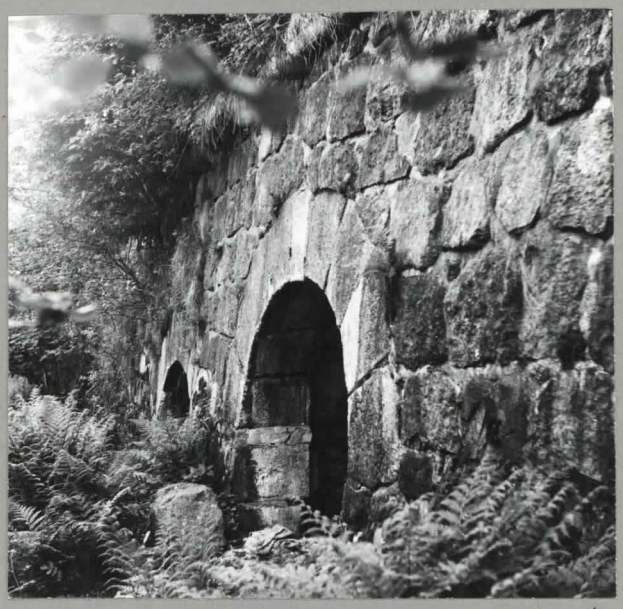

KUVA 4 NEG 89744:4

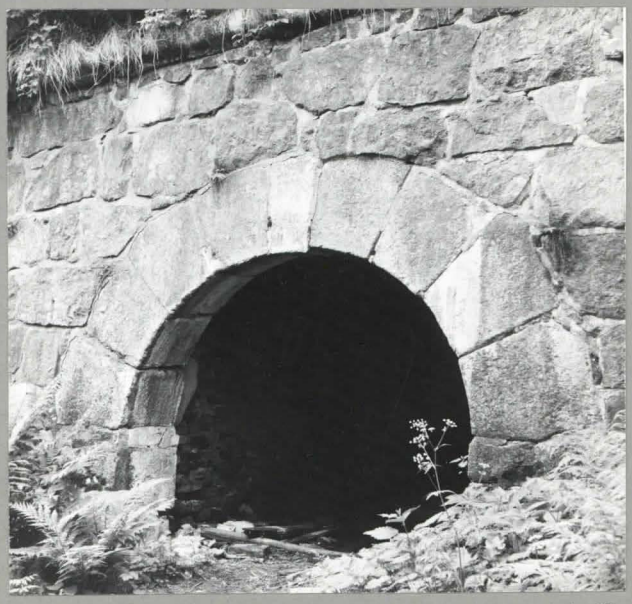

KUVA 5 NEG 89744:5

KUVA 6 NEG 89744:6

7 Poterni vallin sisäpuolelta,
sivu 2.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:7

8 Kyminlinna, sivu 2, poternin
sisäpää sisältä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:8

9 Valli poternistä oikealle,
taustalla bastioni 3:n kylki.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:9

10 Etuvalli 3:n bastionin päältä
kuvattuna, sivu 2.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:10

11 Raveliinin oikea siipi sisä-
puolelta kärjestä kuvattuna, sivu 2.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:11

12 Poternin ulkopää, sivu 1.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:12

KUVA 7 NEG 89744:7

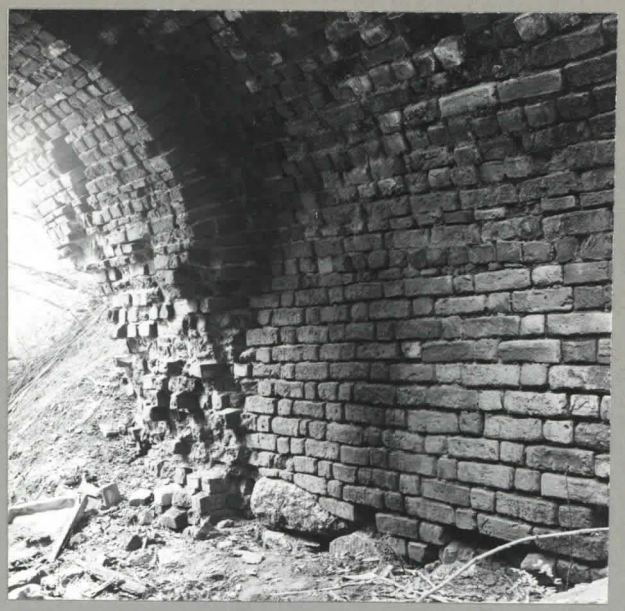

KUVA 8 NEG 89744:8

KUVA 9 NEG 89744:9

KUVA 10 NEG 89744:10

KUVA 11 NEG 89744:11

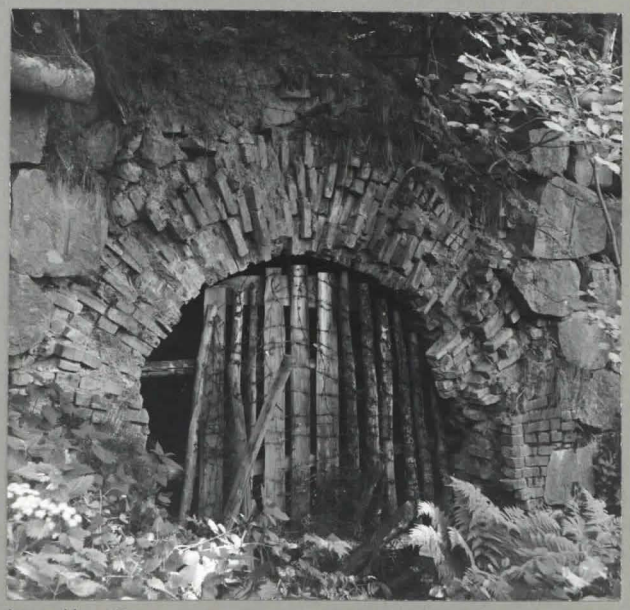

KUVA 12 NEG 89744:12

(Kyminlinna ...)

(13) Poternin sisäseinää, sivu 1.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:13

(14) 5:n polygonin kurtiinia
kaponierista oikealle.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:14

(15) 5. polygoni, kaponierin kärki
ja oikea siipi.

(16) 22. kasematti ulkoa. Tämä on
ainoa kohta, missä holvin pää on
eheä. Holvien välissä näkyy vesi-
kourun pää, 1. bastionin siipi,
sivu 5.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:16

(17) 22. kasematti sisältä, sivu 5,
1. bastionin siipi.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:17

(18) Vallinsisäinen käytävä 1. bastion-
in siiven vasemmassa päässä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:18

KUVA 13 NEG 89744:13

KUVA 14 NEG 89744:14

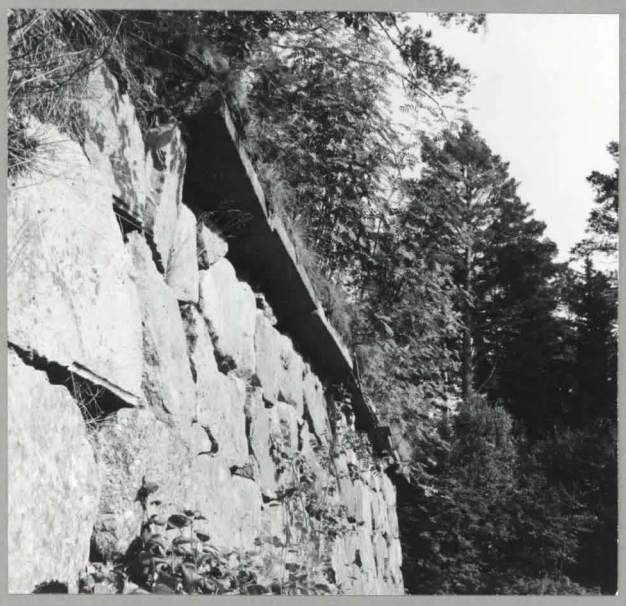

KUVA 15 NEG 89744:15

KUVA 16 NEG 89744:16

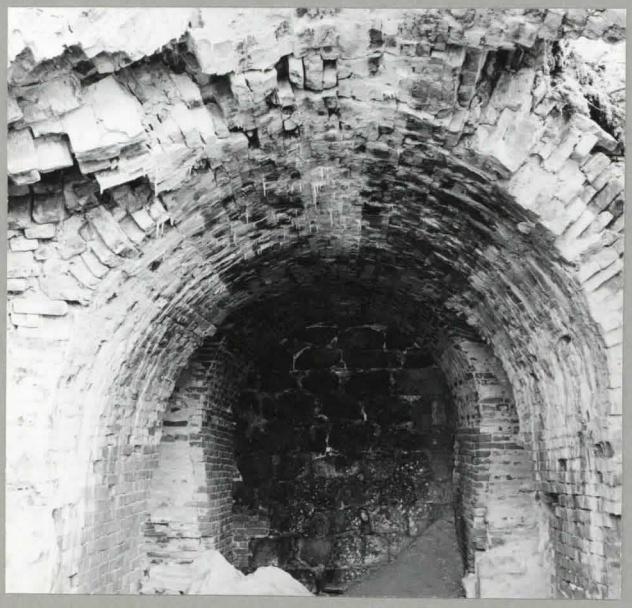

KUVA 17 NEG 89744:17

KUVA 18 NEG 89744:18

(Kyminlinna ...)

(19) 1.bastionin siipi kasematti 13 ulkopää. Holvin ja seinän välissä 0,5 m leveä rako.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:19

(20) 1.bastionin siipi kasemattien 13-14 välisen seinän ulkopää.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:20

(21) 5. polygoni, portti linnoituksen ulkopuolelta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:21

(22) 5. polygoni, portin vasenta seinää.
valok. T.Ahvenisto/neg 89744:22

KUVA 19 NEG 89744:19

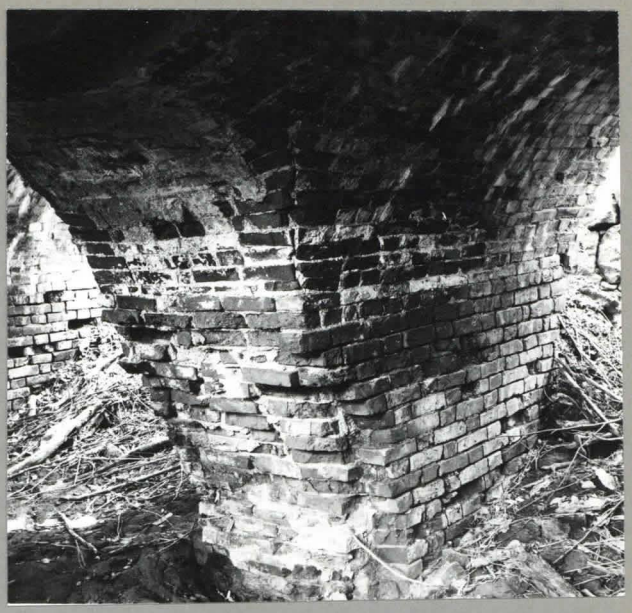

KUVA 20 NEG 89744:20

KUVA 21 NEG 89744:21

KUVA 22 NEG 89744:22

Savitaipale, Kärnäkosken linnoitus
inventointi v.1966 (Tapani Ahvenisto)

1 Linnoituksen lounaisivu, päävalli 2-23. Kuvattu pohjoisesta.
valok.T.Ahvenisto/neg 89745:1

2 Sivu 4-23 ja raveliini A.
Kuvattu vallilta 5-6.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:2

3 Sivu 2-3 eskarp-muuri.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:3

4 Raveliini A, oikea siipi.
Kuvattu vallilta 2-1.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:4

5 Sivu 3-6 sekä raveliini A.
Kuvattu vallilta 2-1.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:5

6 Päävalli 5-6 päältä.
Kuvattu koillisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:6

KUVA 1 NEG 89745:1

KUVA 2 NEG 89745:2

KUVA 3 NEG 89745:3

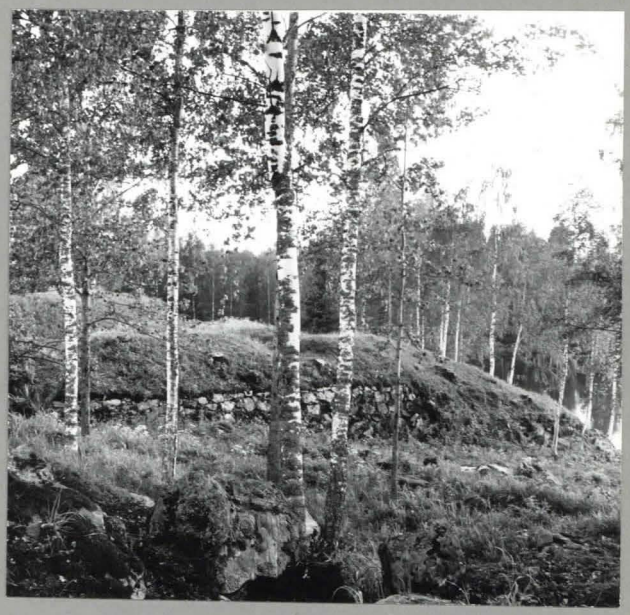

KUVA 4 NEG 89745:4

KUVA 5 NEG 89745:5

KUVA 6 NEG 89745:6

(Kärnäkoski ...)

7 Päävallin eskarp-muuri 6-7.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:7

8 Raveliini B:n oikea siipi kuvattuna päävallilta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:8

9 Raveliini B:n vasen siipi ja päällys. Kuvattu päävallilta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:9

10 Päävallin yli raveliinin B menevä tie. Kuvattu linnakkeen pihalta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:10

11 Vallihauta päävallin 7-8 ja raveliinin B välissä. Kuvattu pohjoisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:11

12 Ajotie puolibastioniin 10-7. Kuvattu linnanpihalta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:12

KUVA 7 NEG 89745:7

KUVA 8 NEG 89745:8

KUVA 9 NEG 89745:9

KUVA 10 NEG 89745:10

KUVA 11 NEG 89745:11

KUVA 12 NEG 89745:12

(Kärnäkoski ...)

13 Linnoituksen itäsivun päävalli ja vallihauta (etualalla kulmalinnake). Kuvattu etelästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:13

14 Päätien kulku läpi kulmalinnakkeen oikeassa siivessä. Kuvattu kulmalinnakkeen sisältä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:14

15 Päätien kulkuaukko päävallissa. Kuvattu linnanpihalta.
Valok. T.Ahvenisto/ neg 89745:15

16 Päätien kulkuaukko päävallissa. Kuvattu ulkopuolelta.
valok. T.Ahvenisto/ neg 89745:16

17 Pohjoispää vallilta 17-18. Vasemmalla valli 23-24, keskellä valli 22-23, oikealla valli 17-21.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:17

18 Kuvattu kohdasta 23-24. Oikealla päävalli 17-18, takana valli 17-21, sen edessä valli 22-23.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:18

KUVA 13 NEG 89745:13

KUVA 14 NEG 89745:14

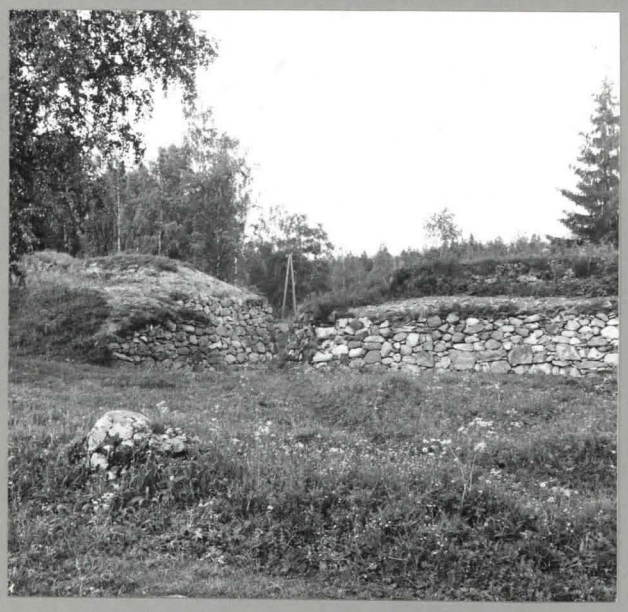

KUVA 15 NEG 89745:15

KUVA 16 NEG 89745:16

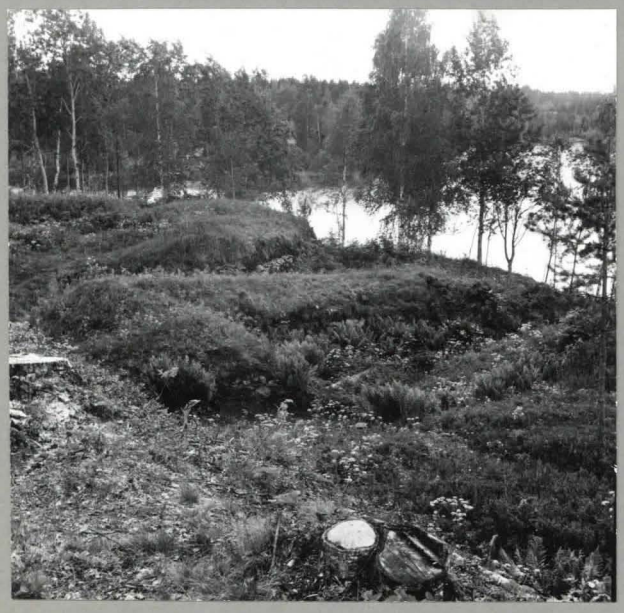

KUVA 17 NEG 89745:17

KUVA 18 NEG 89745:18

(Kärnäkoski ...)

19 Ruutikellarin paikka.
Kuvattu pohjoisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:19

23 Päävalli 9-14. Edessä ruutikellarin paikka ja sen takana suojavalli. Kuvattu pohjoisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:23

22 Päävalli 8-11. Vasemmalla ruutikellarin suojavallin pää.
Kuvattu pohjoisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:22

21 Päävalli 3-9 ja linnanpiha.
Kuvattu pohjoisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:21

20 Päävalli, vallihauta ja etuvalli välillä 3-7. Kuvattu pohjoisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89745:20

KUVA 19 NEG 89745:19

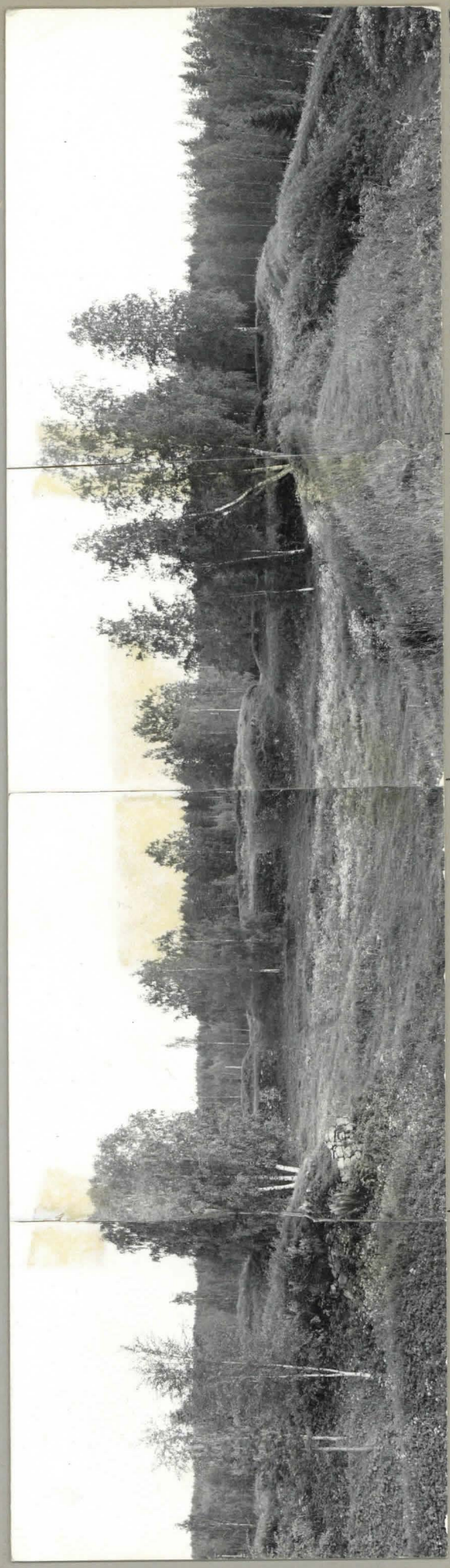

KUVA 20 NEG 89745:20 KUVA 21 NEG 89745:21 KUVA 22 NEG 89745:22 KUVA 23 NEG 89745:23

Pyhtää, inventointi v.1968
(Tapani Ahvenisto)

1 Hirvikoski, ryssänuunin jäännökset Munasuon laidassa (inv.kert.n:o 10).
valok. T.Ahvenisto/neg 89746:1

2 Sama (kuva 1)
valok. T.Ahvenisto/neg 89746:2

3 Sama (kuvat 1,2).
valok. T.Ahvenisto/neg 89746:3

4 Rukan sulku, alempi sulkuportti (inv.kert.n:o 17).
valok. T.Ahvenisto/neg 89746:4

5 Sama (kuva 4), sulkukammion seinää.
valok. T.Ahvenisto/neg 89746:5

6 Sama (kuvat 4,5), näkymä sululta ylävirtaan.
valok. T.Ahvenisto/neg 89746:6

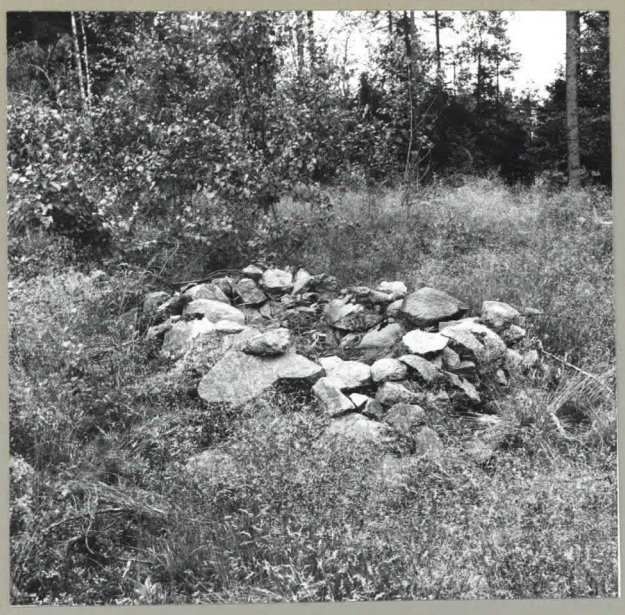

KUVA 1 NEG 89746:1

KUVA 2 NEG 89746:2

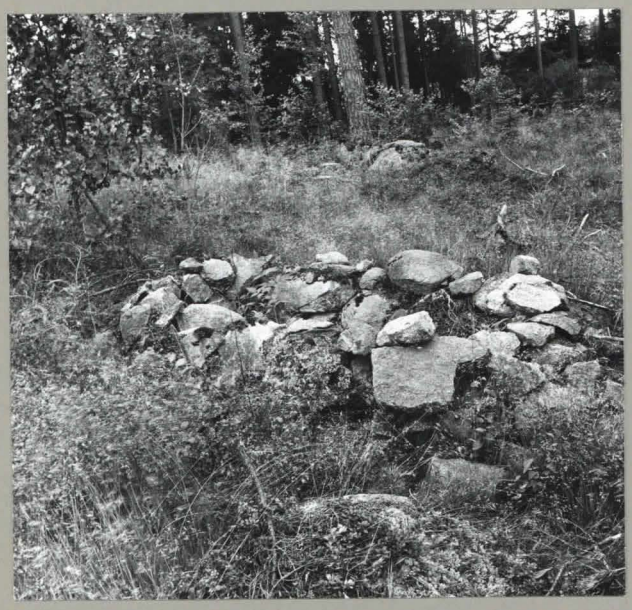

KUVA 3 NEG 89746:3

KUVA 4 NEG 89746:4

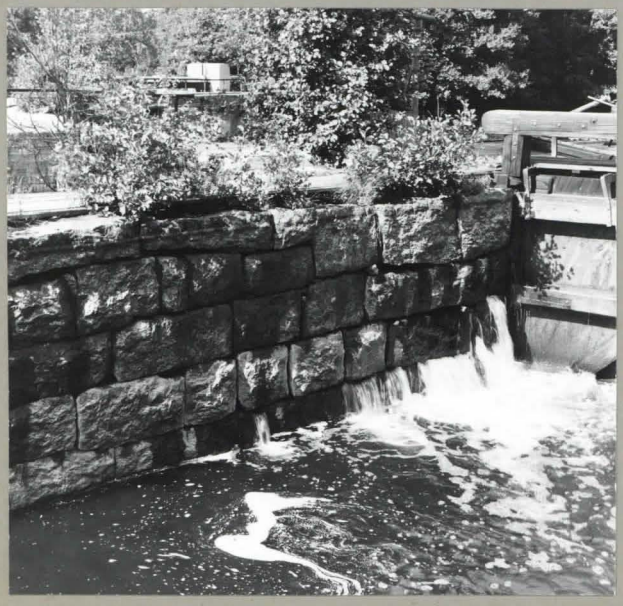

KUVA 5 NEG 89746:5

KUVA 6 NEG 89746:6

(Pyhtää ...)

7 Rukan sulku, sulun vierellä oleva pato.
valok. T.Ahvenisto/neg 89746:7

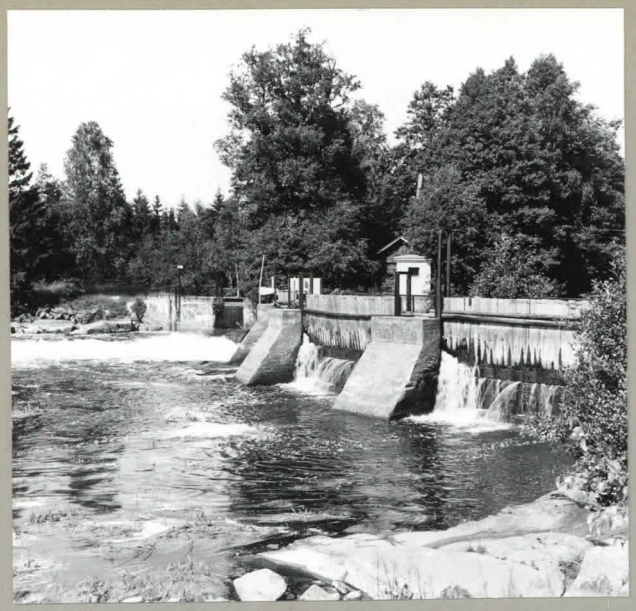

KUVA 7 NEG 89746:7

Ruotsinpyhtää, inventointi v.1968
(Tapani Ahvenisto)

1 Tesjoki, Holmgårdin talosta länteen vievä silta (inv.kert.kohta 5).
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:1

2 Tesjoki, Holmgårdin talosta itään vievä osaksi sortunut silta (inv.kert.kohta 6). Kuvattu pohjoisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:2

3 Sama (kuva 2), kuvattu etelästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:3

4 Kungshamn, kivikehä leiripaikalla Kungshamnista lounaaseen olevalla kalliolla (Kungshamn n:o 1).
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:4
(inv.kert.kohta 19)

5 Vähäahvenkoski, redutti kuvattuna pohjoisesta, kuvassa koillissivu
(inv.kert.kohta 23).
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:5

6 Vähäahvenkoski, suorakaiteenmuotoinen varustus kuvattuna kaakosta
(inv.kert.kohta 24).
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:6

KUVA 1 NEG 89751:1

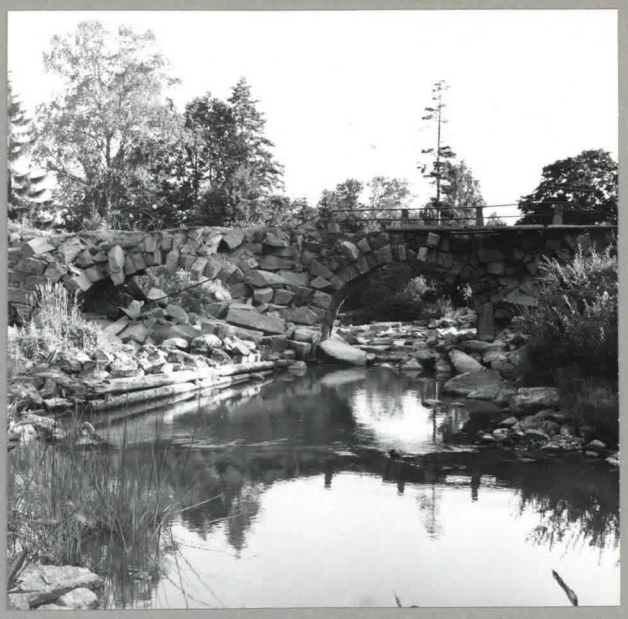

KUVA 2 NEG 89751:2

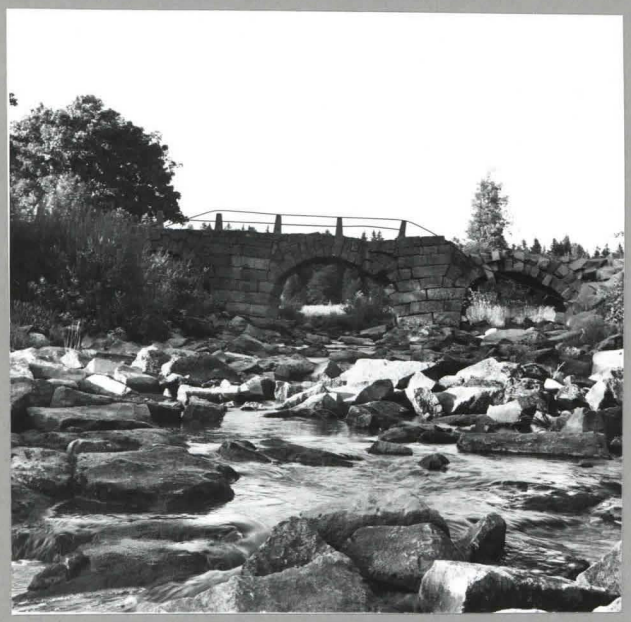

KUVA 3 NEG 89751:3

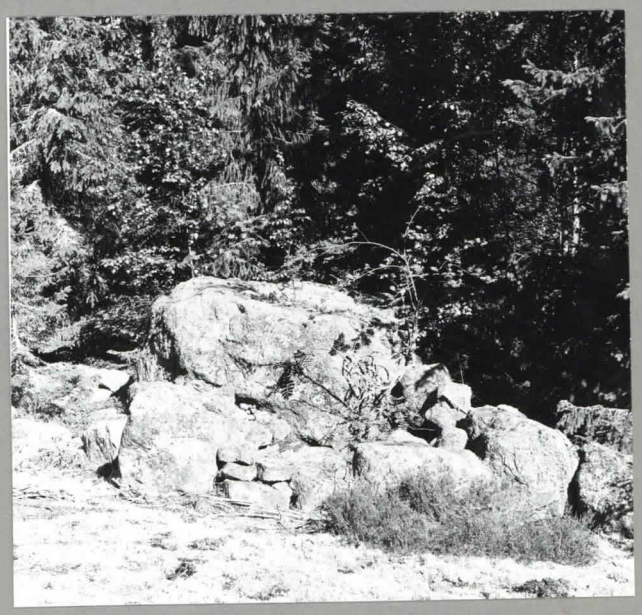

KUVA 4 NEG 89751:4

KUVA 5 NEG 89751:5

KUVA 6 NEG 89751:6

(Ruotsinpyhtää ...)

7 Vähäahvenkoski, eteläkulman tukimuuria.
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:7

8 Sama (kuva 7), itäkulman tukimuuria
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:8

9 Vähäahvenkoski, patteri hautausmaan pohjoispuolella, kuvattu koillisesta
(inv.kert.kohta 35).
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:9

10 Sama (kuva 9), kuvattu koillisesta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:10

11 Petjärvi, Hindrik ja Christina af Forsellesin hautamuistomerkki
(inv.kert.kohta 37).
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:11

12 Petjärvi, Hindrik ja Christina af Forsellesin hautamuistomerkki
(inv.kert.kohta 37).
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:12

KUVA 7 NEG 89751:7

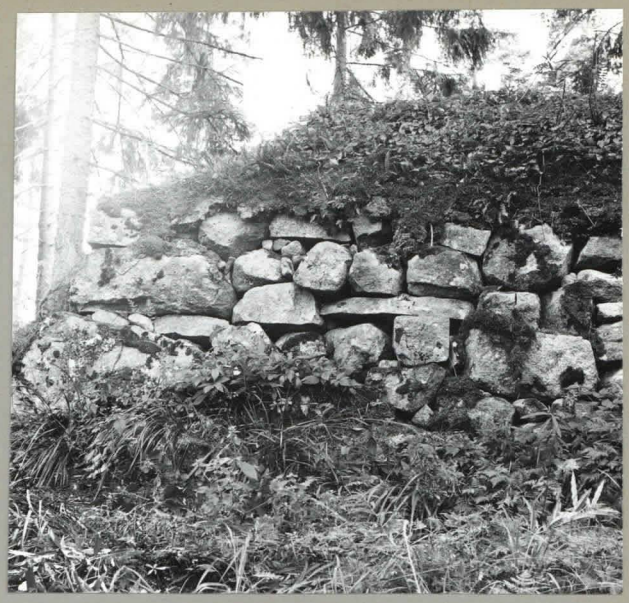

KUVA 8 NEG 89751:8

KUVA 9 NEG 89751:9

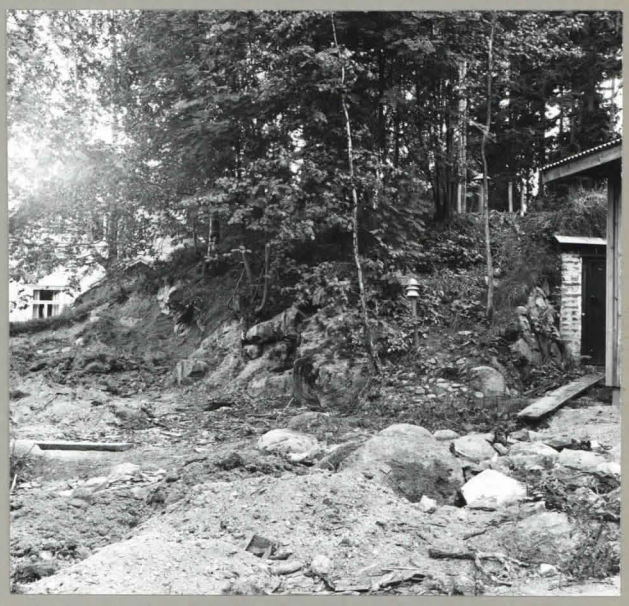

KUVA 10 NEG 89751:10

KUVA 11 NEG 89751:11

KUVA 12 NEG 89751:12

(Ruotsinpyhtää ...)

13 Vastila, Kärmeskallio.
Tulisija
(inv.kert.kohta 48).
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:13

14 Sama (kuva 13). Tulisija.
valok. T.Ahvenisto/neg 89751:14

KUVA 13 NEG 89751:13

KUVA 14 NEG 89751:14

Ruotsinsalmen linnoituksen inv. 1966
(Tapani Ahvenisto)

1 Redutti Kotka, koillisivun eskarpmuuria.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:1

2 Patteri n:o 3, keskivallin vasen pää sisältä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:2

3 Patteri n:o 3, vasemman siiven oikea pää etupuolelta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:3

4 Fort Katarina, linnakkeen pohjoisosa, sivu 2.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:4

5 Fort Katarina, bastionin vasenta siipeä etupuolelta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:5

6 Fort Katarina, bastionin kärki.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:6

KUVA 1 NEG 89752:1

KUVA 2 NEG 89752:2

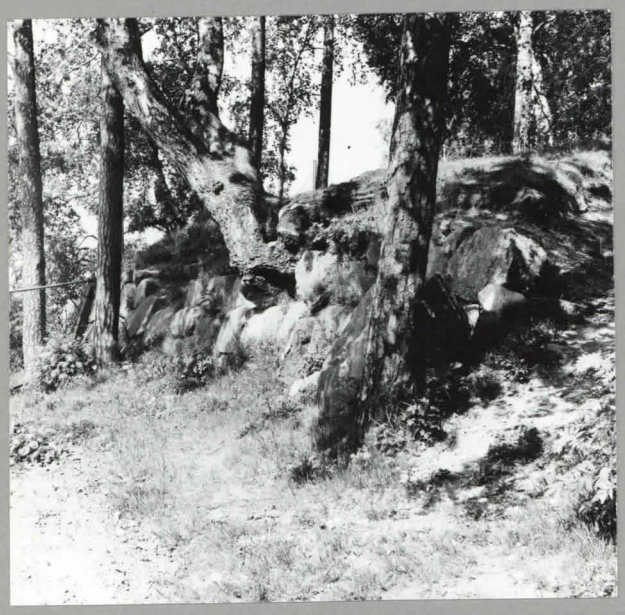

KUVA 3 NEG 89752:3

KUVA 4 NEG 89752:4

KUVA 5 NEG 89752:5

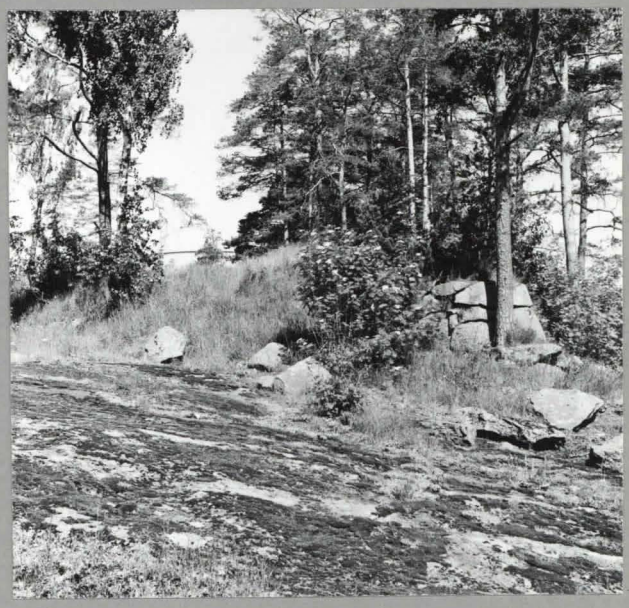

KUVA 6 NEG 89752:6

(Ruotsinsalmi ...)

7 Kenttäpatteri Puistolassa.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:7

8 Ruutikellari n:o 82 Puistolassa,
lounaiskulma ja eteläsivu.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:8

9 Ruutikellari n:o82 Puistolassa,
kaakkoisnurkka.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:9

10 Ruutikellari n:o 82 Puistolassa,
länsisivu (keskellä tuuletusaukko).
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:10

11 Ruutikellari 83 Puistolassa,
kaakkoiskulma ja itäsivu.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:11

12 Ruutikellari Puistotien varrella.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:12

KUVA 7 NEG 89752:7

KUVA 8 NEG 89752:8

KUVA 9 NEG 89752:9

KUVA 10 NEG 89752:10

KUVA 11 NEG 89752:11

KUVA 12 NEG 89752:12

(Ruotsinsalmi ...)

13 Ruutikellari Puistotien varrella.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:13

14 Majakka, länsiseinä ulkoa.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:14

15 Majakan sisäseinää.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:15

16 Majakka, eteläseinän aukko.
valok.T.Ahvenisto/neg 89752:16

17 Fort Elisabeth
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:17

18 Sama (kuva 17), valli n:o 2:n
oikea puolisko.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:18

KUVA 13 NEG 89752:13

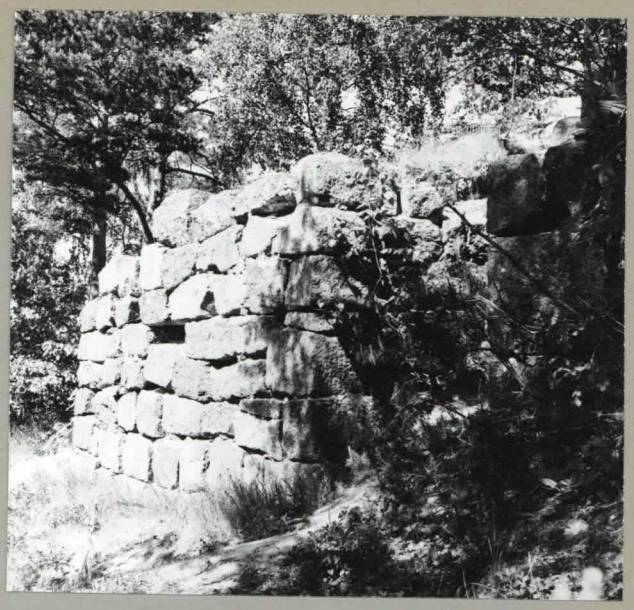

KUVA 14 NEG 89752:14

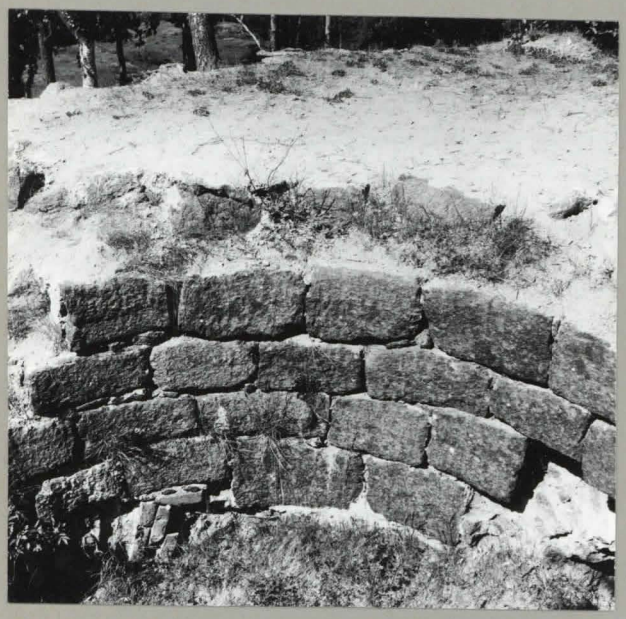

KUVA 15 NEG 89752:15

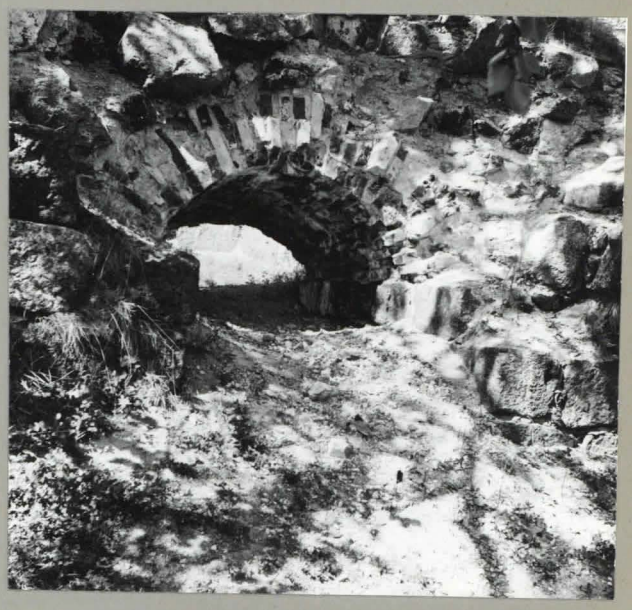

KUVA 16 NEG 89752:16

KUVA 17 NEG 89752:17

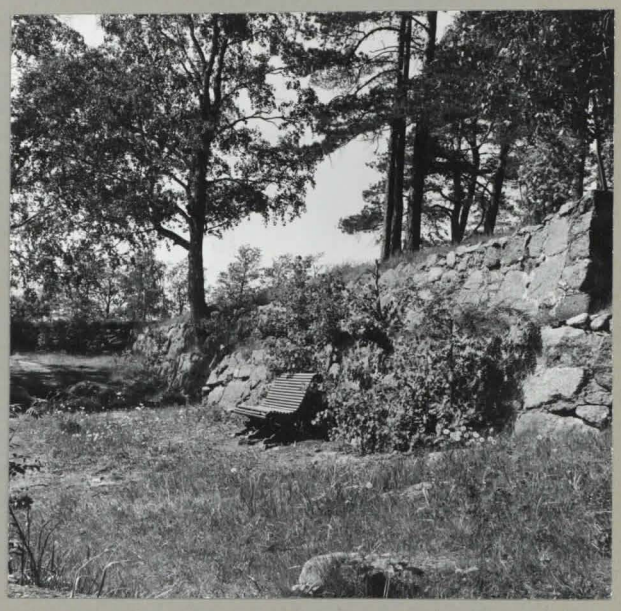

KUVA 18 NEG 89752:18

19 Fort Elisabeth
valok.T.Ahvenisto/neg 89752:19

20 Sama (kuva 19), valli n:o 6:n
oikea siipi länsipäästä.
valok. T. Ahvenisto/neg 89752:20

21 Sama (kuvat 19,20), betoninen
tykkiasema vallien 4 ja 5 kulmassa.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:21

22 Pieni Varissaari, patterin vasen
nurkka, rintasuojan tukimuuri pal-
jastunut.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:22

23 Sama (kuva22), patterin vasen
nurkka ulkoa.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:23

24 Fort Slava, ulkomuuri portista
vasemmalle.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:24

KUVA 19 NEG 89752:20

KUVA 20 NEG 89752:21

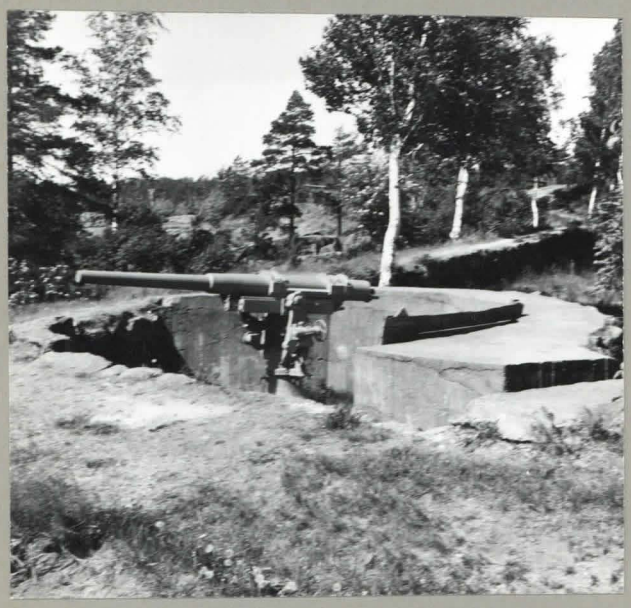

KUVA 21 NEG 89752:21

KUVA 22 NEG 89752:22

KUVA 23 NEG 89752:23

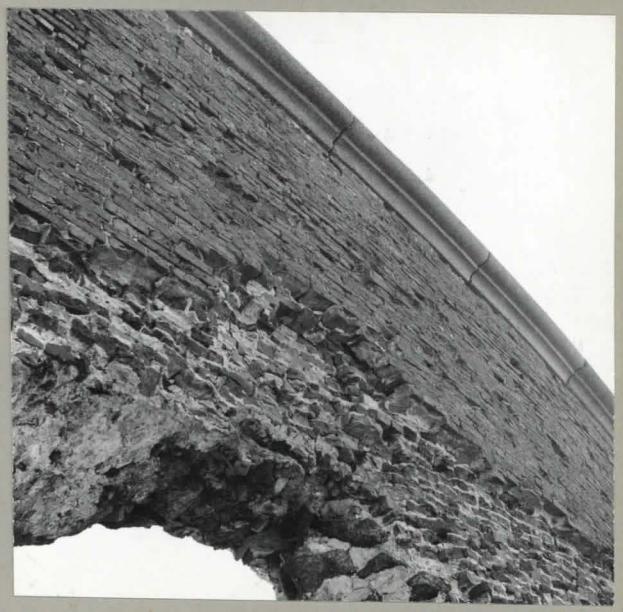

KUVA 24 NEG 89752:24

25 Fort Slava, portista vasemmalle olevien kolmen kasematin ulkoseinä sisältä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:25

26 Sama (kuva 25), portista vasemmalle olevien kasemattien ulkomuuri sisältä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:26

27 Sama (kuvat 25,26),5:n ja 6:n kasematin ulkoseinää ulkoa.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:27

28 Sama (kuvat 25-27), vasemmalla 17:n kasematin oikea kulma, oikealla 15 kasematti.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:28

29 Pirköyri, patterin vasempaa siipeä sisältä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:29

30 Patteri n:o 8, oikean siiven rintatukimuuria.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:30

KUVA 25 NEG 89752:25

KUVA 26 NEG 89752:26

KUVA 27 NEG 89752:27

KUVA 28 NEG 89752:28

KUVA 29 NEG 89752:29

KUVA 30 NEG 89752:30

(Ruotsinsalmi ...)

31 Redutti Ruotsinsalmi, lounaisvallia ulkoa.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:31

32 Sama (kuva 31), eteläsivun rintasuoja keskellä sivua.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:32

33 Redutti Majasaari, itäsivun eskarp.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:33

34 Sama (kuva 33), luiska lounaiskulmasta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:34

35 Majasaari, patteri 7:n sisäsivu.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:35

36 Redutti Pitkäsalmi, päävallin kulkuaukon sortunutta tukimuuria.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:36

KUVA 31 NEG 89752:31

KUVA 32 NEG 89752:32

KUVA 33 NEG 89752:33

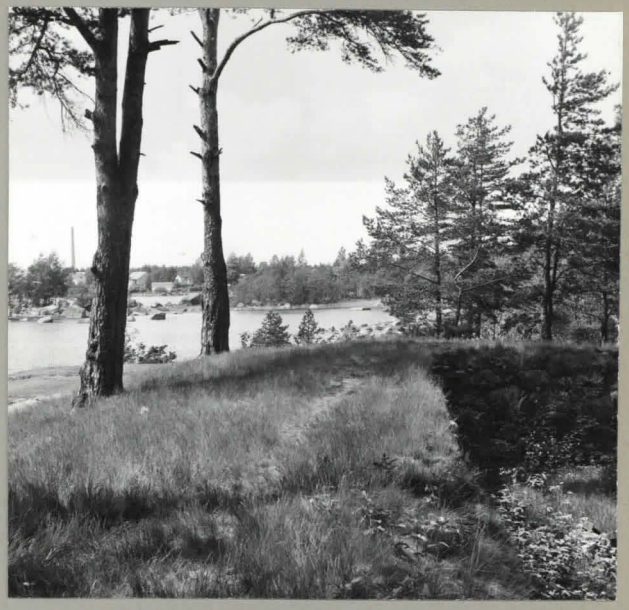

KUVA 34 NEG 89752:34

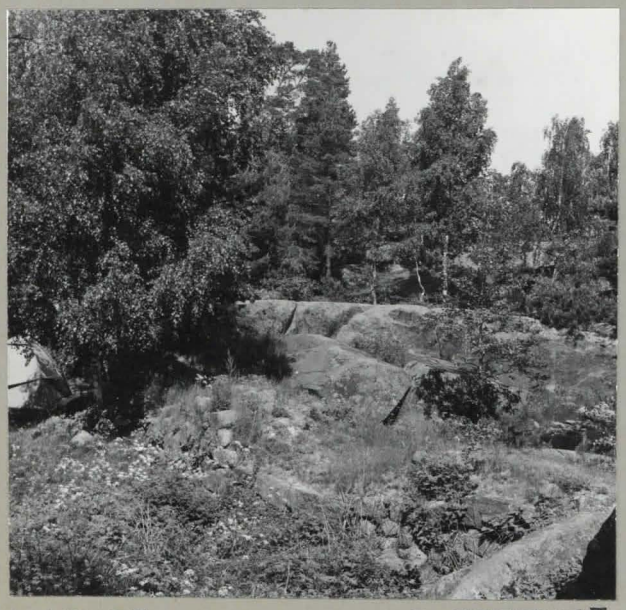

KUVA 35 NEG 89752:35

KUVA 36 NEG 89752:36

(Ruotsinsalmi ...)

37 Redutti Pitkäsalmi, alkuperäinen kulkuaukko, jota on laajennettu. Takana itäistä päävallia.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:37

38 Sama (kuva 37), eteläsivun päävallia sisältä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:38

39 Sama (kuvat 37,38), paljastunutta rintatukimuuria valliin avatusta kulkuaukosta oikealle.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:39

40 Sama (kuvat 37-39), eteläsivun sisältä, rintatukimuuri paljastunut.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:40

41 Sama (kuvat 37-40), pohjoissivun päävalliin avattu uusi kulkuaukko.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:41

42 Fort Slava, portin kohdalle syntynyt aukko sisäpuolelta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89752:42

KUVA 37 NEG 89752:37

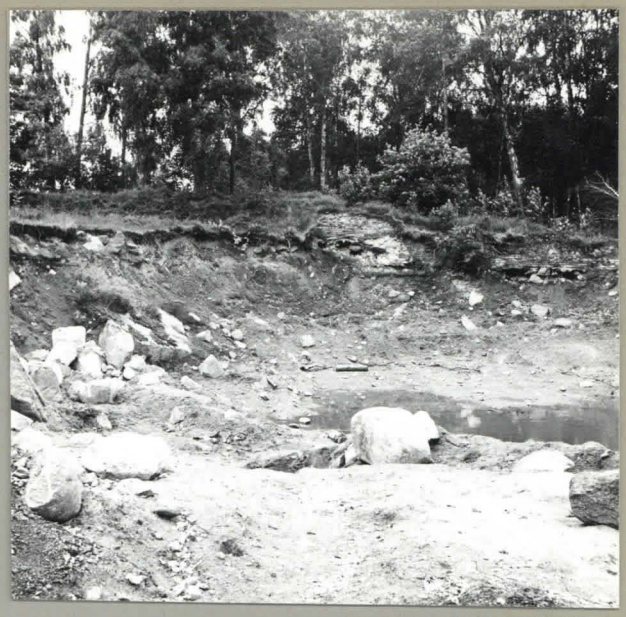

KUVA 38 NEG 89752:38

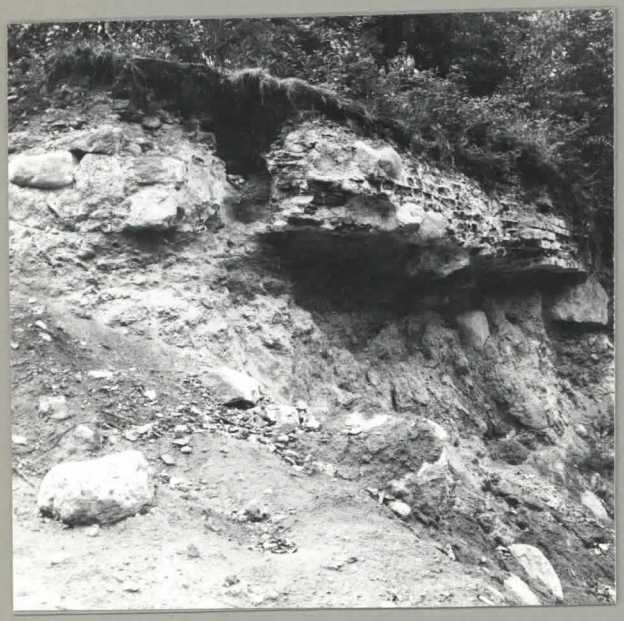

KUVA 39 NEG 89752:39

KUVA 40 NEG 89752:40

KUVA 41 NEG 89752:41

KUVA 42 NEG 89752:42

(Utti ...)

13 Länsisivun oikea kurt iini ja
bastioni keskeltä kurttiinia.
Valok. T.Ahvenisto/neg 89764:13

14 Raveliinin takasivu ja vallihauta
vasemmasta bastionista.
valok. T.Ahvenistao/neg 89764:14

15 Raveliini vasemmasta bastionista
kuvattuna.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:15

16 Linnoituksesta raveliiniin vievä
tie päävallin aukosta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:16

17 Raveliini päävallin vasemmasta
päästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:17

18 Länsisivun raveliinin vasen siipi
ja vallihauta päävallilta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:18

KUVA 13 NEG 89764:13

KUVA 14 NEG 89764:14

KUVA 15 NEG 89764:15

KUVA 16 NEG 89764:16

KUVA 17 NEG 89764:17

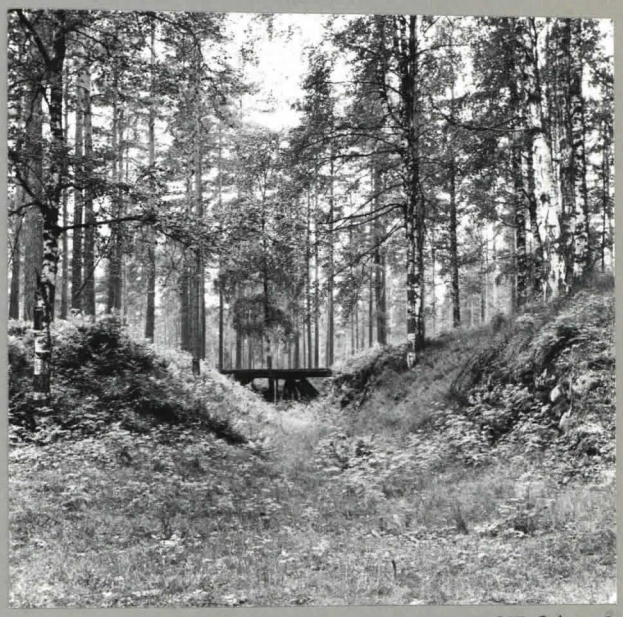

KUVA 18 NEG 89764:18

Utin linnoitus, inventointi 1966
(Tapani Ahvenisto)

1 Itäsivu ja kulmalinnake ulkoa.
Keskellä tie linnoitukseen.
Valok. T.Ahvenisto/neg 89764:1

2 Itäsivun oikea bastioni ja vallihauta sen kohdalla. Kuvattu sivun keskeltä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:2

3 Itäsivun oikean bastionin siipi.
Kuvattu sivun keskeltä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:3

4 Itäsivun oikeanpuoleista kurtiinia
Eskarp-muuri.
valok.T.Ahvenisto/neg 89764:4

5 Itäsivun oikean bastionin kylki.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:5

6 Itäsivun vasemmanpuoleinen kurtiini ja bastioni sisältä. Kuvattu oikeanpuoleiselta kurtiinilta.
valok. T.Ahvenisto/neg 89763:6

KUVA 1 NEG 89764:1

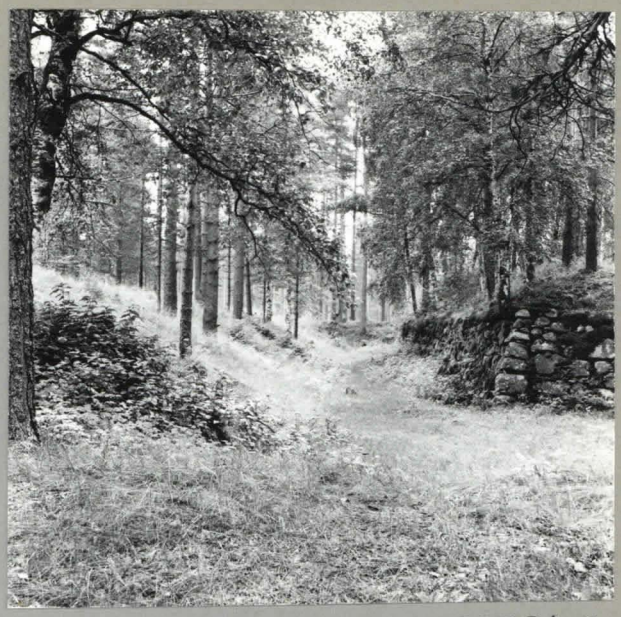

KUVA 2 NEG 89764:2

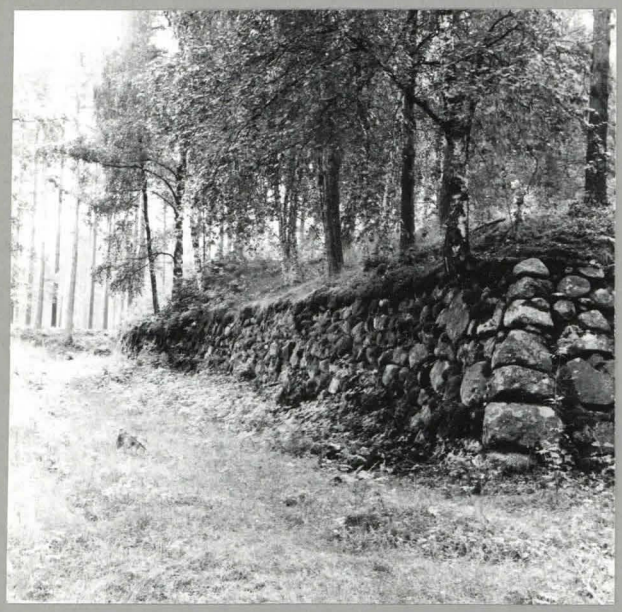

KUVA 3 NEG 89764:3

KUVA 4 NEG 89764:3

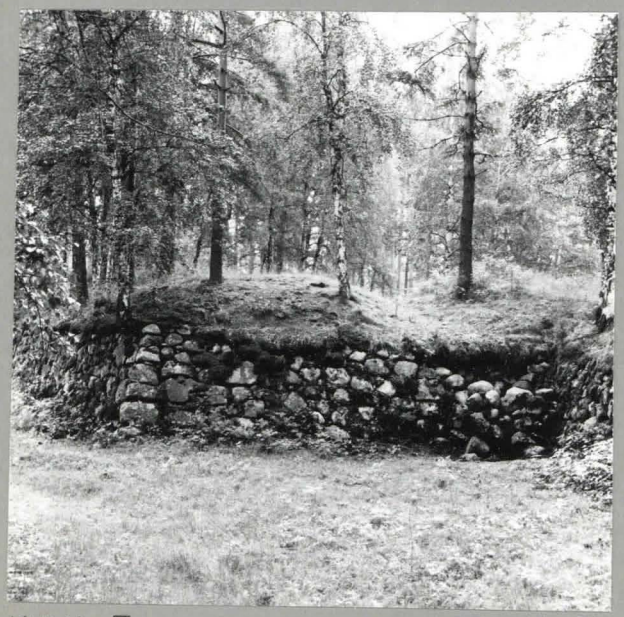

KUVA 5 NEG 89764:5

KUVA 6 NEG 89764:6

(Utti ...)

7 Eteläsivu, oikean bastionin kylki ja "kaponieri".
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:7

8 Länsisivun päävalli ja vallihauta. Kuvattu sivun vasemmasta päästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:8

9 Länsisivun vasen bastioni ja vallihauta. Kuvattu sivun keskeltä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:9

10 Länsisivun vasemman bastionin kylki.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:10

11 Länsisivun vallissa oleva ajoaukko ulkoa.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:11

12 Länsisivun valli linnoituksen sisäpuolelta eteläpäästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:12

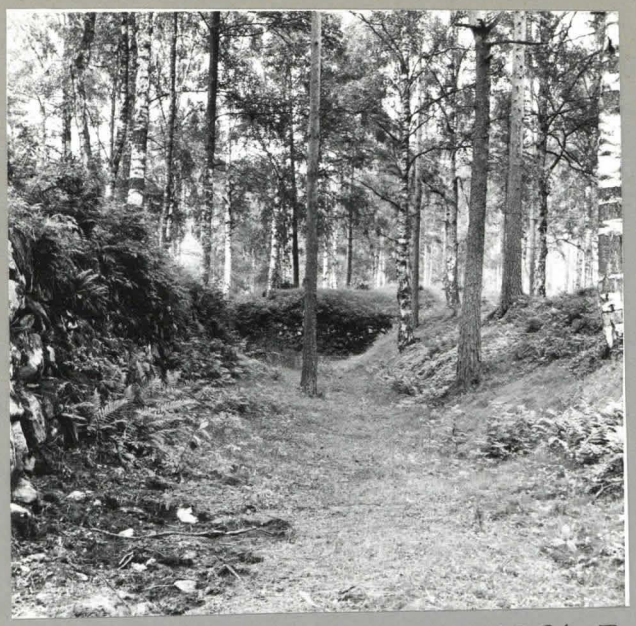

KUVA 7 NEG 89764:7

KUVA 8 NEG 89764:8

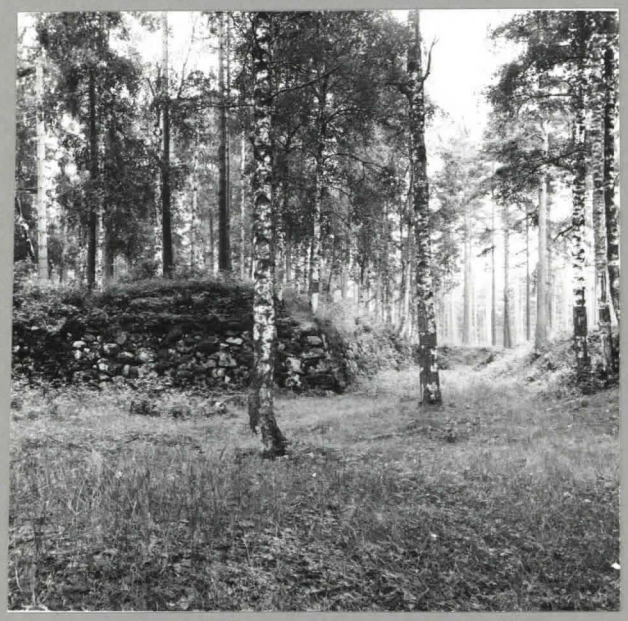

KUVA 9 NEG 89764:9

KUVA 10 NEG 89764:10

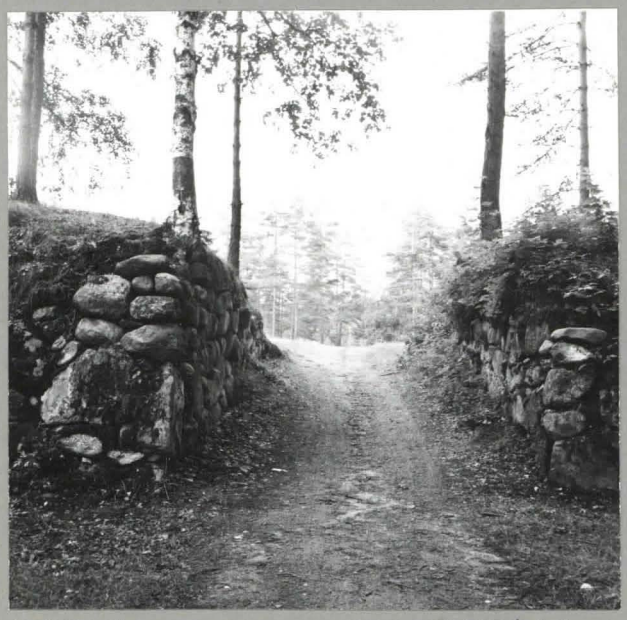

KUVA 11 NEG 89764:11

KUVA 12 NEG 89764:12

(Utti ...)

19 Länsisivun kulmalinnake päävallin vasemmasta päästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:19

20 Eteläisen katvetien pää ja linnoituksen "kaponierin" kärki.
valok. T.Ahvenisto/neg 89764:20

KUVA 19 NEG 89764:19

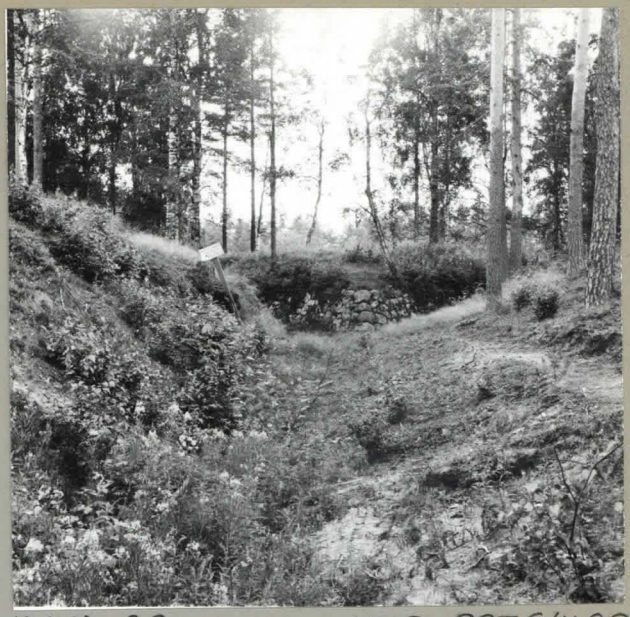

KUVA 20 NEG 89764:20

Savitaipale, inventointi 1967
(Tapani Ahvenisto)

1 Koskenkylä, varustuksen jäännökset Sulun talosta lounaaseen. Itävallin jäännökset pohjoispäästä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89758:1

2 Ratasalo, kenttävarustuksen jäännäkset Salmelan talosta etelään.
valok. T.Ahvenisto/neg 89758:2

3 Ratasalo, tulisija Salmelan talosta etelään olevan kenttävarustuksen vierellä.
valok. T.Ahvenisto/neg 89758:3

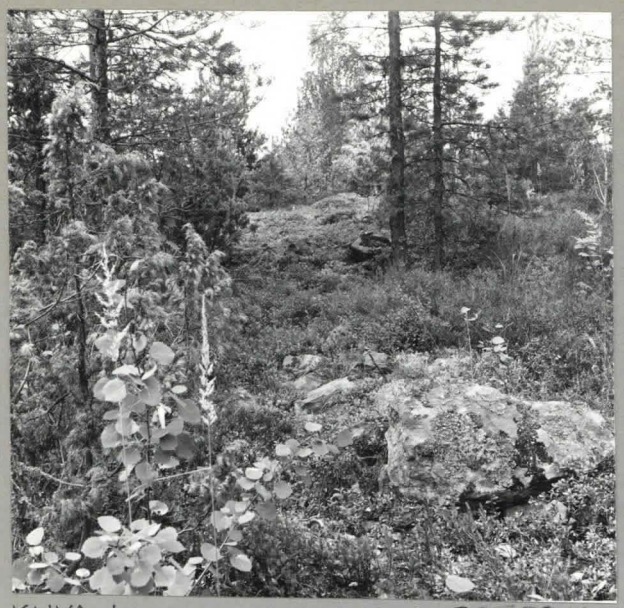

KUVA 1 NEG 89758:1

KUVA 2 NEG 89758:2

KUVA 3 NEG 89758:3